

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi

Toimintasuunnitelma strategisen
hallitusohjelman kärkihankkeiden
ja reformien toimeenpanemiseksi

Julkaisija
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

KUVAILEHTI
28.9.2015

Tekijät

Julkaisun laji
Raportti

Toimeksiantaja
Valtioneuvoston kanslia

Toimielimen asettamispäivä

Julkaisun nimi

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi

Tiivistelmä

Tässä toimintasuunnitelmassa täsmennetään kärkihankkeiden ja reformien aikataulut, toimenpiteet ja rahoitus. Kyseessä on muutosohjelma, jonka toteuttamiseen hallitus on voimakkaasti sitoutunut. Hallitus panostaa kertaluonteisesti miljardi euroa kärkihankkeisiin ja on päättänyt julkisen talouden suunnitelmassa rahoituksen kohdennuksesta vuosille 2016–2018. Hallituksen toimintasuunnitelmaa toteutetaan tämän rahoituksen ja olemassa olevien valtiontalouden kehysten sekä muun julkisen talouden suunnitelman puitteissa

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi sisältää runsaasti toimintavallisia muutoksia. Ne uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja vahvistavat kansantalouden kasvuedellytyksiä. Asiakirja ei kata koko hallitusohjelman sisältöä. Sen tarkoitus on fokusoida hallituksen kollegiaalista toimintaa keskeisimpiin poikkihallinnollisiin toimenpiteisiin, jotka vauhdittavat tarvittavaa muutosta eteenpäin kohti hallituksen visiota.

Avainsanat

hallituksen painopistealue, hallituksen strategiaproessi, kärkihanke, toimintasuunnitelma, muutosohjelma

Sarjan nimi ja numero

Hallituksen julkaisusarja 13/2015

ISSN

2323-962X

ISBN (painettu)

Kokonaissivumäärä

94

Kieli

Fi

Luottamuksellisuus

julkinen

ISBN (PDF)

978-952-287-195-4

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Taitto

Valtioneuvoston kanslia
Hallituksen strategiasihteeristö

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

PRESENTATIONSBLAD
28.9.2015

Författare

Typ av publikation
Rapport

Uppdragsgivare
Statsrådets kansli

Datum då utredningen tillsattes

Publikationens namn

Handlingsplan för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet

Sammandrag

I denna handlingsplan preciseras spetsprojektens och reformernas tidtabeller, åtgärder och finansiering. Det är fråga om ett förändringsprogram som regeringen fullt ut förbinder sig att genomföra. Regeringen gör en engångssatsning på en miljard euro på spetsprojekten och har i planen för de offentliga finanserna angett hur finansieringen ska fördelas 2016–2018. Regeringens handlingsplan genomförs inom ramen för denna finansiering, ramarna för statsfinanserna och den övriga planen för de offentliga finanserna.

Handlingsplanen för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet innehåller många förändringar av verksamhetssätten. De reformerar det finländska samhället och stärker de samhällsekonomiska tillväxtförutsättningarna. Dokumentet inbegriper inte innehållet i hela regeringsprogrammet. Avsikten med planen är att fokusera regeringens kollegiala verksamhet på de viktigaste förvaltningsövergripande åtgärder som kan påskynda den förändring som behövs för att regeringens vision ska nås.

Nyckelord

handlingsplan, förändringsprogram, regeringens prioritetsområde, regeringens strategiprocess, spetsprojekt

Publikationsseriens namn och nummer

Regeringens publikationsserie 13/2015

ISSN

2323-962X

ISBN (tryck)

Sidantal

94

Språk

Fi

Sekretessgrad

Offentlig

ISBN (PDF)

978-952-287-195-4

Förläggare

Statsrådets kansli

Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut

Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Layout

Statsrådets kansli

Regeringens strategisekretariat

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	7
1 TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY.....	9
Kärkihanke 1: Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla	10
Kärkihanke 2: Työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan	17
Kärkihanke 3: Paikallista sopimista edistetään ja työllistämisen esteitä puretaan.....	19
Kärkihanke 4: Työvoimahallinnon uudistaminen työllistymistä tukevaksi.....	22
Kärkihanke 5: Asuntorakentamista lisätään	24
2 OSAAMINEN JA KOULUTUS	25
Kärkihanke 1: Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin.....	26
Kärkihanke 2: Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi	30
Kärkihanke 3: Nopeutetaan siirtymistä työelämään	32
Kärkihanke 4: Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.....	34
Kärkihanke 5: Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi	36
Kärkihanke 6: Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan	41
3 HYVINVOINTI JA TERVEYS.....	45
Kärkihanke 1: Palvelut asiakaslähtöisiksi	46
Kärkihanke 2: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta	49
Kärkihanke 3: Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma.....	51
Kärkihanke 4: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa	53
Kärkihanke 5: Osatyökykyisille väyliä työhön	55
4 BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT	57
Kärkihanke 1: Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti	58
Kärkihanke 2: Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä	59
Kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon	62
Kärkihanke 4: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun	65
Kärkihanke 5: Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin.....	68

5	DIGITALISAATIO, KOKEILUT JA NORMIEN PURKAMINEN (Toimintatavat)	71
	Kärkihanke 1: Digitalisoidaan julkiset palvelut	72
	Kärkihanke 2: Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristö	74
	Kärkihanke 3: Sujuvoitetaan säädöksiä	79
	Kärkihanke 4: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri	81
	Kärkihanke 5: Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa	83
6	REFORMIT	85
	Reformi 1: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus	86
	Reformi 2: Kuntien kustannusten karsiminen tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä	88
	Reformi 3: Tulevaisuuden kunta	89
	Reformi 4: Aluehallinnon uudistus	90
	Reformi 5: Keskushallinnon uudistus	91
7	HALLITUKSEN KESKEISET KIVIJALKAHANKKEET	92

Visio: Suomi 2025 - yhdessä rakennettu

Työllisyys ja kilpailukyky

Osaaminen ja koulutus

Hyvinvointi ja terveys

Biotalous ja puhtaat ratkaisut

Digitalisaatio, kokeilut, normit

REFORMIT

- Kilpailukykyiset yritystoiminnan edellytykset
- Kannustinloukut ja rakenteellinen työttömyys
- Paikallinen sopiminen ja työllistämisen esteet
- Työvoimahallinnon uudistaminen
- Asuntorakentamista lisätään

- Uudet oppimisympäristöt ja digitalisaatio
- Toisen asteen ammatillinen koulutus
- Siirtyminen työelämään
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus
- Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyö
- Nuorisotakuusta yhteisötakuuseen

- Palvelut asiakaslähtöisiksi
- Terveys, hyvinvointi ja eriarvoisuus
- Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma
- Ikäihmisten kotihoito ja omaishoito
- Osatyökykyiset työhön

- SOTE-uudistus
- Kuntien tehtävät ja velvoitteet
- Tulevaisuuden kunta
- Aluehallinnon uudistus
- Keskushallinnon uudistus

- Hiilettömät, puhtaat, uusiutuva energia
- Uudet metsätuotteet
- Kiertotalous ja vesistöt
- Ruuantuotanto ja sininen biotalous
- Luontopoliittikka

- Digitalisoidaan julkiset palvelut
- Digiliiketoiminnan kasvuympäristö
- Sujuvoitetaan säädöksiä
- Kokeilukulttuuri
- Johtaminen ja toimeenpano

KIVIJALAT

EU-linjaus

Ulko- turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Sisä- ja oikeusasiat sekä maahanmuuttopoliittinen linjaus

JOHDANTO

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma määrittelee Suomen tulevaisuuden vision: *”Suomi vuonna 2025 on uudistuva, välittävä ja turvallinen maa, jossa jokainen meistä voi kokea olevansa tärkeä. Yhteiskunnassamme vallitsee luottamus.”*

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Strategisen hallitusohjelmansa avulla hallitus ajaa eteenpäin välttämättömiä uudistuksia **viidellä painopistealueella**: Hallituksen strategiset tavoitteet konkretisoituvat **26 kärkihankkeessa**. Lisäksi hallitus toteuttaa eläkeuudistuksen, SOTE-uudistuksen, karsii kuntien tehtäviä ja velvoitteita sekä uudistaa alue- ja keskushallintoa.

Tässä toimintasuunnitelmassa täsmennetään kärkihankkeiden ja reformien aikataulut, toimenpiteet ja rahoitus. Kyseessä on **muutosohjelma**, jonka toteuttamiseen hallitus on voimakkaasti sitoutunut. Hallitus panostaa kertaluonteisesti miljardi euroa kärkihankkeisiin ja on päättänyt julkisen talouden suunnitelmassa rahoituksen kohdennuksesta vuosille 2016–2018. Hallituksen toimintasuunnitelmaa toteutetaan tämän rahoituksen ja olemassa olevien valtiontalouden kehysten sekä muun julkisen talouden suunnitelman puitteissa. Lisäpanostukset jakautuvat painopistealueittain seuraavasti:

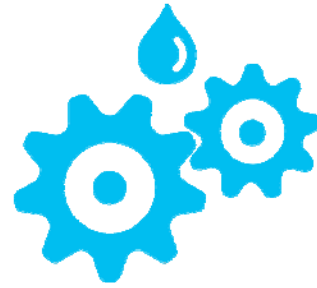
- Työllisyys ja kilpailukyky 170 milj. euroa
- Osaaminen ja koulutus 300 milj. euroa
- Hyvinvointi ja terveys 130 milj. euroa
- Biotalous ja puhtaat ratkaisut 300 milj. euroa
- Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen (toimintatavat) 100 milj. euroa.

Jokaiselle kärkihankkeelle on nimetty vastuuministeri, ja kaikilla painopistealueilla on omat ministerityöryhmänsä. Hallitus varmistaa kärkihankkeiden toteuttamisen ja mahdollisen uudelleen suuntaamisen aktiivisella seurannalla ja ohjauksella strategiaistunnoissaan. Lisäksi kärkihankkeiden vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti indikaattoreilla. Hallitus arvioi ja täsmentää kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanoa vuosittain keväällä samassa aikataulussa kuin julkisen talouden suunnitelma päivitetään.

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi sisältää runsaasti toimintatavallisia muutoksia. Ne uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja vahvistavat kansantalouden kasvuedellytyksiä. Asiakirja ei kata koko hallitusohjelman sisältöä. Sen tarkoitus on fokusoida hallituksen kollegiaalista toimintaa keskeisimpiin poikkihallinnollisiin toimenpiteisiin, jotka vauhdittavat tarvittavaa muutosta eteenpäin kohti hallituksen visiota.

1 TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY

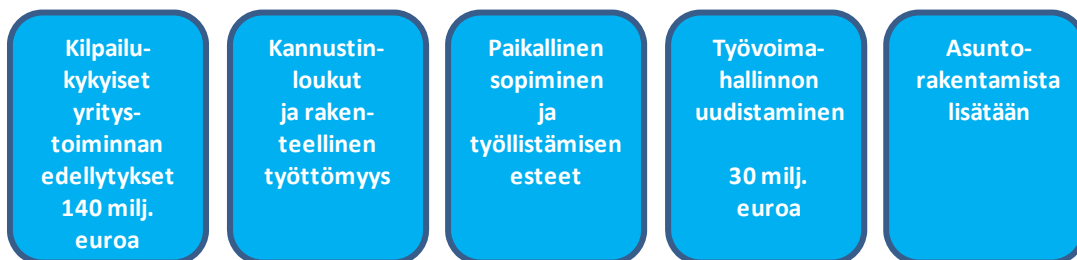

2025: Suomessa työn tekeminen ja työn teettäminen on aina kannattavaa. Suomi on kilpailukykyinen maa, jossa yrittäminen, omistaminen ja investoiminen on nykyistä kannattavampaa.

Hallituskauden tavoitteet painopistealueelle :

- Hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen rahoituksen turvaamiseksi on toteutettu työn kannustavuutta, työllistämisen houkuttelevuutta, työvoimahallinnon toimivuutta ja kilpailukykyä parantavat uudistukset. Uudistukset lisäävät työn tarjontaa, yrittäjyyttä ja elinkeinorakenteen monipuolistumista sekä vahvistavat julkistaloutta yli miljardilla eurolla. Työllisyysaste on nostettu 72 prosenttiin ja työllisten määrä on vahvistunut 110 000 henkilöllä. Investoinnit ylittävät poistot ja työpanoksen määrä on kasvanut.

KÄRKIHANKKEET

KÄRKIHANKE 1: KILPAILUKYVYN VAHVISTAMINEN ELINKEINOELÄMÄN JA YRITTÄJYYDEN EDELLYTYKSIÄ PARANTAMALLA

Elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteina ovat yritystoiminnan huomiointi päätöksenteossa, markkinoiden toiminta ja vapaa kilpailu, teollisuuden kustannukset eivät saa nousta ja pk-yritykset mukaan hankintaprosesseihin.

Virtaviivaistetaan yritysten toiminta- ja säädösympäristöä, tehostetaan Team Finlandin vaikuttavuutta, vahvistetaan yritysrahoituksen välineitä, vauhditetaan cleantech -ratkaisuja sekä alueiden uudistumista.

Toimenpide 1: Team Finland -verkoston vahvistaminen yhteistyötä tiivistämällä

Elinkeinoministeri Olli Rehn ja ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Leena Toivakka

Team Finland -verkostoa vahvistetaan toimijoiden yhteistyötä tiivistämällä. Jatketaan Team Finland -kasvuohjelmia ja kohdistetaan niitä erityisesti biotalouden, puhtaiden ratkaisujen (cleantech) ja digitalisaation sektoreille.

Ulkoasiainhallinnon voimavaroja panostetaan niihin maihin, joiden poliittinen ja taloudellinen merkitys Suomen kannalta kasvaa.

1. **Kokoamalla yhteen Team Finland -toimijoiden** (mm. ELYt, Finnvera, Finpro, Suomen Teollisuussijoitus, Tekes, TEM, UM edustustoineen) **palvelut ja digitalisoimalla palveluprosessit** varmistetaan, että kansainvälistyvät yritykset kaikkialla Suomessa saavat käyttöönsä parhaan mahdollisen asiantuntemuksen ja tiedon kansainvälisten markkinoiden mahdollisuuksista. Toimintojen tehokkaalla koordinaatiolla Team Finland -verkoston puitteissa sekä jäljellä olevia päällekkäisyyksien purkamisella pyritään parempaan tehokkuuteen valtion sijoittamien resurssien käytössä.
2. **Käynnistetään Team Finland -kasvuohjelmat** tukemaan bio- ja digitalouden sekä puhtaiden ratkaisujen kärkihankkeiden kansainvälistymisen, viennin sekä ulkomaisten investointien edistämisen päämääriä. Biotalous-, cleantech- ja digitaalisen liiketoiminnan sektoreiden (BCD) lisäksi toimenpiteitä kohdennetaan myös muihin kansainvälisen kasvun mahdollisuuksia tarjoaviin aloihin.
3. Erityisesti **pk-yritysten viennin ja kansainvälisen kasvun tueksi** vahvistetaan pienten yritysten yhteyksiä koti- ja ulkomaisiin, varsinkin BCD -sektorin suurten projektitoimitusten päähankkijayrityksiin. Huolehditaan Finpron ja sen ulkomaanverkoston rahoituksen ja resurssien riittävydestä uudistetun toimintamallin ja -strategian toimeenpanemiseksi.
4. **Team Finland -verkoston toiminnan koordinaatiota** seudullisten kehittämissyhtiöiden, kauppakamarien ja kauppayhdistysten sekä muiden yritysverkostojen kanssa **parannetaan**. Valtiorahoitteisia yrityspalveluita tuotetaan hyödyntäen yksityisen sektorin osaamista sekä edistäen markkinaehtoisten palveluiden roolin vahvistumista pk-yritysten kansainvälistymisen edistämiseksi.
5. **Vahvistetaan UM:n ja TEM:n yhteistyössä määrätietoista kauppaa ja kehitystä tukevaa toimintaa kehitysmaiden kasvomarkkinoilla:** Finnfund, kaupallista ja julkista rahoitusta yhdistävät instrumentit (ent. korkotukiluottoja korvaava instrumentti), kehitysmaa- ja edustustojen tarkastelu, Team Finland -matkat, kehy -panostukset paikallisen liiketoimintaympäristöön.

tön kehittämiseen sekä kehittyvien maiden integrointi maailmankauppaan. (ministeri Toivakka, ministeri Rehn)

6. Team Finland -verkoston määräraikainen vahvistaminen kaupallistaloudellisilla asiantuntijoilla

Palkataan kaupallistaloudellisiin kysymyksiin keskittyviä erityisasiantuntijoita kertaluontoisesti valittuihin Suomen edustustojen toimipisteisiin vuosiksi 2016–2018. Suomalaisten yritysten vientiponnisteluiden tukemiseksi keskeisillä kehittyneillä ja kehittyvillä markkinoilla tarvitaan uutta resursointia, joka voi työssään keskittyä täysmääräisesti kaupallistaloudellisiin kysymyksiin. Toimipisteet on valittu siten, että kolmen vuoden toiminnalla olisi saavutettavissa selkeää lisäarvoa Suomen vientimahdollisuuksien kasvattamisessa. Identifiointi on tehty yhteistyössä Finpron kanssa. Viiteen maahan lähetettävän kuuden asiantuntijan kokonaiskustannukset kolmelle vuodelle ovat yhteensä noin 5 miljoonaa euroa. Hankkeen vaikuttavuus arvioidaan hallituskauden lopussa. Panostukset esitetään Toimenpiteen 2 alla.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Team Finlandin palvelumalli tuotantoon ELY -keskusten, Finnveran, Finpron, Suomen Teollisuus-sijoituksen, Tekesin ja UM:n yhteistyönä. UM ja Finpro selvittävät yhdessä ulkomaanverkostonsa kehittämistarpeet.	8/2015
Vaihe 2	Team Finland -verkoston yhteinen asiakkuudenhallintajärjestelmä (CRM) otetaan käyttöön.	12/2015
Vaihe 3	Finpron rahoitusta nostetaan palvelutason turvaamiseksi. Vahvistetaan UM:n edustustoverkostoa kertaluontoisesti kaupallisilla erityisasiantuntijoilla.	12/2015 1/2016
Vaihe 4	Finnveran, Finpron, Teollisuussijoituksen ja Tekesin pääkonttorit muuttavat Team Finland -taloon.	10/2016
Vaihe 5	Team Finland -kasvuohjelmien 2015–2017 tuloksellisuus on arvioitu ja tämän pohjalta tehty päätökset jatkorahoituksesta ja kohdennuksesta.	12/2016
Panostukset	Huom. Panostukset sisältyvät Toimenpide2:n alle.	

Toimenpide 2: Yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman aseman vahvistaminen

Hallituksen tavoite on parantaa yritysten rahoitusasemaa vähintään keskeisten kilpailijamaiden tasolle. Kasvurahoitusta vahvistetaan lisäämällä julkisten rahoituslaitosten (Finnvera, Tesi, Tekes) etenkin kasvaville pk-yrityksille kanavoimia voimavaroja. Tässä hyödynnetään myös EU:n kasvurahoituksen välineitä.

Hallitus edistää merkittävää, mutta markkinaehtoiseen tarpeeseen perustuvaa lisärahoituksen kokoamista yritysrahoitukseen. Hallitus tukee komission pyrkimyksiä pääomamarkkinaunionin kehittämiseksi ja pyrkii huolehtimaan siitä, että sen käytännön toteutus parantaa myös suomalaisten pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksia.

Hallitus pitää tärkeänä, että VM valmistelee hallituksen esitykset joukkorahoitusta koskevan puitelainsäädännön luomiseksi sekä joukkovelkakirjalainamarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi lainanhaltijoiden edustajamallin avulla.

Pääsääntöisesti muutokset pyritään toteuttamaan hallituskauden alussa vuoden 2016 loppuun mennessä. Tarkemmat aikataulut selviävät ko. kohdista.

1. EU-rahoituksen hyödyntäminen

Tehostetaan toimenpiteitä EU:n Strategisten Investointien Rahastosta (ESIR) ja muista EU-lähteistä (EIP, EIR, Horisontti2020 ja COSME) suomalaisille yrityksille ja infrastruktuurihankkeille saatavissa olevan rahoituksen hyödyntämiseksi. Näillä toimenpiteillä tavoitellaan miljardin euron vuotuista rahoitusta suomalaisten yritysten rahoitukseen. Finnvera toimii tarvittaessa ESIR – rahoituksen välittäjänä kotimaisille yrityksille. (12/2015)

2. Tekes

Tekesin yritysrahoituksessa priorisoidaan alkavien yritysten ja pk-yritysten kehittämistarpeet sekä otetaan huomioon erityisesti digitaalisuuden, cleantechin ja biotalouden tarjoamat mahdollisuudet. Suunnataan Tekesin ja muiden rahoitusorganisaation voimavaroja hankkeisiin, joilla edistetään digitaalisella alalla vapautuvan osaavan työnvoiman siirtymistä olemassa oleviin ja uusiin kasvuyrityksiin.

Tekes Pääomasijoitus Oy:lle annetaan mandaatti käyttää varoja yhden tai useamman perustettavan yksityisesti hallinnoitavan rahaston pääomittamiseen, jotka voivat tehdä sijoituksia alkavan vaiheen yrityksiin, jotka kaupallistavat julkiseen tutkimukseen perustuvia innovaatioita. Tavoitteena on, että suunnitelma kaupallistamisrahaston toteutusmallista ja rahoittajista olisi valmis viimeistään alkuvuonna 2016. Tätä tarkoitusta varten esitetään 10 milj. euron määrärahan lisäystä valtion vuoden 2016 talousarviossa.

3. Finnvera

Päätetään Finnveran uuden pk- ja mid cap- yritysten kasvua tukevan välirahoitusvälineen käyttöönotosta tekeillä olevan selvityksen pohjalta. Mikäli Finnvera käynnistäisi tähän liittyvän 300 milj. euron (kokonaismyöntövaltuus) juniorilainaohjelman, siitä aiheutuisi valtiolle arviolta yhteensä noin 31 milj. euron lisäkustannus momentille 32.20.47 tulevina vuosina. (Päätös uudesta tuotteesta 12/2015 mennessä ja operatiivinen 3/2016)

Viennin rahoituksen valtuudet ja ehdot pyritään säilyttämään keskeisten kilpailijamaiden tasolle. Nostetaan valtion takauslimiittiä sekä vientiluotto- ja korontasausvaltuutta, jotta turvataan suomalaisten vientiyritysten vientikauppojen OECD-ehtoinen rahoitus. (11/2015)

Päätetään pk-yrityksille tarkoitettun Finnveran suoran vientiluoton käyttöönotosta valmistuneen selvityksen pohjalta. (12/2015)

Selvitetään toimenpiteitä, joilla valtion likviditeettilimiitin tukemana Finnveran vienninrahoituksen varainhankintaa voitaisiin kehittää tehokkaammaksi rahoituksen kilpailukyvyyn turvaamiseksi. (12/2016)

Finnvera kokoaa yritysten omistajanvaihdoksia helpottavan rahoitusohjelman. (3/2016)

4. Suomen Teollisuussijoitus Oy

Teollisuussijoitus perustaa yhteistyössä työeläkeyhtiöiden kanssa Kasvurahastojen Rahasto III nykyisen KRR II:n päättäessä sijoituskautensa. Teollisuussijoituksen osuuden rahoittaminen KRR III – rahastoon edellyttää, että valtio pääomittaa yhtiötä 35 milj. eurolla vuonna 2018.

Aikataulu	
Panostukset	<p>2016: Team Finland -kasvuohjelmat (toteutetaan tuloksellisimpia ohjelmia) 8,5 milj. euroa Finpro (ulkomaanverkoston vahvistaminen) 2,0 milj. euroa UM, kaupalliset erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa Tekes (Pääomitus rahastolle joka voi sijoittaa alkavan vaiheen tutkimustaustaisiin yrityksiin) 10,0 milj. euroa</p> <p>2017: Team Finland -kasvuohjelmat 8,5 milj. euroa Finpro (ulkomaanverkosto) 2,0 milj. euroa UM, erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa Finnveran tappiokorvaukset (välirahoitus: juniorilainaohjelma) 3,0 milj. euroa</p> <p>2018: Team Finland -kasvuohjelmat 8,0 milj. euroa Finpro (ulkomaanverkosto) 1,0 milj. euroa UM, erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa Pääomasijoitus Tesi (Kasvurahastojen Rahasto III) 35,0 milj. euroa Finnveran tappiokorvaukset (juniorilainat) 4,0 milj. euroa</p> <p>Valtuudet: Finnveran 300 milj. euron välirahoitusvaltuuskäyttöön v. 2016. Yhteensä: 87,0 milj. euroa, josta TEM 82 milj. euroa ja UM 5 milj.euroa</p>

Toimenpide 3: Cleantech -ratkaisujen vauhdittaminen

Suomesta tehdään puhtaiden ratkaisujen kärkimaa. Uusia työpaikkoja syntyy kestävän luonnonvarojen käytön ja cleantech - yritysten kasvun myötä. Alan yritysten kasvua kiihdytetään pilottihankkeilla hyödyntämällä mm. julkisia hankintoja.

1. Jatketaan kansallisen cleantech -strategian toteuttamista valtioneuvoston Kasvun kärjet -periaatepäätöksen (8.5.2014) mukaisesti. Saavutettu kehitys arvioidaan ja strategia päivitetään 2016.
2. Suunnataan julkista tutkimus- ja innovaatorahoitusta puhtaiden ratkaisujen kehittämiseen. Varmistetaan myös että päättyvien SHOK -ohjelmien lupaavimmat cleantech -innovaatiot huomioidaan kehitystoimenpiteissä.
3. Lisätään kysyntää puhtaiden ratkaisujen tuotteille ja palveluille hyödyntämällä hallitusohjelman 5 % tavoitetta innovatiivisille julkisille hankinnoille.
4. Vauhditetaan kotimaisten puhtaiden ratkaisujen kokeiluhankkeiden käynnistymistä mm. hyödyntämällä EU:n strategisen investointirahaston (EFSI) rahoitusmahdollisuudet.
5. Kokeiluhankkeiden lupa- ja muita viranomaismenettelyjä sujuvoitetaan reformit -kärkihankkeen toimenpiteitä hyödyntäen.
6. Suunnataan kansallista materiaalitehokkuusohjelmaa ja muita julkisia kehittämistoimenpiteitä parantamaan eri alojen materiaali- ja raaka-ainevirtojen parempaa keskinäistä hyödyntämistä (ns. teolliset symbioosit) ja kierrätysmateriaalien markkinapaikkojen syntyä.
7. Vauhditetaan kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen hyödyntämistä kaivannaisteollisuudessa ja metallinjalostuksessa (Green Mining). Hyödynnetään näiden referenssiarvo tuotteiden ja palveluiden viennissä.
8. Kehitetään yhteistyössä kuntien, yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa vähähiilisiä liikenne- ja energiajärjestelmiä (kuten esimerkiksi geotermistä energiaa), älykkäitä sähköverkoja, materi-

aali- ja energiatehokasta infrastruktuurirakentamista sekä kestäviä asumisratkaisuja. Hyödynnetään näitä uuden liiketoiminnan synnyttämisessä sekä kotimarkkinareferensseinä puhtaiden ratkaisujen viennin edistämiseksi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategisen ja kokonaistason suunnittelu ja organisointi tehty ja alatoimenpiteiden valmistelu voi alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Tarvittavan rahoituksen kohdentaminen Tekesille v. 2016–2018 budjeteissa.	9/2015
Vaihe 3	Kokeilu- ja pilotointihankkeiden tunnistaminen ja suunnittelu, käyntiin portaittain 2016–2017.	10/2015
Vaihe 4	Ohjelmat toteutettu	12/2018
Panostukset	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen: Kasvuhakuiset yritykset 2016: Tekes 8,0 milj. euroa (valtuus) 2017: Tekes 8,0 milj. euroa (valtuus) 2018: Tekes 7,0 milj. euroa (valtuus) Yhteensä: 23,0 milj. euroa	

Toimenpide 4: Kasvun voimistaminen ja kilpailun lisääminen

1. Kotimarkkinoiden kilpailullisuusohjelma

Toteutetaan kotimarkkinoiden kilpailullisuusohjelma. Ohjelman tavoitteena on purkaa lakisäänteisiä ja rakenteellisia kilpailun esteitä ja rajoituksia sekä muita kilpailua ilman painavaa yhteiskunnallista syytä rajoittavia lupamenettelyjä ja viranomaiskäytäntöjä. Ohjelmaan sisältyy poikihallinnollisia ehdotuksia, jotka liittyvät harmaan talouden torjuntaan, sääntelytaakan keventämiseen kilpailun ja kilpailukyvyyn parantamiseksi sekä kolmannen sektorin toimintaedellytyksiin.

2. Osana sääntelynpurkua kauppojen aukioloaikoja vapautetaan

Luonnos hallituksen esitykseksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloaikojen (945/2009) kumoamisesta on lähetetty lausuntokierrokselle. Hallituksen esityksen tavoitteena on mahdollistaa vähittäiskauppojen sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden päättää itsenäisesti aukioloajoista ja poistaa tarve aukioloaikoja koskeviin poikkeuslupiin sekä säilyttää kauppakeskuksessa toimivan pienyrityksen oikeus yhteen vapaapäivään viikossa.

3. Isojen teollisten hankkeiden osalta otetaan käyttöön lupaprosessien kiirehtimismenettely ja rutiinilupa-asioita siirretään ilmoitusmenettelyyn

Sujuvoitetaan merkittävien investointihankkeiden ympäristömenettelyjä (malli Äänekoski).

Vaihe 1: Ennakkoneuvontamenettely otetaan käyttöön 2015

Vaihe 2: Selvitetään yhden luukun palveluiden vaihtoehdot: syksy 2015 - toukokuu 2016

Vaihe 3: Menettelyjen integroinnin säädösmuutokset 2016

4. Kilpailulainsäädännön tarkistus

Arvioidaan kilpailulainsäädännön muutostarpeet ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin EU:n kilpailulainsäädännön puitteissa. TEM asettaa kilpailulain uudistamista koskevan työryhmän toimikaudelle 1.9.2015–28.2.2017.

5. Hankintalainsäädännön kokonaisuudistus

Toteutetaan hankintalainsäädännön kokonaisuudistus. Tavoitteena on edistää kilpailuneutraliteettia julkisissa hankinnoissa, parantaa yksityisten yritysten kilpailuedellytyksiä ja edistää pk-yritysten mahdollisuuksia menestyä tarjouskilpailuissa. Uusi lainsäädäntö voimaan (4/2016).

6. Yrityspalvelut ja -tuet: Hallituskauden alussa tehdään valtion ja kuntien yrityspalveluista kattava kokonaisarviointi, jossa arvioidaan mm. sääntelyn vaikutukset neuvontatarpeeseen. Kokonaisarvion pohjalta tehdään palveluiden ja työnjaon uudistus (3/2016).

7. **TE -palvelujen starttirahajärjestelmää** ja muita aloittavan yrittäjän palveluja suunnataan tukemaan hallitusohjelman tavoitteita yrittäjyyden vahvistamisesta (12/2015).
8. **Yritystukijärjestelmän** ja sitä koskevien periaatteiden ja kansallisten käytäntöjen **uudistustyötä jatketaan.** (TEM, LVM, VM, MMM; 8/2015–1/2016).

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	TE-palvelujen starttirahajärjestelmän uudistaminen	12/2015
Vaihe 2	Yritystukijärjestelmän uudistus	1/2016
Vaihe 3	HE vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloaikojen kumoamisesta on toteutettu	3/2016
Vaihe 4	Yrityspalveluiden uudistus on toteutettu	3/2016
Vaihe 5	Uudistettu hankintalainsäädäntö voimaan	4/2016
Vaihe 6	Isojen teollisten investointihankkeiden lupamenettelyjen muutokset voimaan.	6/2016
Vaihe 7	Kilpailullisuusohjelman selvitykset ja tärkeimmät lakimuutokset valmiit.	2/2017
Vaihe 8	Kilpailulainsäädännön uudistamistyöryhmä.	2/2017

Toimenpide 5: Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

Hankkeen lähtökohtana on koko Suomen voimavarojen hyödyntäminen. Työllisyyden ja kilpailukyvyyn vahvistamiseksi alueita kannustetaan rakennemuutoksen ennakointiin ja tätä tavoitetta tukevan elinkeinopolitiikan ketterään aktivointiin. Alueita ohjataan omiin vahvuuksiin perustuvaan erikoistumiseen ja kokeiluihin. Valtio tekee lisäksi metropolialueen sekä muiden kaupunkien ja kasvukäytävien kanssa strategiset yhteistyösopimukset, joissa kasvun kärjet määritellään yhdessä.

Määräraha toimii käynnistysrahana rakennemuutoksen hallinnassa ja elinkeinorakenteen uudistamisessa sekä hallitusohjelman mukaisen eri alueiden ja valtion välisen sopimus pohjaisen yhteistyön toteuttamisessa.

Työllisyyden ja kilpailukyvyyn vahvistamiseksi alueille tarjotaan seuraavia työkaluja:

1. Elinkeinojen rakennemuutoksen ennakointi (ERM)

Kytetään rakennemuutoksen ennakointi osaksi aluekehityksen suunnitteluprosessia ja sopimus pohjaista yhteistyötä.

Alueet laativat varautumissuunnitelmat, jotka vähentävät äkillisten rakennemuutostilanteiden kielteisiä vaikutuksia ja edistävät nopeampaa aluetalouden elpymistä.

Alueita ohjataan omiin vahvuuksiin perustuvaan erikoistumiseen ja kokeiluihin. Tämä tukee elinkeinorakenteen ketterää uudistumista.

2. Valtion ja metropolialueen sekä muiden kaupunkien ja kasvukäytävien väliset strategiset yhteistyösopimukset

Sopimuksissa sovitaan strategisista kärjistä, joita toteutetaan valtion ja alueen toimijoiden yhteistyöllä. Valitut painopisteet tukevat hallituksen strategia tavoitteita.

Yhteistyösopimusmenettelyn pohjalta kohdistetaan rahoitusta myös alueellisille osamiskeskittymille.

Määrärahasta tuettavilla toimenpiteillä on oltava valtakunnallista merkittävyyttä, niiden tulee ylittää sektorirajat ja niillä tulee olla selkeää vaikuttavuutta alueen kasvuun

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	10/2015
Vaihe 2	Sopimusneuvottelujen käynnistäminen.	12/2015
Vaihe 3	Sopimusten toteuttaminen alkaa.	3/2016
Vaihe 4	ERM vakiintunut ja laajasti alueilla käytössä oleva toimintatapa. Varautumissuunnitelmat valmisteltu kaikilla alueilla.	1/2017
	Sopimusten laadullinen arviointi.	12/2018
Panostukset	Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistysraha 2016: 10,0 milj. euroa 2017: 10,0 milj. euroa 2018: 10,0 milj. euroa Yhteensä: 30,0 milj. euroa	

Toimenpide 6: Valtion ja kuntien välisten MAL -sopimusten uudistaminen Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla

Toimenpiteellä parannetaan yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän yhteensovittamista siten, että luodaan edellytykset tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle ja sen avulla alueiden kilpailukyky vahvistamiselle.

Samalla luodaan kehittämisalustoja asuntotuotannon monipuolistamiseen ja uuden liikennepolitiikan toimeenpanoon. Sopimuksen valmisteluun osallistuvat valtion puolelta YM, LVM, TEM, VM, Liikennevirasto, ARA ja ELY-keskus sekä asian-omaisen kaupunkiseudun kunnat, Helsingin seudun osalta myös HSL.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Sopimusneuvotteluihin on valmistauduttu kaikilla kaupunkiseuduilla, neuvotteluprosessi käynnistetty.	8/2015
	Valtioneuvostotasolla (TALPO) on sovittu valtion yhteisestä neuvotteluasemasta sisältäen suhtautumisen liikenneinfrastruktuurihankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.	8/2015
Vaihe 2	Neuvottelutulokset allekirjoitettu.	12/2015
Vaihe 3	Neuvottelutulokset hyväksytyt kunnissa.	1/2016
Vaihe 4	Valtioneuvoston periaatepäätös.	2/2016
Panostukset	YM: Valtion asuntorahasto 2016: 25,0 milj. euroa (infra- ja käynnistysavustukset) 2017: 25,0 milj. euroa (infra- ja käynnistysavustukset) 2018: 25,0 milj. euroa (infra- ja käynnistysavustukset) LVM:n osalta rahoitus selviää myöhemmin. Toimenpide ei edellytä kärkihankerahoitusta, muu rahoitus.	

KÄRKIHANKE 2: TYÖN VASTAANOTTAMISTA ESTÄVIÄ KANNUSTINLOUKKUJA PURETaan JA RAKENTEELLISTA TYÖTTÖMYYYTTÄ ALENNETAAN

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Sosiaali- ja työttömyysturvan uudistamistavoitteet: kannustetaan työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhennetään työttömyysjaksoja, alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja säästetään julkisia voimavaroja.

Uudistetaan työttömyysturvaa, puretaan työn vastaanottamisen kannustinloukkuja ja luodaan osallistavan sosiaaliturvan malli.

Toimenpide 1: Työttömyysturvan uudistaminen ja työn vastaanottamista estävien kannustinloukkujen purkaminen

1. Valmistellaan työttömyysturvauudistus, joka kannustaa työn nopeaan vastaanottamiseen ja tiukentaa työn vastaanottovelvollisuutta ja velvollisuutta osallistua työllistymistä edistäviin aktivointitoimenpiteisiin. Uudistus tuottaa vähintään 200 miljoonan euron välittömän säästön vuosittaisissa työttömyysetuusmenoissa.
2. Valmistellaan selvitys työttömyysturvaa ja toimeentulotukea saavien työllistymistä estäviä kannustinloukuista ja keinoista, joilla loukkuja voidaan purkaa. Selvityksen tekee TEM:n nimittämä asiantuntijaryhmä. Päätetään selvityksen perusteella toimenpiteistä, joihin ryhdytään kannustinloukkujen purkamiseksi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa. Työttömyysturvauudistusta koskevat linjaukset valmiina.	10/2015
	Kannustinloukkujen purkamista koskeva suunnitelma valmis.	2/2016
Vaihe 2	Annetaan työttömyysturvauudistusta koskeva HE kevätkaudella 2016.	kevät 2016
	Kannustinloukkujen purkamista koskeva selvitys valmis.	12/2016
Vaihe 3	Päätös kannustinloukkujen purkamiseksi tehtävistä toimenpiteistä.	2/2017
Vaihe 4	Annetaan mahdollinen kannustinloukkujen purkamista koskeva HE.	9/2017
	Suunniteltu toimenpide on toteutettu. Työttömyysturvaa koskevat säännösmuutokset tulevat voimaan.	1/2017
	Mahdolliset kannustinloukkuja purkavat säännösmuutokset voimaan.	1/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Luodaan osallistavan sosiaaliturvan malli

1. Osana mallin luomista selvitetään mm., voitaisiinko työttömyysturvaa käyttää nykyistä laajemmin osaamisen kehittämiseen ja työllistymiskynnyksen alentamiseen sekä työelämäosallisuuden vahvistamiseen.
2. Lisäksi selvitetään, sisältykö sosiaaliturvajärjestelmään, erityisesti työttömyysturvajärjestelmään elementtejä, jotka vaikeuttavat työttömien mahdollisuuksia parantaa työllistymisedellytyksiään.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmis ja suunnitelman toteutus voi alkaa.	12/2016
Vaihe 2	Mikäli malli edellyttää säännösmuutoksia, annetaan säännösmuutokset sisältävä HE.	9/2017
Vaihe 3	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 3: Vuorotteluvapaajärjestelmän ehtoja tiukennetaan muuttamalla se syyperusteiseksi ja /tai muuttamalla työhistoriaehto.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	6/2015
Vaihe 2	Annetaan HE.	9/2015
Vaihe 3	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2016
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

KÄRKIHANKE 3: PAIKALLISTA SOPIMISTA EDISTETÄÄN JA TYÖLLISTÄMISEN ESTEITÄ PURETAAN

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström ja elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteena on uudistaa laajasti työoikeudellista sääntelyä paikallisen sopimisen edistämiseksi. Kannustetaan työelämän osapuolia luomaan paikallisen sopimisen toimintatapoja työpaikoille ja huolehditaan paikallisen sopimisen edellytysten vahvistamisesta lainsäädäntöhankkein.

Toimenpide 1: Paikallisen sopimisen edistämishankkeet

1. Hallitus asettaa selvitysmiehen, joka laatii ehdotuksen paikallisen sopimisen kehittämisestä 15.10.2015 mennessä.
2. Huolehditaan paikallisen sopimisen edellytysten vahvistumisesta lainsäädäntöhankkein, jotta yrityksissä kyetään nykyistä laajemmin sopimaan kilpailukyvyyn parantamisesta, työllisyyden vahvistamisesta ja työsuhteen ehdoista, kuten palkoista, työajoista, työsuhteen purkamisen edellytyksistä, työaikapankin käytöstä sairauspoissaolojen vähentämisessä sekä työhyvinvointiin vaikuttavista kysymyksistä.
3. Varmistetaan kaikille työnantajille yhdenvertainen asema paikallisia sopimuksia tehtäessä sekä vahvistetaan henkilöstön asemaa yritysten päätöksenteossa. Samalla ratkaistaan työntekijöiden edustus yritysten hallinnossa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Selvityshenkilön (Harri Hietala) selvitystyö alkaa 6/2015. Ehdotus paikallisesta sopimisesta valmistuu.	10/2015
Vaihe 2	Erillinen työryhmä valmistelee lainsäädäntömuutoksia.	11/2015
Vaihe 3	Erillinen työryhmä valmistelee tarvittavat lakimuutokset paikallisen sopimisen parantamiseksi vuoden 2015 aikana, esitykset annettavissa kevätistuntokaudella 2016	kevät 2016
Panostukset	Sääntelyhanke, ei panostuksia	

Toimenpide 2: Mahdollistetaan alle vuoden työsuhteissa määräaikaisen sopimuksen solmiminen ilman perusteita

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan muutokset työsopimuslain 1 luvun 3 §:ään ja merityösopimuslain 1 luvun 4 §:ään. Valmistelu alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Käsittely erillisessä työryhmässä ja merimiesasiain neuvottelukunnassa alkaa 10/2015. HE annettavissa eduskunnalle.	kevät 2016
Vaihe 3	Säädösmuutokset voimaan viimeistään.	kesä 2016
Panostukset	Sääntelyhanke, ei panostuksia	

Toimenpide 3: Pidennetään koeaikaa

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan muutokset työsopimuslain 1 luvun 4 §:ään ja merityösopimuslain 1 luvun 5 §:ään. Valmistelu alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Käsittely erillisessä työryhmässä ja merimiesasiain neuvottelukunnassa 10/2015, HE annettavissa yhdessä määräaikaisuuden perustetta koskevan HE:n kanssa.	
Vaihe 3	Säädösmuutokset voimaan viimeistään	kesä 2016
Panostukset	Sääntelyhanke, ei panostuksia	

Toimenpide 4: Joustavoitetaan takaisinottovelvollisuutta

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan muutokset työ sopimuslakiin ja merityösopimuslakiin. Valmistelu aloitetaan erillisessä työryhmässä ja merimiesasiain neuvottelukunnassa.	9/2015
Vaihe 2	HE annettavissa yhdessä määräaikaisuuden perustetta ja koeajan lyhentämistä koskevien ehdotusten kanssa.	kevät 2016
Vaihe 3	Säädösmuutokset voimaan.	kesä 2016
Panostukset	Säätelyhanke, ei panostuksia.	

Toimenpide 5: Kehitetään työntekijöiden muutosturvaa kollektiiviperusteisissa irtisanomisissa

1. Varmistetaan alueellisen ennakoivan yhteistyön toteutuminen ja vahvistetaan verkosto- maista alueiden välistä työtapaa, joilla tehostetaan koulutustarpeiden ennakoitavuutta ja autetaan työllistymään mahdollisimman nopeasti. Levitetään hyviä käytäntöjä erityisesti osaamisen kehittämisessä ja uuden tuotannon ja työn synnyttämisessä.
2. Autetaan henkilöstön työstä työhön siirtymistä ja uuden yritystoiminnan aloittamista työ- voima- ja yhteishankintakoulutuksen avulla.
3. Valmistellaan säätelyä irtisanovan työnantajan velvollisuudesta osallistua irtisanotun työntekijän uudelleen kouluttamiseen tai muihin toimiin irtisanotun työntekijän uudelleen työllistymisen helpottamiseksi. Pienyritykset rajataan velvoitteiden ulkopuolelle.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan erillisessä työryhmässä muutokset työ sopimuslakiin ja merityösopimuslakiin. Valmistelu alkaa.	9/2015
	ESR:n valtakunnallinen ”Yhteistyöllä muutosturvaa”-toimenpidekokonaisuus on käynnisty- nyt.	2015
Vaihe 2	Säädösmuutokset voimaan	2016
Vaihe 3	Yhteistyöllä muutosturvaa -hanke päättyy. Muutosturvan toimintatapojen ja osaamisen laajentamisen kehitystyö valmistuu.	12/2017
Panostukset	Säätelyhanke, ei panostuksia.	

Toimenpide 6: Vuosilomalain sairauskarensisäännöksen muuttaminen siten, että 6 päivän omavastuu palautetaan vähintään viiden viikon mittaisiin vuosilomiin ja vuosiloman kertymistä vanhempainvapaan ajalta rajataan 6 kuukauteen.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Vuosilomalain ja merimiesten vuosilomalain muutosten valmistelu käynnistynyt.	7/2015
Vaihe 2	HE annetaan.	10/2015
Vaihe 3	Säädösmuutokset voimaan.	1.4.2016
Panostukset	Säätelyhanke, ei panostuksia.	

Toimenpide 7: Toteutetaan työaikalain ja vuosilomalain kokonaisuudistukset, joilla pyritään yksinkertaistamaan sääntelyä sekä vähentämään sen noudattamisesta ja valvonnasta aiheutuvia yritysten ja hallinnon kustannuksia

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Työryhmän asettaminen.	9/2015
Vaihe 2	Työaikalain uudistusehdotus valmis.	2016/2017
Vaihe 3	Vuosilomalain uudistusehdotus valmis.	2017/2018
Vaihe 4	Säädösmuutokset voimaan.	2019
Panostukset	Sääntelyhanke, ei panostuksia.	

Toimenpide 8: Hallitus edistää Suomen työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää työvoiman maahanmuuttoa

Varmistetaan työvoiman saanti ja tarjonta, myös osaavan työvoiman osalta, ja lisätään työvoiman kysyntää sekä myönteisiä vaikutuksia talouskasvuun ja huoltosuhteeseen. Laaditaan suunnitelma työvoiman maahanmuuton edistämiseksi:

1. Sujuvoitetaan työntekijän oleskelulupamenettelyä. Lisätään myös muita vetovoima- ja kiinnittymistekijöitä Suomeen.
2. Parannetaan työntekijöiden ja Suomessa tutkintonsa suorittaneiden kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä kotoutumispalveluihin nojaavia asettautumispalveluita.
3. Vahvistetaan toimenpiteitä hyvien etnisten suhteiden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, sekä rasismin ennalta ehkäisemiseksi. Varmistetaan työelämän avoimuus, monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus.
4. Tehostetaan kansainvälisiä työnvälityspalveluja ja laajennetaan Eures - palveluja.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Toimenpidekokonaisuuden suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa. Osan toimeenpano on jo aloitettu.	12/2015
Vaihe 2	Toimenpiteiden toteuttaminen (ml. ulkomaalaislain muuttamista koskeva hanke).	Kevät 2016
Vaihe 3	Toimenpiteiden etenemisen tarkastelu ja mahdolliset täydennykset.	Kevät 2016- syksy 2017
Vaihe 4	Jatkotoimenpiteiden toteutus puolivälitarkastelun pohjalta.	Syksy 2017- syksy 2018
Vaihe 5	Suunnitelman toimenpiteet toteutettu.	2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

KÄRKIHANKE 4: TYÖVOIMAHALLINNON UUDISTAMINEN TYÖLLISTYMISTÄ TUKEVAKSI

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Tavoitteina työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman helpottaminen, passivoivien toimien purkamisen, työvoimahallinnon tulkintojen yhdenmukaistaminen sekä työvoimahallinnon resurssien painottaminen aktivointitoimenpiteisiin.

Hallitus valmistelee ratkaisuehdotuksen ja tarvittavat toimenpiteet työvoimapalvelujen kokonaisvaltaiseksi uudistamiseksi.

Toimenpide 1: TE -toimistojen tehtäväksi kirkastetaan työnvälitystoiminta. Julkisen työnvälityksen vuoropuhelua ja yhteistyötä työnantajayritysten kanssa vahvistetaan. Uudistus aktivoi työnhakijan omaa roolia työnhaussa, mutta myös varmistaa nykylainsäädännön sanktioiden tehokkaan täytäntöönpanon.

1. Yritysten mahdollisuuksia työvoiman hankintaan tehostetaan kehittämällä sähköistä palvelujärjestelmää ja ottamalla käyttöön uusia yritys yhteistyön palvelutapoja.
2. Varmistetaan työpaikkojen täyttymisen seuranta.
3. Uudistetaan sähköiset TE -palvelut ja digitalisoidaan toiminta mahdollisimman kattavasti.
4. Toteutetaan automaattinen julkisen ja yksityisen työnvälityksen kattava hakukone työpaikoista ja työnhakijoista ja muodostetaan TE-palvelut.fi -sivustosta tehokkaasti uudessa järjestelmässä syntyvää suurtietoa käyttävä viestintäsivusto, joka tukee myös yksilöllisiä palvelumalleja.
5. Työnhakijan oman roolin ja aktiivisuuden seurannan vahvistamisessa edetään työllistymissuunnitelmien vaikuttavuudesta tehtävän selvityksen perustalta.
6. Työttömyysturvan sanktioiden tehokas täytäntöönpano varmistetaan.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Alueelliset kokeilut uudenaikaisista yritys yhteistyön (ml. henkilöstöpalveluyritykset) toimintatavoista.	1/2016–6/2017
Vaihe 3	Työnhakijan oman aktiivisuuden tehokas on toteutettu.	3/2017
	Uudet yritys yhteistyön toimintatavat on otettu käyttöön.	8/2017
Vaihe 4	Työnvälityksen automatisointi on toteutettu.	2/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	3/2018
Panostukset	TE- palvelujen digitalisointi 2016: 10,0 milj. euroa 2017: 10,0 milj. euroa 2018: - Yhteensä: 20,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Selvitetään työvoimapalveluiden siirto resurssineen vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle työssäkäyntialueittain.

Hallitus valmistelee vaikeimmin työllistyvien työvoimapalvelujen siirtämistä kuntien järjestämistä vastuulle vapaaehtoisissa, suurimmissa kunnissa tapahtuvien kokeilujen avulla. Malli valmistellaan yhteistyössä kokeiluun osallistuvien suurimpien kuntien kanssa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Järjestämistä vastuun siirtoa ryhdytään valmistelevaan kuntien vapaaehtoisuuteen perustuvan kokeilun kautta. Suurimmissa vapaaehtoisissa kunnissa toteutettava kokeilu antaa mahdollisuuden arvioida siirron vaikutuksia ja tehdä tarvittavat toimenpiteet ennen kuin siirto toteutetaan koko maassa. Kokeilua puoltaa se, että hallitusohjelman mukaan hallitus ei anna kunnille lainkaan uusia tehtäviä vaalikaudella 2015–2019. Kokeilua koskeva HE kokeilulainaksi on mahdollista antaa eduskunnalle aikaisintaan syksyllä 2016, joten kokeilu voisi käynnistyä aikaisintaan v. 2017 alussa.	1/2017 (kokeilu alkaa)
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 3: Yksityisten työvoimapalveluiden roolia erityisesti helpoimmin työllistyvien palveluissa lisätään

1. Yksityisten työvoimapalveluiden roolia vahvistetaan lisäämällä sopimusperusteista (ns. kumppanuusyhteistyö) ja ostopalveluyhteistyötä.
2. Työnvälityksen kumppanuusyhteistyötä lisätään yksityisten rekrytointiyritysten, ammattija toimialaliittojen sekä yrittäjäjärjestöjen kanssa.
3. Vuonna 2015 solmittujen yhteistyösopimusten toimivuus ja vaikuttavuus arvioidaan ja tehdään arvioinnin perusteella kehittämissuhteudet.
4. Ostopalvelun käyttöä lisätään mm. työnhaun tukemisessa ja työhönvalmennuksessa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Jatkovalmistelun aikataulu täsmentyy, kun tiedetään mm. edellyttävätkö tehtävät muutokset säännösmuutoksia tai muutoksia talousarvioon. Jos säännösmuutoksia tarvitaan, ne valmistellaan siten, että HE on annettavissa syysistuntokaudella 2016. Tällöin säännökset voisivat tulla voimaan vuoden 2017 alussa.	1/2017 (jos säännösmuutoksia)
Vaihe3	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2017
Panostukset	Yksityisten työnvälityspalveluiden tarjonnan lisääminen ostopalveluyhteistyöllä 2016: 5,0 milj. euroa 2017: 5,0 milj. euroa 2018: - Yhteensä: 10,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 5: ASUNTORAKENTAMISTA LISÄTÄÄN

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Hallituksen tavoitteena on kannustaa asuntorakentamisen lisääntymiseen. Kaava- ja rakentamisen lupajärjestelmiä sujuvoitetaan rakentamisen helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi. Tavoitteena on vahvistaa talouden kasvua ja työllisyyttä, lisätä asuntotarjontaa, uudista asuntokantaa, vastata asuntojen kysyntään, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä asumisen valinnanvapautta sekä vastata asuntotarpeen rakenteen muutokseen. Toteutetaan hallituksen asuntopoliittiset linjaukset.

Toimenpide 1: Valtion tukemaa asuntotuotantoa lisätään ja se kohdennetaan sitä eniten tarvitseville

Omistajien yleishyödyllisyysvaateesta luovutaan uustuotannon osalta ja rajoitukset muutetaan kohdekohtaisiksi kiristäen vaatimuksia. Vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi luodaan uusi kymmenen vuoden välimalli. Olemassa olevan ARA- asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustetaan, mikäli vapautuva pääoma käytetään asuntotuotantoon tai asuntotuotannon korjaamiseen.

Asuntotuotannon kautta kanavoituvan valtion tuen ehtoja muuttamalla pyritään parantamaan tuotannon käynnistymisen edellytyksiä, mikä edistää työvoiman liikkuvuutta ja elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Yleishyödyllisyyttä ja rajoituksia koskeva säädösvalmistelu käynnistyy.	8/2015
	Välimallia koskeva säädösvalmistelu käynnistyy	8/2015
Vaihe 2	YM lähettää ARA:lle ohjauskirjeen rajoituksista joustamiseksi	12/2015
	Yleishyödyllisyyttä ja rajoituksia koskeva HE annetaan eduskunnalle.	4/2016
	Välimallia koskeva HE annetaan eduskunnalle viimeistään.	9/2016
Vaihe3	ARA voi tehdä päätöksiä olemassa olevan ARA -asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustamisesta.	1/2016
	Yleishyödyllisyyttä ja rajoituksia koskevat säännökset voimaan.	7/2016
	Välimallia koskevat säännökset voimaan.	1/2017
Panostukset	Varataan tuettuun asuntotuotantoon riittävät valtuudet. Uuden välimallin tuki selviää valmistelussa. Mom. 35.20.60 (Valtion asuntorahasto) 2016: - 2017: - 2018: - Toimenpide ei edellytä kärkihankerahoitusta, muu rahoitus.	

2 OSAAMINEN JA KOULUTUS

2025: Suomi on maa, jossa tekee mieli oppia koko ajan uutta. Suomalaisten osaamis- ja koulutustaso on noussut, mikä tukee suomalaisen yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. Suomi on koulutuksen, osaamisen ja modernin oppimisen kärkimaa.

Hallituskauden tavoitteet painopistealueelle:

- Oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisaation ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa.
- Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt. Koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut.
- Koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on lisääntynyt.
- Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun.
- Koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu.

KÄRKIHANKKEET

KÄRKIHANKE 1: UUDET OPPIMISYMPÄRISTÖT JA DIGITAALISET MATERIAALIT PERUSKOULUIHIN

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on tehdä Suomesta modernin ja innostavan oppimisen kärkimaa.

Toimenpide 1: Uudistetaan peruskoulua 2020-luvulle tavoitteena Suomi modernin, innostavan oppimisen kärkimaana.

Uudistus kattaa kolme osaa: uusi pedagogiikka, uudet oppimisympäristöt ja opetuksen digitalisointi. Tavoitteena on parantaa oppimistuloksia, vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin, uudistaa pedagogiikkaa kokeillen ja tehdä oppimisesta innostavaa läpi elämän.

Kärkihanke toteutetaan opettajien osaamista ja kokemuksia monipuolisesti hyödyntäen turvaten opettajien laaja pedagoginen vapaus. Paikallisiin ratkaisuihin, luovuuteen ja kokeiluihin kannustetaan. Tavoitteena on, että Suomesta kehittyy kansainvälisesti mielenkiintoinen uuden pedagogiikan ja digitaalisen oppimisen laboratorio.

Osana kärkihanketta edistetään koulurauhaa sekä rakennetaan psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti turvallinen koulupäivä jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle.

1. Uudistetaan opettajien perus- ja täydennyskoulutus. Digitaalisten materiaalien ja uusien oppimisympäristöjen käyttöönottoa vauhditetaan digipedagogisella täydennyskoulutuksella. Jokaiselle suomalaiselle opettajalle tarjotaan mahdollisuus omaan lähtötasoon sopivaan osaamisperusteiseen täydennyskoulutukseen.
2. Käynnistetään uuden pedagogiikan, digitaalisen oppimisen ja uusien oppimisympäristöjen kokeiluja ja työpajoja.
3. Perustetaan Opetushallitukseen ”kokeilukeskus”, jonka tehtävänä on koordinoida kokeiluja ja huolehtia parhaiden käytäntöjen leviämisestä. Kootaan Opetushallituksen yhteyteen myös modernien oppimisen tilojen osaaminen tukemaan koulutuksen järjestäjiä tilojen uudistamisessa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa. Kokeilukeskus ja modernien oppimisen tilojen osaamiskeskittymä perustetaan Opetushallitukseen.	12/2015
Vaihe 2	Opetuksen järjestäjä tuetaan uuden pedagogiikan, koulutilojen ja digitalisaation edellyttämien uudistusten toteuttamiseksi. Uuden pedagogiikan, uusien oppimisympäristöjen ja digitaalisen oppimisen kokeilujen haku ja työpajoja. Opettajien täydennyskoulutuskokonaisuuksien suunnittelu on valmis ja kokonaisuudet ovat käyttöön otettavissa. Opettajankoulutusfoorumi, jossa laajapohjaisesti rakennetaan uutta opettajakoulutusta yhdessä opettajien, korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa tutkimustietoa hyödyntäen. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisohjelma valmistuu ja sen toimeenpano käynnistetään.	1/2016– 12/2016 8/2016
Vaihe 3	Oppimisympäristöjen uudistamisen, erilaisten kokeilujen ja hyvien käytäntöjen koostaminen. Digihankkeiden väliraportointi. Hyvien käytäntöjen pohjalta uusi hakukierros. Loppuraportin laadinta Toteutetaan valtakunnallinen opettajien täydennyskoulutus. Jatketaan oppimisympäristöjen kehitystyötä. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisohjelman toteutumista arvioidaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttaman opettajankoulutuksen arvioinnin yhteydessä. Arviointi käynnistetään	11– 12/2017 1/2017 12/2018 1/2017– 12/2018 2018
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on kokonaan toteutettu	12/2018
Panostukset	Opettajien osaamisloikka opettajankoulutuksella 2016: 9,5 milj. euroa 2017: 19,0 milj. euroa 2018: 21,5 milj. euroa Digitaalisten materiaalien käyttöönoton vauhdittaminen ja digioppimisen kokeilut ja kehittäminen 2016: 6,0 milj. euroa 2017: 16,0 milj. euroa 2018: 18,0 milj. euroa Yhteensä 90,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Liikutaan tunti päivässä laajentamalla Liikkuva koulu -hanketta valtakunnalliseksi. Liikunnallistetaan oppiminen eri oppiaineissa.

Tavoitteena on tukea harrastamisen monipuolisuutta, harrastamisen mahdollisuuksien tasa-arvoa, alhaisempia kustannuksia ja helpottaa perheiden ajankäyttöä. Ohjataan resursseilla ja tiedolla kuntia kunnostamaan ja varustamaan koulupihat liikunnallisuutta tukeviksi.

Ohjelma toteutetaan laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Ohjelma toteutetaan edistämällä peruskoulun aktiivista ja oppilaita aktivoivaa toimintakulttuuria myös esiopetuksessa, kerhotoiminnassa, aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä parantamalla koulurauhaa. Liikunnallistetaan opetusta ja laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelma valtakunnalliseksi. Valtionhallinnossa mukana ovat kaikki keskeiset hallintokunnat (liikunta, opetus, sosiaali- ja terveys, nuoriso, ympäristö ja liikenne) sekä kolmannen sektorin toimijat.

1. Laajennetaan liikkuva koulu hanke valtakunnalliseksi tavoitteena, että jokainen peruskoululainen liikkuu vähintään tunnin päivässä. Toteuttamistapa on koulujen omissa käsissä. Levitetään hyviä, jo kokeiltuja käytäntöjä esimerkiksi pidennetystä välitunnista ja kolmannen sektorin kanssa tehdystä yhteistyöstä. Otetaan käyttöön STM:n istumisen vähentämisen suositukset.
2. Osana pedagogiikan uudistamista lisätään muualla kuin luokassa tapahtuvaa liikunnallista oppimista. Puretaan koulutilojen liikuntakäyttöön liittyviä esteitä ja lisätään kolmannen sektorin mahdollisuuksia toimia koulujen tiloissa aamu- ja iltapäivisin.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	1–3/2016
Vaihe 2	Liikkuva koulu -toiminnan laajentaminen valtakunnalliseksi aloitetaan. Haku liikunnallista oppimista edistävien toimenpiteiden toteuttamiseksi.	1–5/2016
	Liikkuva koulu ohjelman kokeilut toisen asteen oppilaitoksiin.	1/2017
Vaihe 3	Väliarviointi	12/2017
Vaihe 4	Hyvien käytäntöjen kokoaminen ja loppuraportointi	8–12/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: 7,0 milj. euroa 2017: 7,0 milj. euroa 2018: 7,0 milj. euroa Yhteensä: 21,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Lisätään ja monipuolistetaan kieltenopiskelua. Käynnistetään alueellinen kokeilu siitä, että aloitetaan vieraan kielen opiskelu jo ensimmäisellä luokalla ja mahdollistetaan alueellinen kokeilu kielivalikoiman laajentamisesta eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti.

Varhennetun kieltenopetuksen tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, oppilaiden motivoiminen sekä kielivalintojen monipuolistaminen. Toimenpide mahdollistetaan myöntämällä erityisavustuksia koulutuksen järjestäjille alueellisten kokeiluiden järjestämiseen kieltenopiskelun aloittamiseksi 1. vuosiluokalla.

1. Käynnistetään alueellinen kokeilu siitä, että aloitetaan vieraan kielen opiskelu jo ensimmäisellä luokalla. Erityisavustusta voidaan myöntää niille opetuksen järjestäjille, jotka järjestävät vähimmäisviikkotuntimäärän ylittävää kieltenopetusta siten, että opetus alkaa jo 1. vuosiluokalla ja voi jatkua tämän jälkeen A2-kielen opetuksena perusopetuksen loppuun. Kokeilukouluja valittaessa kiinnitetään huomiota monipuoliseen kielivarantoon, ja harvinaisten kielten tarjonta voi olla yksi avustuksen myöntöperuste. Etusijalle asetetaan usean koulutuksen järjestäjän alueelliset yhteishankkeet, joille on määritelty koordinoiva taho. Kokeilu ei edellytä säädösmuutoksia.
2. Mahdollistetaan alueellinen kokeilu kielivalikoiman laajentamisesta eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti. Selvitetään lainsäädännölliset edellytykset alueellisiin kokeiluihin kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua. OKM:n osalta on selvitetty mitä lainsäädäntömuutoksia toimintalainsäädäntöön tarvitaan. Lisäksi asiaan liittyy perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä selvitettäviä asioita, joita OKM selvittää yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	1–3/2016
Vaihe 2	Haku kielikokeilujen varhentamiseen sekä arvioinnin käynnistäminen.	1–5/2016
	Toiminta käynnistyy.	8/2016
	Selvitetään lainsäädännölliset edellytykset alueellisiin kokeiluihin kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua. Toteutetaan kokeilu edellytysten täytyessä.	1–12/2016
Vaihe 3	Kielikokeilujen seuranta ja väliarviointi.	1–12/2017
Vaihe 4	Kokeilujen yhteenveto ja arvioinnin raportointi.	8–12/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: 5,0 milj. euroa 2018: 5,0 milj. euroa Yhteensä: 10,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 2: TOISEN ASTEEN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN REFORMI

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi ja tehostaa sitä. Lisäksi lisätään työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä puretaan sääntelyä ja päällekkäisyyksiä.

Toimenpide 1: Uudistetaan toisen asteen ammatillista koulutusta vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita.

1. Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä.
2. Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle.
3. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjästruktuureita sekä toimintaprosesseja.
4. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Tehdään ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus tutkintoja laaja-alaisesti ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä sekä keventämällä ja yksinkertaistamalla tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa. Lisäksi uudistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja.
5. Parannetaan työttömien koulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen työelämävastaavuutta, yhteistyötä ja synergiaa. Huomioidaan ja varmistetaan elinkeinoelämän nopeista muutostarpeista johtuva koulutustarjonta ja kehittämispalvelut. Niitä voivat järjestää myös muut kuin nykyiset koulutuksen järjestämisluvan saaneet järjestäjät.
6. Käynnistetään koulutuksen järjestäjästruktuurin kehittämisohjelma, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä ja koulutuksen alueellista kattavuutta järjestäjäverkkoa uudistamalla. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan vapaaehtoisin fuusioihin ylläpitäjäneutraaliteetti huomioon ottaen.
7. Uudistetaan ja digitalisoidaan koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä. Käynnistetään kehittämisohjelma, jonka puitteissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperustaisiksi ja asiakaslähtöisiksi, tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa ja kevennetään hallintoa, lisätään ja monipuolistetaan työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta, vähennetään työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua. Luodaan ja otetaan käyttöön uusi koulutussopimusmalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti.
8. Kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	10/2015
Vaihe 2	Koulutuksen järjestäjäjärjestelmän ja koulutuksen toimintaprosessien kehittämissuunnitelmat käynnistyvät.	1/2016
Vaihe 3	Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamista koskeva HE annetaan eduskunnalle. Hallituksen esitykseen kytkeytyy myös ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistaminen, jota koskeva HE annetaan samaan aikaan.	1/2017
Vaihe 4	Uudistettu lainsäädäntö tulee voimaan. Uusi koulutusjärjestelmä otetaan käyttöön.	1/2018
Vaihe 5	Toimenpide on kokonaisuudessaan toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus.

1. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen rahoitusjärjestelmät. Lisätään toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa sääntelyä.
2. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen sääntely- ja ohjausjärjestelmää siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Uudistetaan ohjausjärjestelmää tuloksellisuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen painottuvaksi ja virtaviivaistetaan koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta.
3. Osana ammatillisen koulutuksen sääntely- ja ohjausjärjestelmäuudistusta turvataan ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten ammatillisen koulutuksen saatavuus myös erityisissä oppimisympäristöissä, kuten vankilassa. Vankien koulutus on tutkimusten mukaan yksi vaikuttavimmista ja kustannus-hyötysuhteeltaan tehokkaimmista keinoista vähentää uusintarikollisuutta ja sen yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia.
4. Lisätään oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta työnantajan, koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan näkökulmista.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Ammatillisen koulutuksen vuodelle 2017 päätettyjen säästöjen toimeenpanoon liittyvä, rahoitusjärjestelmän uudistamisen ensimmäistä vaihetta koskeva HE annetaan eduskunnalle.	3/2016
Vaihe 3	Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisen toista vaihetta koskeva HE annetaan eduskunnalle. Sääntely- ja ohjausjärjestelmän uudistaminen kytkeytyy ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseen, jota koskeva HE annetaan samaan aikaan.	1/2017
Vaihe 4	Uudistettu rahoituslainsäädäntö tulee kokonaisuudessaan voimaan. Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

KÄRKIHANKE 3: NOPEUTETAAN SIIRTYMISTÄ TYÖELÄMÄÄN

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena ovat pidemmät työurat ja joustavat opintopolut. Nuoret siirtyvät nopeammin jatko-opintoihin. Joustavat opintopolut helpottavat opintojen suorittamista loppuun sekä työnteen ja opiskelun yhteensovittamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sopii korkeakoulujen kanssa työelämään siirtymistä nopeuttavista tavoitteista sopimuskautta 2017–2020 koskevissa neuvotteluissa vuonna 2016. Tavoitetta tuetaan suuntaamalla siihen korkeakoulujen strategiarahoitusta.

Toimenpide 1: Nopeutetaan toiselta asteelta korkeakouluihin siirtymistä

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhdessä korkeakoulujen kanssa prosessin, jossa korkeakoulut uudistavat valintakoemenettelyjään tavoitteena vähentää tarpeettomia väli-vuosia ja aikaistaa korkeakouluopintojen aloitusta. OKM ohjaa rahoituksella korkeakouluja luopumaan pitkäkestoisesta pääsykokeisiin valmistautumisesta, jolloin tarve osallistua valmennuskursseille vähenee oleellisesti. Ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut laativat toimenpideohjelman ylioppilastutkinnon paremmaksi hyödyntämiseksi valintamenetelyssä.
2. Korkeakouluopintoihin siirtymistä nopeutetaan lisäämällä toisen asteen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä ja työelämäyhteyksiä sekä kehittämällä opinto-ohjausta. Lukioden ja yliopistojen yhteistyön syventämistä pilotoidaan kokeiluina ja levittämällä hyviä käytäntöjä.

Toimenpide 2. Sujuvoitetaan korkeakouluopintoja mahdollistamalla ympärivuotinen opiskelu ja parantamalla aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee toimia, joilla korkeakoulut parantavat, lisäävät ja monipuolistavat kesäopetustarjontaa, verkko-opetuksen mahdollisuuksia ja intensiivikursseja. Kesäopetustarjonnan kehittymistä seurataan tavoitteellisesti. Tuetaan tenttiakvaarioiden käyttöönottoa kaikissa korkeakouluissa.
2. Parannetaan etenkin työelämässä hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnustamista sekä opiskelun ohella tehtävän työn opinnollistamista ja hyväksilukua. Seurataan aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen kehittymistä.

Toimenpide 3. Kehitetään korkeakoulujen digitaalisia oppimisympäristöjä, verkko-opetus-tarjontaa ja digitaalista koulutusyhteistyötä palvelemaan opintojen sujuvoittamista ja nopeampaa korkeakoulutukseen siirtymistä

1. Luodaan alan yhteistä opetustarjontaa tai materiaaleja korkeakoulujen väliseen käyttöön yhteistyössä.
2. Lisätään monipuolista digitaalisten välineiden hyödyntämistä opetuksessa, monipuolistetaan arviointikäytänteitä digitaalisin menetelmin, varustetaan opetustiloja tukemaan digitaalisia opetusmenetelmiä ja korkeakoulujen välistä opetusyhteistyötä
3. Parannetaan opetushenkilöstön digitaalista osaamista, kehitetään oppimisanalytiikkaa tukemaan opiskelua ja ohjausta

4. Kehitetään avoimia (MOOC -tyyppisiä) kursseja vapaaseen käyttöön opetuksessa hyödynnettäväksi, esimerkiksi toisen asteen opiskelijoiden ja oppilaitosten käyttöön.

Näillä keinoilla tehostetaan opetusta ja laajennetaan opiskelijoille tarjottavia joustavia opiskelumahdollisuuksia, sekä avataan tarjontaa toisen asteen opiskelijoille. Samalla digitalisaation edellyttämät perustaidot tuodaan kaikille korkeakouluopiskelijoille hyödyntäen ajasta ja paikasta riippumattomia opetuksen muotoja. Kaikilla korkeakoulujen koulutusaloilla ja tutkinnoissa opiskelijat hallitsevat digitalisaation edellyttämät ICT-perustaidot.

Toimenpide 4. Päivitetään kelpoisuusvaatimuksia julkisella sektorilla

1. Kartoitetaan tilanne ja eurooppalaisen ammattipätevyysdirektiivin vaatimukset.
2. Määritellään kansalliset painopistealueet.
3. Laaditaan tarvittavat ehdotukset kelpoisuussäätelyn vähentämiseksi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	<p>Ympärivuotinen opiskelu OKM levittää hyviä käytäntöjä yhteistyössä korkeakoulujen ja opiskelija- ja henkilöstöjärjestöjen kanssa.</p> <p>Korkeakoulujen yhteiset ja korkeakoulukohtaiset tavoitteet sovitaan sopimusneuvotteluissa.</p> <p>Kelpoisuusvaatimusten päivittäminen julkisella sektorilla Kartoitetaan tilanne ja eurooppalaisen ammattipätevyysdirektiivin vaatimukset sekä määritellään kansalliset painopistealueet ja laaditaan tarvittavat ehdotukset kelpoisuussäätelyn vähentämiseksi. Aloitetaan lainsäädäntömuutosten valmistelu.</p> <p>Korkeakoulujen valintakoemenettelyn uudistaminen Sovitaan yhteiset ja korkeakoulukohtaiset tavoitteet korkeakoulujen ja OKM:n välissä sopimusneuvotteluissa.</p>	<p>12/2015</p> <p>6/2016</p> <p>12/2015</p> <p>2016</p>
Vaihe 2	<p>Yhteistyö toisen asteen koulutuksen kanssa Parannetaan Opetushallituksen opintopolku.fi palvelua palvelemaan korkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyötä siten, että erityisesti toisen asteen oppilaitoksille suunnattu avoin tarjonta tehdään näkyväksi</p> <p>Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen Sopimusneuvotteluissa neuvotellaan yhteiset ja korkeakoulukohtaiset tavoitteet opintoprosessien tehostamiselle ja työelämässä hankitun osaamisen tunnustamisen lisäämiselle.</p> <p>Kelpoisuusvaatimusten päivittäminen julkisella sektorilla Lainsäädäntöhankkeiden läpivienti</p>	<p>2016/ 2017</p> <p>12/2016</p>
Vaihe 3	<p>Ympärivuotinen opiskelu Tavoitteena on, että vuonna 2020 kesällä suoritettavat opintopisteet muodostavat 20 % kaikista suoritetuista opintopisteistä (2020). Tehdään väliarvio.</p> <p>Tehdään korkeakoulukohtainen aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen arviointi ja määritellään kehittämiskohdat.</p>	<p>8/2017</p> <p>2017</p>
Panostukset	<p>2016: -</p> <p>2017: -</p> <p>2018: -</p>	

KÄRKIHANKE 4: PARANNETAAN TAITEEN JA KULTTUURIN SAAVUTETTAVUUTTA

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea, vahvistaa lasten ja nuorten luovuutta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.

Toimenpide 1: Parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenalakohtaisesti maan eri osissa sekä edistetään lasten ja nuorten luovia taitoja.

Lisätään lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. Vahvistetaan heidän luovia taitojaan, kulttuurikompetenssiaan ja parannetaan heidän oppimisen edellytyksiään. Lisätään perusopetuksen järjestäjien ja varhaiskasvatuksen toimijoiden yhteistyötä taiteen perusopetusta antavien koulutuksen järjestäjien, taide- ja kulttuurialan ammattilaisten, instituutioiden ja muiden toimijoiden, kirjastojen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Varmistetaan lastenkulttuuripalveluiden saatavuus koko maassa. Lisätään säännöllistä taide- ja kulttuuri-toimintaa ja lasten omaa harrastustoimintaa koulun tiloissa ja tehostetaan näin koulun tilojen käyttöä koulupäivien ulkopuolella. Vaikutetaan myönteisesti lasten ja perheiden ajankäyttöön (lasten pitkät iltapäivät, perheiden yhteinen aika).

Toimijoina ovat taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset, perusopetuksen järjestäjät, lastenkulttuurikeskukset, taidelaitokset, museot, kirjastot, perinneyhdistykset, ja muut taide- ja kulttuurialan toimijat. Myös informaaliset oppimisympäristöt otetaan huomioon.

1. Lisätään taiteen perusopetuksen ja muun taide- ja kulttuuritoiminnan tarjontaa ohjatulla kerhotoiminnalla ja lasten kulttuuritoiminnalla kouluissa. Luodaan toimintamalleja eri toimijaryhmien ja taiteenalojen välisen yhteistyön kehittämiseen. Taiteen perusopetuksen tarjontaa sekä muiden taide- ja kulttuuritoimijoiden järjestämää harrastustoimintaa laajennetaan koulujen tiloihin iltapäivisin.
2. Laajennetaan lastenkulttuuriverkoston toiminta koko maan kattavaksi siten, että jokaisella kunnalla on käytettävissä lastenkulttuurin osaaminen ja keskuksien tuottamat taide- ja kulttuuripalvelut.
3. Kehitetään koulutuksen järjestäjien, perheiden ja kulttuurilaitosten käyttöön uusia innovatiivisia malleja ja välineitä innostaa lapsia ja perheitä taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön pariin.
4. Perustetaan kokeilu- ja kehittämishanke lasten ja nuorten monilukutaitojen edistämiseksi ja vahvistetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä kirjasto- ja kulttuurialan toimijoiden rakenteita ja toimintakulttuuria monilukutaitojen oppimista tukeviksi. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoa (kirjoitetun ja puhutun tekstin lukutaito, matemaattinen lukutaito, kuvanlukutaito, medialukutaito ja digitaalinen lukutaito).

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista	12/2015
	Toteutus alkaa keväällä. Monilukutaidossa erityisavustusten ensimmäinen haku.	2016
Vaihe 2	Toimenpidesuunnitelman toteutus ja mahdolliset täydennykset. Monilukutaidossa erityisavustusten toinen haku.	1–12/2017
Vaihe 3	Toimenpidesuunnitelman toteutus.	1–12/2018
	Hankkeiden arviointi ja ehdotukset jatkotoimiksi	1–11/2018
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	Lasten kulttuuritoiminnan saavutettavuuden edistäminen kerhotoimintaa hyödyntäen taiteen perusopetuksen ja koulujen välillä koulutiloissa iltapäivisin. 2016: 0,8 milj. euroa 2017: 1,0 milj. euroa 2018: 1,0 milj. euroa Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta 2016: 1,2 milj. euroa 2017: 2,0 milj. euroa 2018: 2,0 milj. euroa Yhteensä: 8,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Laajennetaan prosenttitaiteen periaatetta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi.

1. Luodaan nykyisen rakennushankkeisiin kytkeytyvän prosenttiperiaatteen rinnalle uusi toimintatapa, jolla voidaan sujuvoittaa taide- ja kulttuurisisältöisten hyvinvointipalveluiden hankintaa sosiaali- ja terveyssektorille. Sen piirissä olisivat visuaalisten taiteiden lisäksi myös muut taiteenalat (esim. musiikki, tanssi, teatteri, kirjallisuus) ja kulttuuri laajemmin (esim. muistelutoiminta). Määrärahalla tuetaan kuntia siinä, että ne pilotoivat uutta toimintamallia ja siten lisäävät eri taiteenalojen ja kulttuuripalveluiden tarjontaa ja parantavat taiteen saavutettavuutta laitoksissa.
2. Perustetaan hankkeelle poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tehtävänä on mallintaa eri toimintaympäristöihin parhaiten sopivia toimintatapoja ja tehdä ehdotus prosenttitaiteen periaatteen mukaisen toimintamallin vakiinnuttamiseksi ja taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi sote-sektorilla.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Hankesuunnitelma valmistuu, työryhmä on asetettu ja toteutus voi alkaa	12/2015
Vaihe 2	OKM/STM toteuttaa viestintäkampanjan kärkihankkeesta ja kannustaa kuntia ja muita toimijoita osallistumaan pilotointiin.	Kevät 2016
Vaihe 3	Avustusten I hakukierros ja päätökset.	Syksy 2016
	II hakukierros ja päätökset.	Kevät 2017
Vaihe 4	Arvioidaan I ja II hakukierroksen vaikuttavuutta ja pilottien tuloksia. Työryhmän ehdotukset jatkotoimiksi valmistuvat.	2018
	Ministerin/ministereiden suositus toimintatavan juurruttamiseksi.	
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 0,6 milj. euroa 2017: 0,8 milj. euroa 2018: 0,6 milj. euroa Yhteensä: 2,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 5: VAHVISTETAAN KORKEAKOULUJEN JA ELINKEINOELÄMÄN YHTEIS- TYÖTÄ INNOVAATIOIDEN KAUPALLISTAMISEKSI

Elinkeinoministeri Olli Rehn yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasosen kanssa

Tavoitteena on hyödyntää tieteen ja tutkimuksen resursseja tehokkaammalla ja vaikuttavammalla tavalla sekä Suomen koulutusviennin voimakas kasvu.

Toimenpide 1. Edellytetään korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta esitystä työnjaosta sekä tiedekuntien ja tutkimusyksiköiden tiivistävästä yhteistyöstä. Päämitetaan korkeakouluja.

1. Korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta edellytetään hallitusohjelman mukaisia esityksiä rakenteellisesta kehittämisestä helmikuussa 2016. Toimijat ohjeistetaan lokakuussa 2015.
2. Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset suuntaavat resurssejaan osaamiskeskittyymiin valitsemiltaan painopistealueilla, ottaen huomioon hallituksen strategiset painopistealat.
3. Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja päämitetaan (OKM). Tehostetaan korkeakoulujen profiloitumista ja työnjakoa sekä tutkimuksen vaikuttavuutta ja kaupallistamista. Lisätään kilpaillun rahan osuutta korkeakoulujen rahoituksessa. Pääomittamisen kriteereissä painotetaan korkeakoulujen kykyä hankkia ulkopuolista rahoitusta sekä toiminnan tuottavuutta, laatua ja vaikuttavuutta.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	OKM:n ohjekirje korkeakouluille ja tulosohjaavien ministeriöiden ohjeistus tutkimuslaitoksille työnjaon ja yhteistyön tiivistämisen sekä tutkimustoiminnan ripeän kaupallistamisen esityksen valmistelun prosessista.	syksy 2015
Vaihe 2	Korkeakoulujen pääomittamisesta linjataan osana julkisen talouden suunnitelmaa. Toteutetaan tarvittaessa rahankeräyslain muutokset sekä verovähennysoikeus yksityisistä lahjoituksista hallitusohjelman mukaisesti.	syksy 2015
Vaihe 3	Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön ja työnjaon esitykset ministeriöihin.	2/2016
Vaihe 4	Korkeakoulujen ja OKM:n väliset sopimusneuvottelut kaudelle 2017–2020 sekä tutkimuslaitosten ja tulosohjaavien ministeriöiden väliset sopimukset vuosille 2017–2020.	2016
Vaihe 5	Arvioidaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön tiivistymisen muutokset sekä työnjaon ja rakenteellisten uudistusten toteutuminen.	12/2018
	Korkeakoulujen pääomituksen maksatukset ammattikorkeakouluille ja yliopistoille	2018
Panostukset	Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä tuetaan korkeakoulujen perusrahoitukseen sisältyvällä strategiarahoituksella. 2016: - 2017: - 2018: Yliopistoja päämitetaan 46 miljoonaa euroa ja ammattikorkeakouluja 24 miljoonaa euroa Yhteensä: 70,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Tuetaan rahoituksella alueellisia ja alakohtaisia vahvoja osaamiskeskittymiä.

Osaamiskeskittymillä lisätään TKI-toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä Suomen vetovoimaa osaajien ja osaamisintensiivisten yritysten sijoittumiselle. Alueelliset keskittymät hyödyntävät alueiden vahvuuksia ja voimavaroja, alakohtaiset keskittymät kokoavat osaamista kansallisiksi osaamiskärjiksi.

Julkisia ja yksityisiä voimavaroja kootaan vaikuttavammiksi strategisiksi hankkeiksi ja edistetään kansallista työnjakoa TKI-toiminnassa hyödyntämällä mm. korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämisen monivuotisen prosessin toimenpiteitä sekä EU:n tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti 2020 -ohjelmaa, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan strategisten investointien rahastoa (EFSI).

Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän ja kaupunkien yhteistyötä lisätään uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi. Kaupunkien tulevaisuusinvestoinnit toimivat kehitysalustoina ja luovat kysyntää innovatiivisille ratkaisuille.

Laaditaan osaamiskeskittymiä tukeva toimenpidekokonaisuus, jolle asetetaan selkeät tavoitteet ja seurantamittarit hyödyntäen INKA-ohjelman ja SHOKien kokemukset. Keskittymiä tukeva kokonaisuus rakentuu seuraavista toimenpiteistä:

1. Vahvistetaan korkeatasoista, kansainvälisessä vertailussa menestyvää tutkimusta suuntaamalla korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten resursseja (ml. tutkimusinfrastruktuuri) osaamiskeskittymiin ja yritysyhteistyöhön niiden profiilien mukaisesti huomioiden hallituksen strategiset painopistealat. (OKM ja sektoriministeriöt)
2. Kohdistetaan olemassa olevia ja uusia TKI-ohjelmia osaamiskeskittymien edistämiseen (TEM, OKM). Osaamis pohjaisen kasvun ja kansainvälisen tason osaamiskeskittymien aikaansaamiseksi sekä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi lisätään Suomen Akatemian tutkimukseen osoitettavan kilpaillun rahoituksen määrää. Elinkeinoelämän tarpeiden ja julkisen tutkimuksen kohtaamisen vahvistamiseksi käynnistetään Tekesin Challenge Finland – haastepohjainen ja ratkaisukeskeinen tutkimusohjelma. Hyödynnetään Tekesissä suunnitteilla olevaa ”Research Benefit” yhteistutkimusvälinettä SHOK-tutkimusohjelmien tulosten hyödyntämiseksi elinkeinoelämässä.
3. Tuetaan kasvun kannalta strategisten tutkimusinfrastruktuuri-intensiivisten painopistealueiden (kuten cleantech, biotalous, muu teknologiateollisuus, terveysala sekä palvelusektori) infrastruktuuriympäristöjen rakentamista (OKM, TEM). Varmistetaan olemassa olevien infrastruktuurien ajantasaistaminen ja kannustetaan osaamiskeskittymissä työnjaon ja yhteistyön keinoin kohdentamaan voimavarat sektorirajat ylittävään tutkimuksen infrastruktuurien hyödyntämiseen. Rahoituksella tuetaan myös infrastruktuurien avaamista kaikille toimijoille resurssien käytön tehostamiseksi, vaikuttavuuden parantamiseksi ja elinkeinoelämän uudistamiseksi.
4. Käynnistetään korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyönä aloitteita, jotka muodostavat alustan tutkimuksen ja osaamisen kaupallistamiselle, uusien yritysten perustamiselle ja kansainvälisen liiketoiminnan synnyttämiseksi valituilla painopistealoilla. Näissä liiketoimintaekosysteemeissä hyödynnetään digitalisaatiota, TKI-ohjelmia sekä avoimen tieteen ja tutkimuksen periaatteita. Tuetaan biotalouden, puhtaiden ratkaisujen ja muiden strategisten painopistealueiden referenssihankkeiden valmistelua. Kehitetään innovaa-

tiopankki vauhdittamaan innovaatioiden ja patenttien parempaa hyödyntämistä. (TEM,OKM)

5. Tuetaan alueiden välistä työnjakoa ja älykästä erikoistumista vahvistavia alueellisia osaamiskeskittymiä valtion ja kaupunkiseutujen välisellä sopimusmenettelyllä. Sopimuksista kehitetään entistä strategisempia, poikkihallinnollisia välineitä kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Tavoitteena on kansainvälisesti kilpailukykyiset keskittymät. (TEM,OKM)
6. Hyödynnetään kaupunkien ja kuntien (ml. kuntayhtymät) suuret tulevaisuusinvestoinnit uusien innovaatioiden kokeiluympäristöinä ja vientiä edistävinä demonstraatiohankkeina. Tämän tukemiseksi luodaan innovatiivisten julkisten hankintojen tukiyksikkö sekä hyödynnetään Tekesin Huippuostajat-ohjelmaa. Lisätään kaupunkien ja kuntien välistä yhteistyötä suurempien edelläkävijämarkkinoiden luomiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi. (TEM)
7. Varmistetaan riittävät resurssit EU:n Horisontti 2020 -hankkeiden valmisteluun sekä kansainvälistä tasoa oleviin infrastruktuuri-investointeihin strategisen tutkimuksen neuvoston, Suomen Akatemian ja Tekesin rahoituksella sekä EFSIä ja EU:n rakennerahastoja hyödyntäen. Huolehditaan, että kansallista TKI-ohjelmarahoitusta voidaan ohjata EU:n isojen tutkimus- ja innovaatioaloitteiden (esim. platform-building initiatives) vastinrahoitukseen sekä kansainväliseen verkostoyhteistyöhön. Suunnataan EU:n rakennerahastovaroja (EAKR) sellaisten innovaatio- ja palvelualustojen sekä ekosysteemien vauhdittamiseen, joissa on kansainvälistä liiketoimintapotentiaalia ja jotka edellyttävät eri alueiden ja osaamisalojen välistä yhteistyötä.
8. Osana alakohtaisten osaamiskeskittymien vahvistamista ja tutkimuksen kaupallistamista toimeenpannaan terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian tiekartan toimenpiteet kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön kehittämiseksi, terveysalan investointien ja alan viennin lisäämiseksi (OKM, STM, TEM)

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Osaamiskeskittymätoimenpidekokonaisuuden toteutussuunnitelma on valmis.	12/2015
	Määritellään osaamiskeskittymien rooli valtion ja kaupunkien välisissä yhteistyösopimuksissa	12/2015
Vaihe 2	Vahvistetaan painopistealojen (erityisesti biotalous, cleantech, digitalisaatio ja terveysala) toimeenpanon poikkihallinnollista strategista johtamista	1/2016
	EU:n ohjelmien hyödyntämistä tukeva valmistelurahoitus on hakijoiden käytettävissä	1/2016
	Terveysalan kasvustrategian tiekartan toimenpiteet ja pilotoinnit, joilla vahvistetaan tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä sekä tutkimuksen kaupallistamista on viety toteutusvaiheeseen	12/2016
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 3: Otetaan tutkimustulosten vaikuttavuuden ja kaupallistamisen kehittäminen huomioon julkisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen ohjauksessa sekä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kannusteissa.

1. Suunnataan julkista rahoitusta ja toimenpiteitä yritysten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten omiin tai yhteisiin korkeatasoiseen osaamiseen ja tutkimukseen perustuviin hankkeisiin, joissa uutta tutkimuksen tuottamaa tietoa kaupallistetaan ja luodaan uusia tuotteita ja palveluita markkinoille. Kehitetään Tekesin nykyisiä tutkimuksen kaupallistamista tukevia instrumentteja (mm. Tutkimuksesta liiketoimintaa) sekä otetaan käyttöön Tekesin uudet instrumentit (Challenge Finland, Innovation Scout).
2. Vahvistetaan yhteistyötä Tekesin ja Suomen Akatemian välillä mm. suunnittelemalla Suomen Akatemian hauissa kilpailtua tutkimusrahoitusta saaneille hankkeille Tekesin kanssa yritys yhteistyötä sekä osaamisen tehokkaampaa vaikuttavuutta ja kaupallistamista sekä kehitetään Tekesin ja Finpron ohjelmayhteistyötä (ml. Team Finland Kasvuohjelma) tutkimuksen kaupallistamiseksi.
3. Kannustetaan ohjauksen ja julkisen rahoituksen keinoin korkeakouluja yritys yhteistyöhön ja tutkimustulosten vaikuttavuuden sekä kaupallistamisen lisäämiseen siten, että ne ovat strategisia valintoja korkeakouluissa ja tavoitteet on asetettu kunnianhimoisesti. Tämän tueksi korkeakoulujen tiedonkeruuta kehitetään elinkeinoelämän ja korkeakoulujen välisen yhteistyön vaikuttavuuden sekä tutkimuksen hyödyntämisen ja kaupallistamisen arvioimiseksi.
4. Toteutetaan tutkimuksen hyödyntämistä ja kaupallistamista tukevien palvelurakenteiden, prosessien ja urakehitysmallien uudistaminen osana korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämisen monivuotista prosessia.
5. Vahvistetaan tutkijoiden tietoisuutta tutkimuksen kaupallisesta potentiaalista ja yrittäjyydestä sekä suunnataan rahoitusta kokeiluille, prototyypeille, nopealle käynnistämislle ja riskipitoisille hankkeille.
6. Arvioidaan korkeakoulueksintölain muutostarve ja tarvittaessa ajanmukaistetaan laki.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Tutkimuksesta liiketoimintaa -rahoitusinstrumentti on uudistettu ja otettu käyttöön	12/2015
	Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja tutkimuksen kaupallistamista koskevan seurantatiedon keräämisen periaatteet on määritetty	12/2015
	Korkeakoulueksintölain uudistamistarve on arvioitu ja lain uudistusprosessi on käynnistetty, mikäli tarve todetaan.	12/2015
Vaihe 2	Korkeakoulujen rahoitusta on uudistettu tukemaan tutkimuksen ja osaamisen vaikuttavuutta sekä hyödyntämistä, ml. kaupallistaminen ja yritys yhteistyö.	HE 4/2016, voimaan 1/2017
	Tekesin em. uudet rahoitusinstrumentit ovat tutkimustoimijoiden käytössä Rahoitusinstrumenttien vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan osana käytössä olevia prosesseja.	1/2016
	Suunnitelma korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimuksen ja osaamisen hyödyntämistä tukevien palvelurakenteiden ja prosessien uudistuksista valmistuu	2016
	Ensimmäiset päätökset Suomen Akatemian rahoittamista hankkeista, joissa	9/2016

	on samalla suunniteltu Tekesin kanssa yritys yhteistyötä sekä osaamisen tehokkaampaa vaikuttavuutta ja kaupallistamista. Korkeakoulueksintölaki on uudistettu ja saatettu voimaan 1/2017 alkaen, mikäli uudistaminen katsotaan tarpeelliseksi. Tutkimuksen kaupallistamista tukevia kokeiluhankkeita on käynnissä.	1/2017 9/2016
Vaihe 3	Arvioinnin ja seurannan johtopäätökset käytössä ja käytettävissä tutkimusorganisaatioiden ohjauksessa.	12/2018
Panostukset	TEM: TKI-toiminnan tukeminen Challenge Finland, Research Benefit, Innovation Scout 2016: 14 milj. euroa 2017: 20 milj. euroa 2018: 25 milj. euroa Yhteensä 59 milj. euroa OKM: SA+Tekes yhteistyö kaupallistamisen edistämiseksi, Suomen Akatemian osuus 2016: 2 milj. euroa 2017: 8 milj. euroa 2018: 20 milj. euroa Yhteensä 30 milj. euroa Yhteensä: 89,0 milj. euroa	

Toimenpide 4: Puretaan koulutusviennin esteitä kaikilta koulutusasteilta.

- Poistetaan tilauskoulutuksen esteet. Puretaan koulutusviennin esteitä toisen asteen koulutuksessa.
- Otetaan käyttöön lukukausimaksut EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Mahdollistetaan vähävaraisten EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden hakeutuminen opintoihin erillisen stipendijärjestelmän avulla. Luodaan kannusteita opiskelijoiden jäämiseksi Suomeen.
- TEKESin selvityksen (2015) perusteella Suomen koulutusviennin volyymi on noin 260 miljoonaa euroa. Asetetaan tavoitteeksi että volyymi nousee vuoteen 2018 mennessä 350 miljoonaan euroon.
- Täydennetään Future Learning Finland kasvuohjelman toimia mm. Team Finland verkoston avulla.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Annetaan HE EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksuista OKM laatii tiekartan toimenpiteistä koulutusviennin laajentamiseksi Täydennetään Future Learning Finland kasvuohjelman toimia mm. Team Finland verkoston avulla.	Syky 2015 2016 Syky 2015
Vaihe 2	Tehdään lainsäädäntöuudistukset koulutusviennin esteiden purkamiseksi Korkeakoulut ja muut koulutuksen järjestäjät ovat kaupallistamalla luoneet mahdollisuudet koulutuskokonaisuuksien ja tutkinto-opetuksen vientiä varten. Toteutetaan kohdennettuja vienninedistämispommiteluja strategisesti valittuihin kohteisiin.	8/2016
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

KÄRKIHANKE 6: NUORISOTAKUUTA YHTEISÖTAKUUN SUUNTAAN

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen yhteistyössä oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin ja perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan kanssa

Tavoitteena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista ja työllistymistä. Lisäksi syvennetään yhteistyötä nuorten tukemisessa ja kootaan hyvät toimintatavat hyödynnettäväksi valtakunnallisesti.

Toimenpide 1: Kehitetään nuorisotakuusta malli, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla ja vahvistetaan etsivää nuorisotyötä. Syvennetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten tukemisessa. Hyödynnetään nuorisotakuun hyvät käytännöt ja hankkeet sekä otetaan käyttöön parhaat elementit laajentamalla ne valtakunnalliseksi.

1. Vaikeassa tilanteessa olevien nuorten auttamiseen kehitetään nuorisotakuussa ESR-rahoituksen turvin käynnistyneitä yhden luukun palvelupisteitä eli Ohjaamoita ja laajennetaan Ohjaamo-palvelupisteiden verkostoa. Palvelupisteet toimivat nuorisotakuun hengen mukaisesti julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä.
2. Olemassa olevista malleista kerätään ja levitetään parhaiksi arvioidut ja todetut elementit. Näin luodaan yhdenmukaisia, mutta paikallisiin tarpeisiin muokattuja tehokkaita palvelukokonaisuuksia ja ketjuja, joihin nuori voi itse vaikuttaa ja johon hän voi sitoutua.
3. Nuoren luottamuksen saanut etsivä nuorisotyöntekijä auttaa nuorta häneen tarvitsemiinsa palveluihin joustavasti ja yhteen sovittaa useat samanaikaiset palvelut. Nuorisotakuussa kerättyjen hyvien kokemusten pohjalta vahvistetaan etsivää nuorisotyötä kehittämällä luottohenkilötoimintamallia. Ohjaamojen ja etsivän nuorisotyön luottohenkilötoimintamallin toteutetaan yhdessä OKM, TEM ja STM kanssa. Niillä paikkakunnilla, joilla ei ole ohjaamotoimintaa, vahvistetaan lakisääteisen nuorten ohjaus- ja palveluverkoston roolia nuorten palvelukokonaisuuksien koordinoinnissa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Toiminnan suunnitelma on valmis ja toteutus alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Tuetaan paikallista monialaista yhteistyötä sekä vahvistetaan etsivää nuorisotyötä kehittämällä luottohenkilötoimintamallia. Kaikki ESR-rahoitteiset Ohjaamo-toimipisteet toiminnassa.	4/2016
Vaihe 3	Tuetaan paikallista monialaista yhteistyötä sekä vahvistetaan etsivää nuorisotyötä kehittämällä luottohenkilötoimintamallia.	4/2017
Vaihe 4	Tuetaan paikallista monialaista yhteistyötä sekä vahvistetaan etsivää nuorisotyötä kehittämällä luottohenkilötoimintamallia.	4/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutunut. Ohjaamotoiminta on vakiintunut sopimus pohjaiseksi ja rahoitetaan yhteisrahoituksella ilman ESR:n tukea.	12/2018
Panostukset	2016: 2,0 milj. euroa 2017: 1,5 milj. euroa 2018: 1,5 milj. euroa Yhteensä: 5,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Kaikille peruskoulun päättävälle taataan koulutuspaikka.

Joustavan perusopetuksen toiminta tähtää 7–9 luokilla koulupudokkuuden ehkäisemiseen. Joustavan perusopetuksen (JOPO) tukevaa toimintaa lisäämällä 7.–9.-luokille tuetaan jatko-opintoihin valmistumista ja pitkällä tähtäimellä työelämään sijoittumista sekä vaativissa tilanteissa ehkäistään syrjäytymistä. Tämä myönteinen kehitys saavutetaan kiinnittämällä riittävän varhain huomiota opetussuunnitelman perusteiden oppitavoitteiden saavuttamisen sekä toiselle asteelle sijoittumisen varmistamiseen. Tavoitteena on, että yläkoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa koulupudokkuusuhan alla olevalla nuorella on mahdollisuus saada lisätukea.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Käynnistetään selvitys joustavan perusopetuksen toimeenpanosta	2016
Vaihe 3	Raportointi	12/2018
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: 0,4 milj. euroa 2017: 0,3 milj. euroa 2018: 0,3 milj. euroa Yhteensä: 1,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Vahvistetaan nuorten sosiaali- ja terveystalvluita, nuorten mielenterveyspalveluita sekä taataan kuntoutuspaikat.

1. Rakennetaan nuorten palveluista yhtenäinen kokonaisuus, jonka keskiössä ovat kynnyksetömät monialaiset ohjaus- ja tukipalvelut. Edellisen hallituskauden nuorisotakuun ”puuttanut palikka” oli koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle syrjäytyneiden nuorten tukeminen: sosiaali- ja terveystalvlujen heikko saatavuus ja niiden huono kytkeytyminen muihin nuorten palveluihin. Tämän puutteen korjaamiseksi rakennetaan ja toimeenpannaan uudenlainen toimintamalli nuorten sosiaali-, mielenterveys- ja päihdetyöhön kytkemällä toiminta saumattomasti neuvonta- ja ohjauspalveluihin. Erityisesti nuorten toimintakykyä arvioivia ja psykososiaalisia voimavaroja vahvistavia ryhmä- ja yhteisötoimintoja ja yksilövalmennusta kehitetään ja vahvistetaan.
2. Otetaan kattavasti käyttöön näyttöön perustuvat menetelmät mielenterveys- ja päihdetyön toteuttamiseksi opiskelu- ja kouluterveydenhuollossa sekä kokeillaan ja toimeenpannaan vaikuttavia toimintamalleja lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelujen ehjän kokonaisuuden rakentamiseksi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	1/2016
Vaihe 2	<p>1. Haku kohdennetulle valtionavulle kuntouttavien ja yhteisöllistävien toimintamallien toimeenpanemiseksi alkaa, erityisenä kohderyhmänä tulottomat toimeentulokiasiakkaat ja tavoitteena heidän määrätietoinen poluttamisensa kohti opintoja ja/tai työtä. Heille varmistetaan konkreettisen tekemisen kautta osallistumismahdollisuus yhteisöllisyyttä rakentavaan toimintaan, jolla tavoitellaan sitä, että jokainen nuori löytäisi paikkansa yhteiskunnassa. Pelkän toimeentulotuen varaan ei kukaan nuori saa uudessa nuorisotakuussa jäädä pitkäksi aikaa.</p> <p>2. Vaikuttavien menetelmien työkalupakin kokoaminen ja käyttöönotto opiskeluterveydenhuollossa.</p>	1/2016
Vaihe 3	<p>1. Aktiivinen kokeilutoiminta psykososiaalisen valmennuksen ja yhteisöllisen aktivoinnin rakentamiseksi tulottomille, vailla koulutusta ja työtä oleville nuorille käynnissä.</p> <p>2. Vaikuttavien menetelmien työkalupakin kokoaminen ja käyttöönotto kouluterveydenhuollossa.</p>	1/2017
Vaihe 4	<p>1. Vaikuttavuusarvioiden perusteella kootaan linjaukset hyvistä toimintakäytännöistä ja levitetään tehokas toiminta kaikille sote-alueille.</p> <p>2. Toimeenpannaan hyvät toimintamallit ja näyttöön perustuvat menetelmät koulutus- ja tiedotusohjelman avulla kaikkien kuntien/sote-alueiden käyttöön osana lasten ja nuorten sote-palvelujen uudistamista.</p>	1/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	2018
Panostukset	<p>2016: 1,5 milj. euroa</p> <p>2017: 1,5 milj. euroa</p> <p>2018: 1,0 milj. euroa</p> <p>Yhteensä: 4,0 milj. euroa</p>	

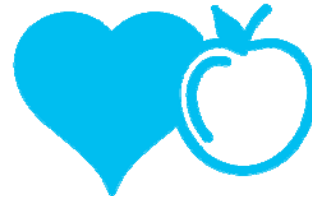
Toimenpide 4: Vahvistetaan työnetsijätoimintaa ja kehitetään nuorten palkkatukea ja Sanssi -korttia työntekoon kannustavampaan suuntaan.

1. Palkkatuki on uudistettu ja sen helppokäyttöisyyttä lisätty työnantajien kannalta. Palkkatuella alennetaan vastavalmistuneiden ja ammatillisen koulutuksen käyneiden työllistymiskynnystä. Sanssi-korttin käyttöä lisätään ja se kytketään tiiviimmin yrityspalveluihin. Oppisopimuskoulutus (palkkatuella työttömille) kiinnostaa nuoria suuresti. Työttömille nuorille, joilla ei ole ammatillista koulutusta, tarjotaan heille soveltuvaa koulutusta, esimerkiksi oppisopimuskoulutuksena. Oppisopimuksen kiinnostavuutta työnantajien näkökulmasta on mahdollista edistää pilotoimalla erilaisia oppisopimuksen toiminta- ja rahoitusmalleja yli hallinnonalaraajojen sekä yhteistyössä työelämän toimijoiden kanssa. Mahdollisuus lyhytaikaiseenkin, muutaman kuukauden pituisen ennakkopakettien suorittamiseen on tärkeää oikeanlaisen kouluttautumisväylän löytämiseksi mahdollisimman nopeasti ja yksilölliset opiskeluvaihtoehdot huomioiden. Kytkenä työvoima- ja yrityspalveluihin tulee huomioida nykyistä laajemmin. Työelämäntuntemukseen ja työnhakutaitoihin kiinnitetään enemmän huomiota.
2. Myös yrittäjyys on palkkatuetun työn ohessa tärkeä työllistymisvaihtoehto. Yrittäjiksi aikoville hankitaan nuorten yrittäjyyspajoja. Nuorten yrittäjyyspajan toimintamalli otetaan käyttöön koko maassa. Nuorten yrittäjyyspajan tavoitteena on tukea nuorten yrittäjäksi ryhtymistä. Pajassa osallistujille tarjotaan yritysneuvontaa, sparrausta, starttirahaa, koulutusta ja mentorointia, jotka toteutetaan erityisesti nuorille sopivilla toimintamalleilla.
3. TE-hallinto hankkii tulokseen perustuvia nuorille tarkoitettuja ostopalveluja palvelujen tuottajilta. Palvelujen tuottajat keskittyvät yksilölliseen ohjaukseen, valmennukseen, osaamisen arviointiin ja työnetsintään. 1, 2 ja 3 toteutetaan työllisyysmäärärahojen (mom. 51) puitteissa.
4. Ohjaamo ja Ohjauspalvelujen digitalisointi: Kehitetään digitaaliset ohjauspalvelut kaikille nuorille (ohjauksen nettipalvelut, -puhelinpalvelut ja videoneuvonta) ja varmistetaan niiden integroituminen osaksi sähköisiä hakupalveluita (opintopolku.fi). TE-hallinnolla on jo kokemusta mm. koulutus- ja uraohjauksesta puhelimitse. Some-palvelujen avulla tavoitetaan nuoret, jotka tarvitsevat f2f palveluja. Palvelujen kehittämistyö on aloitettu TEM-OKM-STM yhteistyönä ESR-hankkeena, mutta sen vakiinnuttamiseen tarvitaan yhteisponnisteluja, mm. vahvempaa yhteistyötä valtiovarainministeriön kanssa. Hanke vaatii yhteisrahoitusta ministeriöiltä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	1/2016
Vaihe 2	Toteutuksen seuranta; mahdollinen täydentäminen	1/2017
Vaihe 3	Toteutuksen seuranta; mahdollinen täydentäminen	1/2018
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

3 HYVINVOINTI JA TERVEYS

2025: Suomalaiset voivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Jokainen ihminen kokee voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjut ovat sujuvia, henkilöstö voi hyvin ja tietojärjestelmät toimivat. Uudistuksen myötä yhteisillä varoilla saadaan enemmän terveyttä ja hyvinvointia.

Hallituskauden tavoitteet painopistealueelle:

- Terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla. Terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet.
- Eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu. Julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa. Ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän.
- Lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet.
- Ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu. Omaishoitoa on vahvistettu.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä.
- Sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi.
- Järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta ovat helpottuneet ja yhteisöllisyys lisääntynyt normeja purkamalla.

KÄRKIHANKKEET

KÄRKIHANKE 1: PALVELUT ASIAKASLÄHTÖISIKSI

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä, Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, omatoimisuutta tukevat toimintaprosessit sosiaali- ja terveydenhuollossa ja tarkoituksenmukainen sosiaaliturva.

Toimenpide 1: Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit - asiakas keskiön

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien uudistus käynnistetään. Toiminnot yhdistetään asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Digitalisaation keinot otetaan käyttöön ja byrokratiaa vähennetään. Asiakkaan omatoimisuutta tuetaan ja tietojen yhteiskäyttö mahdollistetaan. Resursseja kohdennetaan uudelleen kustannussäästöjen saavuttamiseksi. Tarvittavat lainsäädännön muutokset toteutetaan.

Uudistus tuottaa asiakaslähtöiset, matalan kynnyksen moniammatilliset ja sähköiset palvelut. Palvelut räätälöidään asiakkaiden tarpeiden ja valmiuksien mukaan. Hoito- ja palvelusuunnitelman avulla varmistetaan oikea-aikainen ja koordinoitu hoito/palvelu. Asiakkaiden kokemukset ja palaute otetaan huomioon palveluiden kehittämisessä ja ohjauksessa.

Toteuttaminen koordinoidaan muutosohjelmalla, joka edellyttää laaja-alaista ja poikkihallinnollista yhteistyötä kansallisen palveluarkkitehtuurin mukaisesti. Kärkihanke toteutetaan koordinoitusti HO:n digitalisaatiota koskevien toimenpiteiden kanssa.

1. Valtioneuvosto vahvistaa reformilinjaukset ja muutosohjelman, ml. sen ls-suunnitelma.
2. Määritellään asiakaslähtöinen, digitalisaatiota hyödyntävä palveluprosessi sote-järjestelmässä.
3. Määritellään kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli.
4. Tehdään muutosohjelmassa mainitut lainsäädäntömuutokset.
5. Toteutetaan tietojärjestelmäratkaisut (omahoito, omakanta, palveluhakemisto, palveluseteli).
6. Toteutetaan palvelusetelikokeilu siten, että kokeilukunnissa pilotoidaan palvelusetelin hallinnollista mallia ja yksityisen ja julkisen sektorin tiedot kattavia tietojärjestelmiä.
7. Toteutetaan omahoidon ja sähköisten palveluiden kokeilut ja niiden arviointi.
8. Määritellään julkinen palvelulupaus. Linjataan strategisesti tärkeät julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulupauksen piirissä olevat toiminnot ja palvelulupauksen tarkemmat sisällöt.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on tehty ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	Valtioneuvosto vahvistaa reformilinjaukset ja muutosohjelman, ml. sen ls-suunnitelma	1/2016
Vaihe 3	Määritellään asiakaslähtöinen palveluprosessi	2015–
	Määritellään kokemusasiantuntijuuden toimintamalli	9/2016
	Toteutetaan sähköistä asiointia tukevat lainsäädännön muutokset	
	Toteutetaan tietojärjestelmäratkaisut	12/2017
Vaihe 4	Julkinen palvelulupaus on määritelty.	2018
	Muut kokeilut toteutettu	12/2017
	Palvelusetelikokeilu tehty ja sen mukaiset lainsäädäntö- ja tietojärjestelmämuutokset toteutettu	12/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 2,0 milj. euroa 2017: 6,5 milj. euroa 2018: 6,5 milj. euroa Yhteensä: 15,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Arvioidaan asumisperusteisen sosiaaliturvan tarkoituksenmukaista kohdentumista

Tehdään selvitys asumisperusteisesta sosiaaliturvajärjestelmästä. Osana selvitystä tarkastellaan maahanmuuton kustannuksia ja vaikutuksia sekä ulkomaille maksettavien etuuksien perusteita, niiden kohdentumista ja tarkoituksenmukaisuutta. Hallitus tekee linjaukset Suomen strategisista ja yksityiskohtaisista tavoitteista sosiaaliturvaa koskevalle EU-lainsäädännölle.

1. Laaditaan selvitys etuuksien perusteista.
2. Annetaan hallituksen esitys.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	9/2015
Vaihe 2	Virkamiesesiselvitys on valmis	12/2016
Vaihe 3	Hallituksen linjaukset ja HE luonnos lausunnolle	9/2017
Vaihe 4	HE eduskunnalle	9/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	3/2019
Panostukset	2016: 1,0 milj. euroa 2017: 1,0 milj. euroa Yhteensä: 2,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Toteutetaan perustulokokeilu

Kokeillaan, voidaanko perustulon avulla vähentää tuloköyhyyttä, väliinpuotoamista, sosiaali-etuuksiin ja verotukseen liittyvää byrokratiaa ja kannustaa työntekoon julkistaloudellisesti kestäväällä tavalla.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	10/2015
Vaihe 2	Toteutetaan selvitys perustulokokeilun toteuttamisvaihtoehdoista. Asiantuntijatyöryhmässä valmistellaan perustulokokeilun perusteita ja toimeenpanoa	2016
Vaihe 3	Hallitus päättää kokeilun sisällöstä ja annetaan HE	12/2016
Vaihe 4	Kokeilu 2017–2018 ja kokeilun seuranta 2019	
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2019
Panostukset	2016: 0,5 milj. euroa 2017: 9,5 milj. euroa 2018: 10,0 milj. euroa Yhteensä: 20,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 2: EDISTETÄÄN TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA SEKÄ VÄHENNETÄÄN ERIARVOISUUTTA

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on lisätä terveitä elämäntapoja, kuten liikuntaa, ja vahvistaa mielenterveyttä jokaisen suomalaisen arjessa sekä loiventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Toimenpide 1: Muutetaan arkiympäristöjä hyvinvointia ja terveyttä tukevia elämäntapoja mahdollistaviksi

Arkiympäristöjä ja työpaikkoja muutetaan siten, että kaikki saavat arjessaan nykyistä paremmat mahdollisuudet hyvinvointia ja terveyttä lisääviin, aktiivisiin elämäntapoihin. Eniten tukea tarvitseville etsitään ja kohdennetaan tarvittavia toimia. Ihmiset otetaan mukaan löytämään ratkaisuja. Järjestöt ja verkostot osallistuvat työhön innovoijina, toteuttajina ja juurruttajina.

Ministeriöt rakentavat pysyvät tavat tehdä poikkihallinnollista yhteistyötä, jonka avulla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden kaventaminen tulevat osaksi jokaisen hallinnon toimia ja lainsäädäntöä. Julkishallinto, järjestöt, yritykset, työpaikat ja kansalaiset luovat uusia tapoja toimia yhdessä paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti. Terveellisiin ja sosiaalisiin hyvinvointia luoviin valintoihin kannustavat palvelu- ja investointi-innovaatiot lisääntyvät.

Toimijat kokeilevat yhteistyössä uudenlaisia tapoja tehdä asioita ja juurruttavat hyväksi havaittuja käytäntöjä. Kärkihankkeen toimenpiteet arvioidaan, ja vaikuttaviksi havaitut käytännöt otetaan käyttöön ja levitetään.

1. Hallitus linjaa keskeiset pitkän aikavälin hyvinvointi- ja terveystavoitteet, jotka tarkentavat hallitusohjelmaa. Nämä kootaan *Yhteistyöllä hyvinvointia ja terveyttä 2025* ja *Työterveys 2025* -toimenpidekokonaisuuksiin. Näihin sisältyvät myös mielenterveyden edistäminen sekä toimenpidekokonaisuus, jolla vähennetään työelämän psykososiaalista kuormitusta.
2. *Yhteistyöllä hyvinvointia ja terveyttä 2025* sekä *Työterveys 2025* -toimenpidekokonaisuudet käynnistetään. Ne suunnitellaan ja toimeenpannaan poikkihallinnollisesti ja yhdessä eri toimijoiden kanssa.
3. Arvioidaan toimenpidekokonaisuuksien mukaiset kokeilut, ja otetaan käyttöön hyvät käytänteet ja toimintamallit.
4. Käynnistetään rakennusterveysohjelma. Ensimmäisessä vaiheessa tehdään tutkimus- ja selvityshankkeita, joiden pohjalta kehitetään hyviä toimintamalleja. Toimintamallit lisäävät ymmärrystä rakennusterveydestä ja niiden avulla parannetaan nykyisiä käytäntöjä, jotka liittyvät rakennusten tutkimiseen, potilaiden hoitoon, terveyshaittojen poistamiseen, viranomaisyhteistyöhön sekä viestintään.
5. Luodaan uusi poikkihallinnollisen yhteistyön malli. Osana mallintamista hyvinvoinnin ja terveyden ministerityöryhmä valitsee kärkihankkeet, joista vastuuministeriöt ja sosiaali- ja terveysministeriö arvioivat yhdessä vaikutukset hyvinvointiin, terveyteen ja eriarvoisuuden sekä tunnistavat mahdollisuudet vaihtoehtoihin toimiin.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Kootaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen poikkihallinnollinen ohjausryhmä, ml järjestöt.	10/2015
	Valtioneuvosto hyväksyy rakennusterveysohjelman toimintasuunnitelman, ja toteutus alkaa.	1/2016
Vaihe 3	Valtioneuvosto hyväksyy Yhteistyöllä hyvinvointia ja terveyttä 2025 sekä Työterveys 2025-toimenpidekokonaisuudet.	9/2016
	Hallituksen kärkihankkeiden vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen on arvioitu yhdessä vastuuministeriöiden kanssa. Mahdollisuudet vaihtoehtoisin toimiin on tunnistettu.	10/2016
	Kärkihankkeen mukaiset kokeilut ja juurruttaminen käynnistyvät.	1/2017
Vaihe 4	Poikkihallinnollisen yhteistyön malli on valmis.	2/2017
	Vaikuttaviksi havaitut toimivat mallit otetaan käyttöön ja levitetään.	1/2018
	Kärkihankkeen toimet arvioidaan sovitulla indikaattoreilla ja tulokset raportoidaan.	1/2019
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2019
Panostukset	2016: 1,5 milj. euroa 2017: 3,5 milj. euroa 2018: 3,0 milj. euroa Yhteensä: 8,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 3: LAPSI- JA PERHEPALVELUJEN MUUTOSOHJELMA

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtoisemmät, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut.

Toimenpide 1: Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

Lapsi- ja perhepalveluiden nykyään hajanainen palvelujärjestelmä uudistetaan. Kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut sovitetaan yhteen integroiduksi palvelujen kokonaisuudeksi. Muutoksella vahvistetaan peruspalveluja ja siirretään painopistettä ehkäiseviin sekä varhaisen tuen ja hoidon palveluihin. Lapsen etu ja vanhemmuuden tuki ovat muutoksessa ensisijaisia. Muutosohjelman tuloksena lapset, nuoret ja perheet kokevat voivansa paremmin ja pystyvänsä vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa ja palveluihinsa.

Kyseessä on laaja, monia hallinnonaloja ja palveluja koskeva muutos, joka edellyttää vahvaa kansallista ohjausta ja muutosvaiheen rahallista panostusta. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden näkökulmasta keskeisiä yhteen sovitettavia toimintoja ovat muun muassa sosiaali- ja terveystyö (STM); kasvatusta, opetusta ja kulttuuripalveluita, nuorisotyötä (OKM); maahanmuuttaja- ja kotoutumispalveluita, pahoinpitely- ja hyväksikäyttöasioita (SM); nuorten työllisyyteen ja työpaikkojen perheystävällisyyteen liittyvät asiat (TEM), varusmiespalveluun liittyvät asiat (PLM); huoltajuuskysymykset ja rikoksiin syyllistyneiden nuorten palvelut (OM) sekä näillä aloilla toimivien järjestöjen ja seurakuntien toiminta.

Uudistuksella voidaan saada aikaan huomattavia kustannussäästöjä ja lisätä palvelujen oikea-aikaisuutta ja vaikuttavuutta. Uudistuksella vähennetään korjaavien palvelujen, kuten huostaanottojen ja laitoshoidon tarvetta. Ilman muutosta ei pystytä vastaamaan merkittäviin terveys- ja hyvinvointihaasteisiin kuten lasten ja nuorten syrjäytymiseen, mielenterveysongelmien vaikeutumiseen, lastensuojelutarpeen kasvuun ja huoltajuuskiistojen lisääntymiseen.

1. Muutosohjelmassa mallinnetaan palvelujen uusi kokonaisuus. Valtakunnallista muutostyötä tuetaan kuntakokeiluilla ja kohdistetuilla käynnistysavustuksilla.
2. Muodostetaan uudistusta ohjaava ja toimeenpaneva koordinaatorakenne. Vahvistetaan johtamista, henkilöstön osaamista ja monialaista yhteistyötä muutostyön kaikilla tasoilla.
3. Luodaan alueelliset osaamis- ja tukikeskukset erityisen tuen ja avun tarpeessa oleville, vaikeasti oireileville lapsille ja nuorille. Keskuksissa yhdistetään lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö, lastensuojelun erityisosaaminen sekä lasten ja nuorten oikeuspsykiatrinen asiantuntemus.
4. Mallinnetaan ja otetaan käyttöön lapsi- ja perhevaikutusten arviointi. Kärkihankkeen muutostyötä tuetaan kehittämällä väestölähtöistä budjetointia.
5. Luodaan näyttöön perustuvien tuen ja hoidon menetelmien ”työkalupakit” ammattilaisille. Perustetaan valtakunnallinen vastuutaho, jonka vastuulla on uusien menetelmien näytön arviointi ja levittäminen siten, että menetelmät saadaan laajasti kuntien ja ammattilaisten käyttöön.
6. Luodaan uusia, vanhemmuutta tukevia matalan kynnyksen palveluja mm. digitaalisia palvelumahdollisuuksia hyödyntäen. Otetaan valtakunnallisesti käyttöön kaikille lapsiperheille suunnattu perhekeskusmalli, joka kokoaa julkisten matalan kynnyksen palvelujen yhteyteen myös järjestöjen, seurakuntien ja vertaistuen palvelut.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	9/2015
Vaihe 2	<p>Valtioneuvosto vahvistaa asiantuntijayhteistyönä valmistellun poikkihallinnollisen lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman.</p> <p>Luodaan uudistusta toimeenpaneva, käytännön työtä ohjaava alueellinen ja valtakunnallinen ohjaus- ja toimeenpanorakenne. Luodaan kattava poikkihallinnollinen tietopohja ja toimivat seurantaindikaattorit.</p> <p>Luodaan alueelliset osaamis- ja tukikeskukset vaikeasti oireileville lapsille ja nuorille.</p> <p>Mallinnetaan ja otetaan käyttöön lapsi- ja perhevaikutusten arviointi. Väestölähtöisen budjetoinnin kehitystyötä jatketaan.</p> <p>Laaditaan näyttöön perustuvien tuen ja hoidon menetelmien ”työkalupakit” eri-ikäisten lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattilaisille.</p> <p>Luodaan uusia, vanhemmuutta tukevia matalan kynnyksen palveluja. Laajennetaan perhekeskusmallin kohderyhmää kouluikäisten lasten perheisiin ja huomioidaan erityisesti monikulttuuriset ja eroperheet.</p>	<p>12/2015</p> <p>8/2016</p> <p>12/2016</p> <p>12/2016</p> <p>12/2016</p> <p>12/2016</p> <p>1/2016–12/2017</p>
Vaihe 3	Muutostyötä vahvistetaan yhteistyössä Kuntaliiton kanssa vuosille 2016–2017 ajoittuvilla kuntakokeiluilla ja uusien palvelukokonaisuuksien käynnistämiseen kohdennetuilla käynnistysavustuksilla.	1/2016–5/2018
Vaihe 4	Arvioidaan toimenpiteiden vaikuttavuus	9/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2018
Panostukset	<p>2016: 7,0 milj. euroa</p> <p>2017: 17,0 milj. euroa</p> <p>2018: 16,0 milj. euroa</p> <p>Yhteensä: 40,0 milj. euroa</p>	

KÄRKIHANKE 4: KEHITETÄÄN IKÄIHMISTEN KOTIHOITOA JA VAHVISTETAAN KAIKEN IKÄISTEN OMAISHOITOA

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on, että iäkkäille sekä omais- ja perhehoitajille olisi nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannuksia alentavat palvelut.

Toimenpide 1: Kotihoito uudistuu

Iäkkäiden palvelujen järjestelmä uudistetaan luomalla integroitu palvelukokonaisuus, joka mallinetaan ja pilotoidaan. Uudistus toimeenpannaan käytännön työtä ohjaavalla alueellisella ja valtakunnallisella koordinaatorakenteella. Tuloksena on asiakaslähtöinen, kustannusvaikuttava ja yhteen sovitettu palvelujen kokonaisuus, jossa kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia.

Uudistuksen toteutuminen varmistetaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä mm. YM:n, LVM:n, SM:n, TEM:n ja OKM:n kanssa, vahvalla kansallisella ohjauksella ja tietoon perustuvalla johtamisella. Kattava tietoperusta on nyt käytettävissä.

1. Luodaan uudistusta toimeenpaneva, käytännön työtä ohjaava alueellinen ja valtakunnallinen ohjaus- ja toimeenpanorakenne.
2. Valtioneuvosto vahvistaa reformin linjaukset.
3. Palvelukokonaisuus mallinetaan.
4. Toteutetaan kuntakokeilut, joissa pilotoidaan palvelukokonaisuuden määrittämiä uusia yksilöllisiä kotihoidon ja yhteisöllisen asumisen konsepteja erilaisten iäkkäiden erilaisiin tarpeisiin (esim. maahanmuuttajat).
5. Toimintamallia arvioidaan prosessin kuluessa ja sen päättyessä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	10/2015
Vaihe 2	Yhteistyössä hankkeeseen osallistuvien kanssa luodaan uudistusta toimeenpaneva, käytännön työtä ohjaava koordinaatorakenne.	10/2015
	THL mallintaa palvelukokonaisuuden. Valtioneuvosto vahvistaa reformin linjaukset.	11/2015
Vaihe 3	Kuntakokeilut toteutetaan kohdennetuilla käynnistysavustuksilla.	2016–2017
Vaihe 4	Toimenpiteiden vaikutukset arvioidaan.	5/2016, 6/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 7,8 milj. euroa 2017: 7,8 milj. euroa 2018: 7,0 milj. euroa Yhteensä: 22,6 milj. euroa	

Toimenpide 2: Omais- ja perhehoito uudistavat palvelujen rakennetta ja -valikoimaa

Kärkihankkeessa luodaan uusi omais- ja perhehoidon toimintamalli. Se painottuu hyvinvoinnin tukeen (vrt. työterveyshuolto), valmennukseen ja kuntoutukseen. Omais- ja perhehoitajien hyvinvointia tuetaan toimenpiteillä, jotka lisäävät hoitotyön houkuttelevuutta ja helpottavat omaishoidon ja työssäkäynnin yhteen sovittamista. Tuloksena eri ikäisten omais- ja perhehoidossa olevien asiakkaiden sekä heitä hoitavien elämänlaatu säilyy ja laitos- ja muun ympärivuorokautisen hoidon tarve vähenee.

Toimintamallista käynnistetään kuntakokeilut. Kokeiluissa vaikuttaviksi osoittautuvat toimintatavat juurrutetaan vahvalla ohjauksella alueellisen koordinaatorakenteen (ks. toimenpide 1 'Kotihoito uudistuu') avulla poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

1. Valtioneuvosto vahvistaa uudistuksen linjaukset.
2. Luodaan omais- ja perhehoidon toimintamalli.
3. Kuntakokeilut toteutetaan.
4. Toimintamallia arvioidaan prosessin kuluessa ja sen päättyessä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	10/2015
Vaihe 2	Valtioneuvosto vahvistaa omais- ja perhehoidon uudistamisen linjaukset.	11/2015
	Uudistusta toimeenpannaan käytännön työtä ohjaavan koordinaatorakenteen (ks. kohta 'Kotihoito uudistuu') avulla.	10/2015
	THL mallintaa palvelukokonaisuuden.	2016
	Valtioneuvosto seuraa valtakunnallisen muutosohjelman etenemistä ja toteutumista.	2016
Vaihe 3	Kuntakokeilut toteutetaan.	2016– 2017
	Valtioneuvosto varmistaa valtakunnallisen ohjauksrakenteen avulla kokeilujen tulosten hyödyntämisen ja uudistustyön valtakunnallisen kattavuuden.	
Vaihe 4	Arvioidaan toimenpiteiden vaikutukset	5/2016, 5/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 1,7 milj. euroa 2017: 3,7 milj. euroa 2018: 2,0 milj. euroa Yhteensä: 7,4 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 5: OSATYÖKYKYISILLE VÄYLIÄ TYÖHÖN

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Hanna Mäntylä

Tavoitteena on lisätä merkittävästi osatyökykyisten työssä pysymistä ja työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Toimenpide 1: Toteutetaan uudistus palvelujärjestelmässä ja työpaikoilla osatyökykyisten työllistymiseksi

Kärkihankkeessa toteutetaan valtakunnallinen laaja koulutusinterventio palvelujärjestelmässä toimivien ammattilaisten osaamisen nostamiseksi. Näin saadaan järjestelmän pirstaleinen keinovalikoima tehokkaaseen ja tulokselliseen käyttöön osatyökykyisten työllistymiseksi. Asiakastyön otetta uudistetaan asiakaslähtöiseksi ja ratkaisuihin keskittyväksi. Järjestelmän toimijoiden välisellä yhteistyöllä saadaan aikaan saumattomat palvelut. Avainhenkilöitä muutosprosessissa ovat työkykykoordinaattorit, jotka toimivat sekä osatyökykyisen että työnantajan tukena. Muutoksen perustana on Osatyökykyiset työssä – ohjelman kokeilujen tuottama tieto ja toimintamallit. Ohjelman tutkimusosion kokoamat uudet toimintatavat levitetään osaksi työpaikkojen ja yhteiskunnan rakenteita. Kärkihankkeeseen on kokonaisuus, jonka osat nivoutuvat asiallisesti ja ajallisesti keskenään tavoitteenaan osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen merkittävä lisääminen.

1. Toteutetaan palvelujärjestelmässä toimivien ammattilaisten osaamisen nostaminen valtakunnallisella koulutusinterventiolla, joka kokoaa yhteistyöhön työkykykoordinaattorit ja järjestelmän toimijat. Verkkoportaalia ja työnantajien keinoja rakennetaan rinnalla.
2. Rakennetaan toimintamallit hoitoon ja kuntoutukseen ohjauksesta ja varhaisesta tuesta.
3. Tehdään selvitys vammaisten yrittäjyyden mahdollisuuksista ja toteutetaan sen pohjalta jatkotoimet.
4. Toteutetaan pilotit sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevien palveluiden kehittämiseksi. Arvioidaan pilotit ja annetaan arvioinnin pohjalta hallituksen esitykset.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	10/2015
Vaihe 2	Valtioneuvosto vahvistaa ohjelman resursoinnin määräaikaisena projektina, jolla on oma projektihenkilöstö ja tukenaan poikkihallinnollinen asiantuntijaryhmä	10/2015
	Toteutetaan Osatyökykyiset työssä -ohjelman (Osku) suositukset osatyökykyisten työssä pysymiseksi ja työllistymiseksi. Lisäksi tehdään selvitystyö vammaisten mahdollisuuksista ryhtyä yrittäjäksi.	1/2016– 4/2017
	Toteutetaan työkykykoordinaattoreiden ja palvelujärjestelmän keskeisten toimijoiden koulutus. Lisäksi koulutetaan esimiehiä.	6/2016– 6/2018
Vaihe 3	Toteutetaan kuntapilotteja sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevien palveluiden kehittämiseksi.	4/2016– 6/2018
	Toimeenpannaan arviointi työkykykoordinaattorikoulutuksen vaikutuksista. Kerätään ja raportoidaan työkykykoordinaattoreiden työn tuloksista ja uusista käytännön ratkaisuista työpaikoilla.	12/2016– 12/2017
	Toimeenpannaan selvitystyön pohjalta tehdyt ehdotukset vammaisten yrittäjyyttä lisäävistä toimenpiteistä.	4/2017– 12/2017
Vaihe 4	Osku -ohjelman verkkoportaalin rakentamistyö ja koulutukset jatkuvat.	1/2017

	Arvioidaan sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevien palveluiden kuntapilottien toiminnan vaikuttavuutta. Uudistetaan lainsäädäntöä saatujen kokemusten pohjalta.	4/2016– 12/2018
	Toteutetaan kokeilu pk-yritysten mahdollisuuksista työkykykoordinaattorin käyttöön	1/2017– 11/2017
	Ehdotus hallinnonalojen ja palvelujärjestelmän toimijoiden välisestä vuoropuhelusta ja yhteistyöstä osatyökykyisten työllistymiseen liittyen.	12/2017
	Hoitopolku- ja kuntoutusmallit sekä prosessit ohjaukseen ja varhaiseen tukeen liittyen on luotu ja pilotoitu uudistetussa sotessa ja kuntoutusjärjestelmässä.	12/2018
Panostukset	2016: 2,0 milj. euroa 2017: 7,0 milj. euroa 2018: 6,0 milj. euroa. Yhteensä: 15,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Poistetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulon kannustinloukkuja

Muutetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamista lineaarisen mallin mukaiseksi. Muutoksella aikaansaadaan työtulon lisäys, joka kasvattaa kokonaistulon määrää. Nykytilan mukaiset kannustinloukut voidaan välttää.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa.	1/2016
Vaihe 2	Selvitetään toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset. HE:n valmistelu aloitetaan.	1/2016– 12/2016 1/2017
Vaihe 3	HE annetaan eduskunnalle.	10/2017
Vaihe 4	Toteutetaan tietojärjestelmämuutokset työeläkelaitoksissa ja Kelassa.	1/2018– 12/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu. Lain voimaantulo edellyttää tulorekisteristä saatavien tietojen käyttöä.	Aikaisin- taan vuonna 2019
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

4 BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

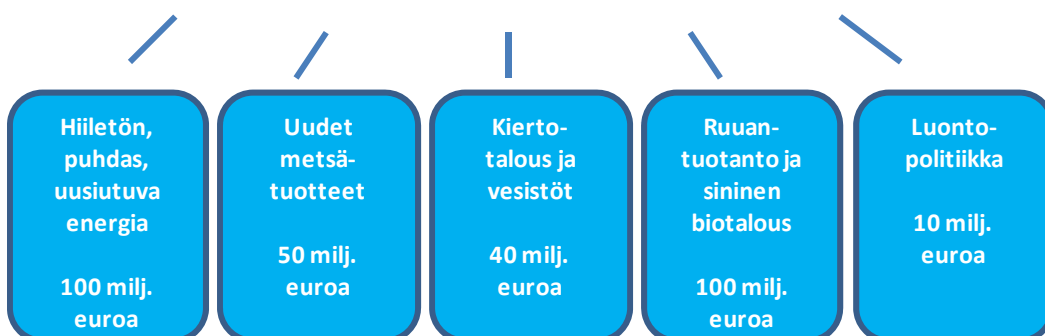

2025: Suomi on bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijä. Kestävien ratkaisujen kehittämisellä, käyttönotolla ja viennillä olemme parantaneet vaihtotasetta, lisänneet omavaraisuutta, luoneet uusia työpaikkoja sekä saavuttaneet ilmastotavoitteemme ja Itämeren hyvän ekologisen tilan.

Hallituskauden tavoitteet painopistealueelle:

- Suomi on saavuttanut 2020 ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana. Fossiilista tuontienergiaa on korvattu puhtaalla ja uusiutuvalla kotimaisella energialla.
- Uusia työpaikkoja on syntynyt cleantech-yritysten kasvun, kestävän luonnonvarojen käytön lisäämisen, maaseudun monialaisen yrittäjyyden ja tehokkaan kiertotalouden myötä ympäristön suojelusta tinkimättä.
- Ruoantuotannon kannattavuus on noussut ja kauppatase parantunut 500 miljoonalla eurolla.
- Uudistumista hidastavaa hallinnollista taakkaa on kevennetty tuntuvasti.

KÄRKIHANKKEET

KÄRKIHANKE 1: HIILETTÖMÄÄN, PUHTAASEEN, UUSIUTUVAAN ENERGIAAN KUSTANNUS-TEHOKKAASTI

Elinkeinoministeri Olli Rehn, Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian osuutta kestävästi niin, että se 2020-luvulla ylittää 50 %. Tämä perustuu erityisesti bioenergian ja muun päästöttömän uusiutuvan tarjonnan lisäämiseen.

Toimenpide 1: Valmistellaan vuoteen 2030 tähtäävä energia- ja ilmastostrategia ja siihen liittyvät toimet, jolla toimeenpannaan hallitusohjelman tavoitteet sekä EU:n asettamat velvoitteet

1. Valmistellaan vuoteen 2030 tähtäävä uusi energia- ja ilmastostrategia, jossa energiajärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena. Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttaminen politiikkatoimineen ja resurssitarpeineen varmistetaan strategian yhteydessä. Hallitusohjelman bioenergiaa koskevien tavoitteiden lisäksi myös muiden vaihtoehtoisten teknologioiden ja käyttövoimien kuten sähköautoteknologioiden osuutta lisätään kustannustehokkaasti. Edistetään älykkäitä sähköverkoja ja kysyntäjoustoja. Strategialla toimeenpannaan myös EU:n vuoteen 2030 tähtäävän ilmasto- ja energiapaketin velvoitteita sekä energiaunionin hallintomallin mukainen kansallinen energiasuunnitelma.
2. Valmistellaan ilmastolain mukaisesti hallituksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma.
3. Energiatuen lisäpanostus suunnataan yritysten uusiutuvan energian investointeihin sekä suuriin uuden puhtaan energiateknologian demohankkeisiin.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategian ja ilmastosuunnitelman valmistelun organisointi ja tutkimustarpeiden kartoitus tehty ja valmistelu voi alkaa Biotalous- ja puhtaiden ratkaisujen ministeriyöryhmän ohjauksessa.	9/2015
Vaihe 2	Käynnistetään erilliset ryhmät (viranomaiset + sidosryhmät) valmistelevaan mm. uusiutuvan energian tukijärjestelmää (sähkö ja CHP) ja liikenteen uusiutuvien polttoaineiden lisäämistä. YM asettaa työryhmän valmistelevaan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa.	9/2015 ja 10/2015
Vaihe 3	Ilmasto- ja energiastrategia valmis, annetaan VN:n selontekona eduskunnalle. Tarkka aikataulu riippuu mm. EU:n kansallisen suunnitelman sisältöä ja valmisteluprosessia koskevista vaatimuksista sekä komission ehdottamasta uudesta sähkömarkkinamallista. Uusiutuvan energian tukijärjestelmää koskeva HE luonnos Liikenteen biopolttoaine HE luonnos valmis Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma valmis, annetaan VN:n selontekona eduskunnalle.	12/2016 1/2017 4/2017 5/2017
Panostukset	2016: 20,0 milj. euroa 2017: 40,0 milj. euroa 2018: 40,0 milj. euroa Yhteensä: 100,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 2: PUU LIIKKEELLE JA UUSIA TUOTTEITA METSÄSTÄ

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, Elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteena on monipuolistaa ja lisätä puun käyttöä, ja kasvattaa sen jalostusarvoa. Suomessa luodaan kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin ja synnytetään uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja vientiä.

Toimenpide 1: Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä

Puun tarjontaa lisätään kestävästi:

1. Kehitetään metsänomistusrakennetta ja edistetään metsätilojen sukupolvenvaihdoksia.
2. Tehostetaan metsävaratietojen hyödyntämistä ja kehitetään metsänomistajille ja toimijoille suunnattuja sähköisiä palveluita.
3. Edistetään puun käyttöä rakentamisessa uudistamalla puurakentamista koskevia määräyksiä.
4. Edistetään metsäteollisuuden investointeja ja vauhditetaan erityisesti mekaanisen metsäteollisuuden uuden liiketoiminnan ja korkean jalostusarvon tuotteiden kehittämistä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Metsänomistusta koskevien toimenpiteiden suunnittelu on valmis ja toteutus on alkanut perintö- ja lahjaverolain muutoksen valmistelulla.	6/2015
Vaihe 2	Rakentamista koskevien asetus- ja ohjemuutosten valmistelu alkaa.	9/2015
Vaihe 3	Tulevaisuuden metsätieto ja sähköiset palvelut -hankkeen suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa.	12/2015
Vaihe 4	HE perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta (metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen). HE tuloverolain muuttamisesta (yrittäjävähennys.) HE tuloverolain muuttamisesta (perikunnat).	9/2016
Vaihe 5	Toteutetaan Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanketta vuonna 2015 täsmennyksen aikataulun mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> - tutkimus- ja kehittämistoiminta mm. kaukokartoitusmenetelmät, metsätietojen ajantasaistuksen automatisointi, olosuhdetietojen esim. maastotiedot keruu - metsässä eri toimijoiden tekemiä toimenpiteitä koskevien tietojen toimittaminen; sisältö, menetelmät, vastuut - metsätietojen standardointi tiedonsiirtojen mahdollistamiseksi metsänomistajien, toimijoiden ja eri hallinnonalojen välillä - aineistorajapintapalveluiden ja Metsään.fi -palvelun kehittäminen huomioiden kansallinen palveluväylä ja Suomi.fi -portaali; mahdollistaa uudentyyppisten sovellusten ja palveluiden tuottamisen sekä yksityisellä että julkisella sektorilla - yhteyksien rakentaminen eri virastojen ja hallinnonalojen tietoihin mm. ympäristöhallinnon tiedot, kaavat, muut paikkatiedot - valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) kehittäminen - Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muutos voimaan.	2016–2018 1/2017
Vaihe 6	Rakentamista koskevien asetusten ja ohjeiden kokonaisuudistus sekä opasmateriaali ovat valmiit.	1/2017
Vaihe 7	Huomioidaan metsäteollisuuden investointien ja mekaanisen metsäteollisuuden edistäminen kilpailukyky-kärkihankkeen yritysrahoituksen ja ulkomaisten investointien edistämisen (Team Finland) toimenpiteissä, reformit-kärkihankkeen sääntelyn sujuvoittamisen toimenpiteissä sekä Tekesin, Tesin ja Finnveran toimenpiteissä.	2016–2018

Vaihe 8	Kaikki toimenpiteet toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 4,0 milj. euroa 2017: 5,0 milj. euroa 2018: 4,0 milj. euroa Yhteensä 13,0 milj. euroa Puuhuollon tieinfrastruktuuritarpeet linjataan osana liikenne- ja muiden infrainvestointien (0,6 mrd) kokonaisuutta.	

Toimenpide 2: Kehitetään biotalouden uusia tuotteita, palveluita ja liiketoimintamalleja

1. Jatketaan kansallisen biotalousstrategian toteuttamista valtioneuvoston Kasvun kärjet -periaatepäätöksen (8.5.2014) mukaisesti. Saavutettu kehitys arvioidaan ja strategia päivitetään 2016.
2. Suunnataan julkista tutkimus- ja innovaatorahoitusta biotaloussektorille. Avainalueilla (esim. uudet biopolttoaineet ja -tuotteet, uusiutuva energia, biomateriaalit ja -kemikaalit, puurakentaminen, puutuoteteollisuus) luodaan nykyistä yhtenäisemmät ja julkiset rahoittajaorganisaatiot paremmin yhdistävät toimintamallit. Kehittämishankkeissa hyödynnetään myös korkeakoulujen sekä sektoritutkimuslaitosten (mm. VTT, Luke, Syke) osaaminen ja infrastruktuuri.
3. Tunnistetaan aikaisemman tutkimuksen (erityisesti biotaloussektorin SHOKien) lupaavimmat tulokset ja määritetään yhdessä yritysten sekä julkisten rahoittajatahojen kanssa näiden jatkokehittämisen tarvitsemat toimenpiteet hyödyntäen esimerkiksi Tekesin Research Benefit -rahoitusmallia.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategisen ja kokonaistason suunnittelu ja organisointi (ml. avainministeriöiden yhteinen strateginen johtamismalli) tehty ja alatoimenpiteiden valmistelu voi alkaa	9/2015
Vaihe 2	Hallitus päättää rahoituksen kohdentamisesta biotalouden TKI-ohjelmiin 2016–2018 budjeteissa.	9/2015
Vaihe 3	Biotalousstrategian arviointi tehty	12/2016
	Hallitus päättää päivitetystä strategiasta	4/2017
Vaihe 4	Toimenpiteet toteutettu	12/2018
Panostukset	2016: 7,0 milj. euroa 2017: 12,0 milj. euroa 2018: 13,0 milj. euroa Yhteensä: 32,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Vauhditetaan biotalouden uusien innovaatioiden käyttöönottoa kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla

1. Käynnistetään Tekesin ja Finnveran yhteinen pilot- ja demo-hankkeiden rahoitusohjelma uuden teknologian ja toimintamallien kokeilu- ja käyttöönottohankkeille erityisesti BCD-sektoreilla.
2. Biotalous kokeiluhankkeiden lupa- ja muita viranomaismenettelyjä sujuvoitetaan reformit-kärkihankkeen toimenpiteitä hyödyntäen.
3. Lisätään kysyntää biotaloussektorin tuotteille ja palveluille hyödyntämällä hallitusohjelman 5% tavoitetta innovatiivisille julkisille hankinnoille.
4. Vauhditetaan biotaloussektorin kokeiluhankkeiden käynnistymistä mm. hyödyntämällä EU:n strategisen investointirahaston (EFSI) rahoitusmahdollisuudet.
5. Kasvatetaan VTT:n Bioruukki kansainvälisesti merkittäväksi biotalouden uusien teknologioiden tutkimus- ja testausympäristöksi.
6. Toteutetaan tuotannon ja kulutuksen sivuvirtojen ja jätteiden uudelleenkäytön, kierrätyksen ja muun hyödyntämisen (esim. lietteestä biokaasua julkiseen liikenteeseen) pilot-, demonstraatio- ja referenssihankkeita avaintoimijoiden (kunnat, yritykset, Tekes, Sitra, VTT, Syke, Luke) ohjelmina ja hankkeina.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategisen ja kokonaistason suunnittelu ja organisointi (ml. avainministeriöiden yhteinen strateginen johtamismalli) tehty ja alatoimenpiteiden valmistelu voi alkaa.	9/2015
Vaihe 2	Hallitus päättää tarvittavan rahoituksen kohdentamisesta VTT:lle v. 2016–2018 budjeteissa.	9/2015
Vaihe 3	Rahoittajien yhteinen pilot- ja demo-ohjelma käynnistyy.	3/2016
Vaihe 4	Bioruukin infrastruktuuri-investoinnit ja käynnistys vaiheittain:	1/2016
	BioInfra 1 käynnistys	6/2016
	Vaiheet 2 ja 3 käyttöön.	12/2019
Vaihe 5	Ohjelmat toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: 3,5 milj. euroa (valtuus 5,0 milj. euroa) (VTT) 2017: 1,5 milj. euroa 2018: - Tarvittavat Tekesin toimet on budjetoitu edellisen toimenpiteen yhteydessä.	

KÄRKIHANKE 3: KIERTOTALOUDEN LÄPIMURTO, VESISTÖT KUNTOON

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on hyödyntää kiertotalouden kasvavia mahdollisuuksia. Itämeren hyvän ekologisen tilan edistämiseksi toimitaan yhteistyössä kotimaisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Vesistöihin huuhtoutuvien ravinteiden ja humuksen määrää vähennetään ja lisätään maatalouden ravinne- ja energiaomavaraisuutta. Kiertotalouden liiketoiminta kasvaa ja syntyy uusia työpaikkoja.

Toimenpide 1: Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja

1. Valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden käytöstä maarakentamisessa ns. MARA-asetus (591/2006) uudistetaan ja valmistellaan uusi valtioneuvoston asetus maa-ainesjätteiden hyödyntämisestä. Asetuksilla kevennetään hyödyntämiseen liittyviä lupamenettelyjä.
2. Toteutetaan vaikutusarviointi kuntien jätehuollon yksinoikeuksien rajaamisesta ja valmistellaan jo toteutettujen selvitysten perusteella tarpeelliset jätelain muutokset.
3. Selvitetään ja toteutetaan toimia yhdyskuntajätteen kierrätyksen edistämiseksi osana valtakunnallisen jättesuunnitelman valmistelua. Samalla määritetään kansalliset jätehuollon, jätteen synnyn ehkäisyn ja kierrätyksen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2017–2022.
4. Laaditaan selvitys orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon toimeenpanon vaikutuksista ja edelleen kaatopaikalle sijoitettavista jättejakeista sekä lisäsääntelyn tarpeesta. Selvityksen perusteella tehdään tarpeelliset lainsäädäntömuutokset.
5. Selvitetään kansallisten ei enää jätettä (EoW) säädösten tarvetta ja vaikuttavuutta sekä käyttöä ja tuloksia eräissä EU-maissa. Valmistellaan selvitysten perusteella kansalliset ei enää jätettä – säädökset valituista jättejakeista tärkeysjärjestyksessä.
6. Toteutetaan hankkeita materiaalien ja jätteiden kierrätyksen edistämiseksi, kierto- ja biotalouden esteiden poistamiseksi sekä uusien innovatiivisten liiketoimintamallien ja kierrätystuotteiden käyttöönoton nopeuttamiseksi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Uudistettu maarakentamisen asetus annetaan. Maa-ainesasetuksen taustaselvitys.	3/2016 2016
Vaihe 2	Vaikutusarviointi kuntien jätehuollon yksinoikeuksien rajaamisesta ja muut tarvittavat selvitykset toteutetaan. HE annetaan.	2015–2016 2016
Vaihe 3	Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesta jättesuunnitelmasta valmis. Selvitys ei enää jätettä -säädösten tarpeesta. Mahdollisten kansallisten säädösten valmistelu aikataulutetaan myöhemmin.	12/2016 12/2016
Vaihe 4	Selvitys orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon vaikutuksista ja lisäsääntelyn tarpeesta. Lainsäädäntömuutokset toteutetaan alustavan arvion mukaan.	2017 2017–2018
Vaihe 5	Hankkeiden kokonaissuunnitelma valmis Kilpailutus Hankkeet toteutettu	6/2016 2016 12/2018

Panostukset	2016: 0,8 milj. euroa 2017: 0,2 milj. euroa 2018: - Yhteensä: 1,0 milj. euroa
--------------------	--

Toimenpide 2: Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi

1. Toteutetaan kokeiluohjelma, jossa rahoitetaan uusiutuvaan energiaan ja ravinteiden kierrätykseen liittyvää tuotekehitystä ja innovaatiota sekä demonstraatio- ja referenssihankkeita. Ohjelmassa kohdennetaan riskirahoitusta maataloilta, pk-yrityksille ja prosessointilaitoksille, edistetään teollisia symbiooseja sekä uusiin käyttömahdollisuuksiin liittyviä innovaatioita.
2. Käynnistetään 1–2 pilottihanketta, joissa toteutetaan täysimittakaavaisen koekohteen rakentaminen noin 20 000–50 000 asukkaan jätevedenpuhdistamon lietteille fosforin erottamiseksi tuhkasta lannoitevalmisteena käytettäväksi ja fosforin ja typen jalostamista lannoitevalmisteeksi mädätetyistä lietteistä.
3. Hevosenslanta tulisi muun tuotantoeläinten lannan tapaan ensisijaisesti saattaa kehittyneen käsittelyn piiriin ja kierrättää lannan ravinteet. Perustetaan hevosenslannan ravinteiden kierrätysshanke ja mahdollistetaan hevosenslannan polttoainekäyttö.
4. Hallituksen ravinteiden kierrätystavoitteiden varmistamiseksi ja maaseudun kehittämissuunnitelman toimien täysmääräiseksi hyödyntämiseksi toteutetaan ”Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön” – hankkeen (MMM) sekä ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI; YM) toinen vaihe (2016–2019).
5. Valmistellaan ja toimeenpannaan uusi merenhoidon toimenpideohjelma sekä uudet alueelliset vesienhoidon toimenpiteet, joissa määritellään toimien tehostamistarve. Toteutetaan vesien tilaa parantavia hankkeita, joissa etsitään uusia, vaikuttavia tapoja vähentää ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vesiin.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	MMM, YM ja TEM tekevät tarkemmat alatoimenpiteiden suunnitelmat mukaan lukien rahoitusmekanismit ja toteutusvastuut. Suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa Ministerityöryhmältä haetaan linjaus eri toteutusvaihtoehdoista. Valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoidon toimenpideohjelman. YM ja MMM tarkentavat toteuttavien toimenpiteiden vastuut ja rahoituksen yhdessä muiden ministeriöiden kanssa (LVM; TEM; SM).	12/2015 12/2015
Vaihe 2	Valittujen hankkeiden toimenpiteiden toimeenpano käynnistyy. YM ja MMM varmistavat toimeenpanon synergian yhteistyökumppanien kanssa ml. muut ministeriöt ja kansainvälinen yhteistyö.	1/2016
Vaihe 3	Aloitetaan uusien ratkaisujen kokeiluohjelma.	1/2016
Vaihe 4	Käynnistetään puhdistamolietteen pilottihankkeiden kartoitus esiselvityksellä, joka valmistuu vuoden 2015 loppuun mennessä. Pilottien toteutus.	2016–2018
Vaihe 5	Hevosenslannan kierrätysshanke käynnistetään. Käynnistetään välittömästi keskustelut EU:n komission kanssa hevosenslannan polton mahdollistamisesta joko EU:n sivutuotelainsäädäntöä muuttamalla tai kansallisella säädöksellä.	2016 alussa
	Merenhoidon ja vesienhoidon esitetystä toimista noin 1/3 saatettu loppuun (toimeenpanokausi vesienhoitosuunnitelmilla ja merenhoidon toimenpideohjelmalla jatkuu vuoden 2021 loppuun asti).	12/2018

Vaihe 6	Ravinteiden kierrätyksen toisen vaiheen ohjelma valmistuu.	12/2015
	Toteutus käynnistyy	2016–2018
	MMM:n Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön -ohjelman uusi vaihe aloitetaan.	10/2016
Panostukset	2016: 12,0 milj. euroa 2017: 11,0 milj. euroa 2018: 11,0 milj. euroa Yhteensä: 34,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-ainekierrätyksen kokeiluohjelma

Käynnistetään kansallinen pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus- ja kokeiluohjelma kriittisimpien riskialueiden tutkimiseksi, vedenoton kannalta tärkeiden pohjavesialueiden suojelemiseksi, maa-ainesten hyötykäytön lisäämiseksi ja kotimaisten puhtaiden teknologioiden kehityksen (kestävät kunnostusmenetelmät) vauhdittamiseksi. Toteutetaan kiviaineshuollon ja rakentamisen kokeiluhanke, jossa kehitetään ja otetaan käyttöön sujuvan ja resurssitehokkaan kiviaineshuollon toimintamalleja ja prosesseja.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Ohjelmantoteutus suunniteltu.	12/2015
Vaihe 2	Ensimmäisten pilaantuneiden maa-alueiden kokeilukohteiden käynnistäminen valtion jätehuoltotöinä, hyötykäyttöä ja kestäväää kunnostamista tukevien päätöksentekomallien käyttöönotto.	2016
Vaihe 3	Täyden mittakaavan toteutus	1/2017
Vaihe 4	Kiviaineshuollon ja rakentamisen kokeiluhankkeen käynnistäminen	2016
Vaihe 5	Suunnitellut kokeilut ja toimenpiteet on toteutettu ja arvioitu.	12/2018
Panostukset	2016: 2,3 milj. euroa 2017: 2,0 milj. euroa 2018: 0,7 milj. euroa Yhteensä: 5,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 4: SUOMALAINEN RUOANTUOTANTO KANNATTAVAKSI, KAUPPATASE JA SININEN BIOTALOUS NOUSUUN

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on parantaa maatalouden kannattavuutta ja vahvistaa maatalojen maksuvalmiutta. Hallituskaudelle ei säädetä uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita. Puhtaiden elintarvikkeidemme sekä kala- ja vesivarojen kotimaista käyttöä ja vientiä edistetään.

Toimenpide 1: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi

Suomalaisen ruoantuotannon kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantuminen edellyttää investointeja, jotka parantavat tuotantorakennetta, vähentävät kustannuksia sekä mahdollistavat uuden teknologian ja prosessien käyttöönoton. Investoinnit kerrannaisvaikutuksineen edistävät maaseudun elinvoimaisuutta ja monialaista yrittäjyyttä.

1. Vaikutetaan maaseutu- ja elintarvikeyritysten toimintamahdollisuuksiin ja kilpailukykyyn purkamalla kustannuksia aiheuttavia normeja, yksinkertaistetaan ja sujuvoitetaan lupa- ja ilmoituskäytäntöjä. Lisätään riskiperusteista valvontaa ja omavalvontaa maatalous- ja elintarvikesektoreilla. Viljelijöiden ja toimijoiden hallinnollista työtä vähennetään sähköistämällä toimintoja ja vähentämällä päällekkäistä tiedonkeruuta.
2. Kohdennetaan tutkimusta ja neuvontaa hankkeisiin, joiden avulla tuotantokustannuksia voidaan vähentää ja prosesseja sekä ympäristöosaamista kehittää. Pk-yritysten osaamista elintarvikelainsäädännön soveltamisessa lisätään neuvonnan ja koulutuksen avulla.
3. Arvioidaan Kotimaisen ruoantuotannon kilpailukykyä, vastuullisuutta, markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä ja riittävyttä huoltovarmuuden näkökulmasta eduskunnalle annettavan ruokapoliittisen selonteon puitteissa.
4. Osoitetaan 90 miljoonan lisärahoitus maatilatalouden kehittämisrahastoon (Makera) maatalousinvestointien rahoitukseen. Lisäksi rahoitusta on tarkoitus käyttää myös muihin hallitusohjelman ruoantuotannon kannattavuustavoitetta tukeviin toimenpiteisiin.

Aikakataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	1/2016
Vaihe 2	Strategiset linjaukset hankkeen toteuttamiselle valmiit	1/2016
	Lupa- ja ilmoitusmenettelyiden muutostarpeet on selvitetty	12/2016
Vaihe 3	Alatoimenpiteiden toteuttaminen.	2016–2018
	Normien purkuun liittyvät säädösmuutokset tehty.	12/2017
Vaihe 4	Ruoantuotannon kannattavuutta parantavat toimenpiteet on tehty.	12/2018
Panostukset	2016: 14,0 milj. euroa 2017: 38,0 milj. euroa 2018: 38,0 milj. euroa Yhteensä: 90,0 milj. euroa	

Toimenpide 2: Avataan vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikkeille

1. Kauppatasetta parannetaan lisäämällä elintarvikkeiden viennin arvoa ja parantamalla kotimaisen ruuantuotannon kilpailukykyä.
2. Elintarvikevientä pyritään lisäämään korostamalla laatutekijöitä sekä panostamalla vahvasti toimenpiteisiin, joilla luodaan edellytyksiä uusien vientikanavien avaamiseksi ja markkinoillepääsyn edistämiseksi elintarvikesektorilla. Tällaisia toimia ovat mm. pk-yritysten vientiosaamisen parantaminen, kohdemaan edellyttämät viranomais selvitykset ja -tarkastukset, sekä vientihankkeeseen liittyvä neuvotteluprosessi sekä viennin käynnistämisen edellyttämät valvontamenettelyt. Keskeneräiset selvitykset ja hankkeet, joille on osoitettu vuosille 2015–2017 rahoitusta 1,6 milj. euroa, saatetaan päätökseen vuonna 2018. Vuosina 2017–2018 käynnistetään lisäksi uusia markkinoillepääsyhankkeita. Viennin edellytyksenä olevia tai vientiä tukevia sähköisiä vientitodistusjärjestelmiä kehitetään.
3. Kotimaisen ruuan kilpailukykyä parannetaan eri keinoin, mm. lisäämällä tietoa elintarvikkeiden alkuperämaasta, koostumuksesta, kotimaisten elintarvikkeiden turvallisuudesta ja ympäristövaikutuksista kuluttajien valintojen tueksi. Lisäksi toimeenpannaan hallituksen luomu- ja lähiruokaohjelmia sekä lisätään suomalaisen ruoan osuutta julkisissa hankinnoissa mm. parantamalla hankintaosaamista ottaen huomioon myös laatu, ravitsemussuositukset, sesonginmukaisuus ja ympäristönäkökulma.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategiset linjaukset ja suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa	1/2016
Vaihe 2	Alatoimenpiteiden toteuttaminen (vientiselvitykset, alkuperätiedot ja muut tiedot)	2016–2018
	Sähköisen vientitodistusjärjestelmän kehittäminen valmis	12/2017
Vaihe 3	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2019
Panostukset	2016: 1,0 milj. euroa 2017: 2,5 milj. euroa 2018: 1,5 milj. euroa Yhteensä: 5,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla (sininen biotalous) lisätään kestävä kasvua.

1. Laaditaan sinisen biotalouden kansallinen kehittämissuunnitelma, jossa tunnistetaan tavoitteet sekä keskeiset toimenpiteet vesiin liittyvien kestävien kasvumahdollisuuksien hyödyntämiseksi vesien hyvän tilan tavoitteet huomioon ottaen (mm. kalavarat, veden biomassat, energia, osaaminen, matkailu, palvelut ja vienti). Kehittämissuunnitelma valmistellaan ja toteutetaan laajapohjaisena hallinnon, yritysten ja järjestöjen yhteistyönä.
2. Käynnistetään aiemmin tunnistetut yritystoiminnan kannalta suurimmat tuotto-odotukset omaavat toimenpiteet. Näitä ovat hallinnollisten ohjauskeinojen kehittäminen sekä panostukset uusiin kansallisen ja kansainvälisen kasvun mahdollistaviin innovaatioihin sekä vesiosaamisen vientiä tukevat toimenpiteet.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan sinisen biotalouden kansallinen kehittämissuunnitelma.	5/2016
	Laaditaan osana Suomen Pohjoismaiden puheenjohtajuuskautta Pohjoismainen sinisen biotalouden tiekartta.	2016
	Sinisen biotalouden tiekartan toimeenpano	2017–2018
Vaihe 2	Kansallisen kehittämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteutus sekä aiemmin tunnistettujen toimenpiteiden toteuttaminen: 1. Hallinnollisten ohjauskeinojen kehittäminen, joilla mahdollistetaan vesiin perustuvi- en liiketoimintojen kestävä kasvu vesien hyvän tilan tavoitteet huomioon ottaen. Erityi- senä painopistealueena on kestävä vesiviljelytoiminnan kasvun edellytysten luonti ja kasvun mahdollistaminen. 2. T&K-toiminta, osaamisen kehittäminen ja kokeilualustat. Välittöminä konkreettisina toimina käynnistetään yhteistyössä toimialan yritysten kanssa T&K-toiminnat ja kokei- lualustojen rakentaminen uuden sukupolven vesiviljelyteknologioiden kehittämiseen sekä vesistöihin joutuneiden ravinteiden hyödyntämiseen. Tavoitteena kehittää tekno- logisia ratkaisuja, jotka tuovat tuotannollisen kilpailuedun Suomen olosuhteisiin hyö- dyntämällä suomalaista huippuosaamista luonnonkiertoon, energiatehokkuuteen ja ravinteiden talteenottoon liittyen. Toisena tavoitteena on kehittää ja siirtää muualla sovellettuja taloudellisesti kannattavia ja Suomen olosuhteisiin soveltuvia ratkaisuja vesiin joutuneiden ravinteiden ja energian hyödyntämiseksi. 3. Edistetään vesiluonnonvaroihin ja vesiosaamiseen perustuvien kansainvälisten liike- toimintamahdollisuuksien avaamista ja hyödyntämistä. Käynnistetään vesivientikas- vuohjelma ja edistetään yhteistyöhankkeita erityisesti Kiinan ja muiden strategisten kumppanimaiden kanssa. Toimenpiteen lisärahoitus kohdennetaan kansallisen kehittämissuunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin sekä edellä mainittuihin kohtiin 2 ja 3. Lupa- ja ilmoitusmenettelyiden muutostarpeet on selvitetty Normien purkuun liittyvät säädösmuutokset tehty. Vesivientiohjelma ja sinisen biotalouden kokeiluhankkeet toteutettu	2016–2018
		12/2016
		12/2017
		12/2018
Panostukset	2016: 2,0 milj. euroa 2017: 2,0 milj. euroa 2018: 1,0 milj. euroa Yhteensä: 5,0 milj. euroa	

KÄRKIHANKE 5: LUONTOPOLITIIKKAA LUOTTAMUKSELLA JA REILUIN KEINAIN

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on turvata luonnonsuojelun taso ja lisätä luonnonsuojelutoimien paikallista hyväksyttävyyttä avoimella yhteistyöllä ja osallistavalla päätöksenteolla. Kansallista ja kansainvälistä virkistys- ja luontomatkailua lisätään.

Toimenpide 1: Vauhditetaan luonto- ja virkistysmatkailua

1. Hyödynnetään Matkailun tulevaisuuden tiekartan valinnat ja linjaukset.
2. Tunnistetaan ja ratkaistaan liiketoiminnan kasvun esteitä sektorit ylittävällä ohjelmallisella yhteistyöllä ja käynnistetään uusia avauksia ja kokeiluja. Yhtenä tällaisena selvitetään mahdollisuutta käynnistää kestävän vesistömatkailukeskittymän demonstraatiohanke.
3. Käynnistetään luontomatkailun kansainvälistymisohjelma, Outdoors Finland (Finpro), jolla parannetaan yritysten valmiuksia, kehitetään palveluita kysyntää vastaaviksi, tuotetaan yhteisesti valmiita paketteja sekä viestitään ja markkinoidaan monikanavaisesti.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämis- ja kansainvälistymisohjelman 1. vaihe valmis, ohjelman toteutus jatkuu. Uudet avaukset yritysten kanssa alkavat. Kestävän vesistömatkailukeskittymän biotalous-, cleantech- ja digitalisaatio -hanke käynnistyy. Laaditaan pelisäännöt yksityisten alueiden käyttöön luontomatkailussa.	12/2016
Vaihe 2	Kehittämisohjelma valmis. Toimeenpanon välitarkastelu	12/2017
Vaihe 3	Hankkeen toimeenpano päättyy, loppuraportti ja johtopäätökset jatkoa varten	3/2019
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Perustetaan kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017

Perustetaan uusi kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa. Kansallispuiston valinnan valmistelevat toimet ja päätös uuden puiston sijainnista on tehty, hallituksen esityksen valmistelu voi alkaa.	12/2015
Vaihe 2	HE juhlakansallispuiston perustamiseksi on valmis.	10/2016
Vaihe 3	HEn käsittely eduskunnassa päättyy, lain hyväksyminen.	3/2017
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on toteutettu. Uuden juhlakansallispuiston avajaiset.	6/2017
Vaihe 5	Uusi kansallispuisto käytössä ja sen palvelut rakennettu	12/2017
Panostukset	2016: 0,5 milj. euroa 2017: 2,3 milj. euroa 2018: 0,2 milj. euroa Yhteensä: 3,0 milj. euroa	

Toimenpide 3: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen

Vahvistuneet kalakannat parantavat kestävän matkailun edellytyksiä, edistävät vaelluskalojen lisääntymisedellytyksiä, luonnon monimuotoisuutta sekä Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamista.

1. Palautetaan vaelluskalojen luontainen lisääntymiskierto kalataloudellisesti merkittävimpiin kalatiestrategian kärkikohteisiin (pilottikohteet) käyttöön ottamalla uudenlaisten elinkeino-, työllisyys- ja hyvinvointivaikutusten aikaansaamiseksi ja uutta tekniikkaa ja toimintatapoja. Uudistetaan kansallinen lohenkalastuksen säätelyjärjestelmä lohi- ja meritaimenstrategian mukaiseksi. Tehostetaan uhanalaisten kalalajien suojelua.
2. Kalatiestrategian perusteella valituissa kärkikohteissa toimenpiteet suunnitellaan, aikataulutetaan ja vastuutetaan. Toimenpiteissä otetaan huomioon kokonaisvaltainen vesistöjen käyttö ja hoito (vesien hyvän tilan tavoitteet, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, virkistys- ja matkailukäyttö ja uusiutuva energia).
3. Lisäksi kehitetään ja otetaan käyttöön uusia ratkaisuja rakennettujen vesistöjen kalakantojen hoitoon yhteistyössä alueiden sidosryhmien kanssa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Suunnittelu ja pilottikohteiden valinta, toteutus voi alkaa. Valtioneuvoston asetus rauhoitussäännöksistä ja eväleikkausvelvollisuuksista annetaan.	12/2015
Vaihe 2	Yhteistyöryhmien perustaminen, toimenpiteiden suunnittelu ja niiden toteuttamisen käynnistäminen. Kalateihin, kunnostuksiin, ylsiirtokokeiluihin ja muihin ratkaisuihin perustuvien hankkeiden toteutus.	5/2016 2016–2018
Vaihe 3	Suunniteltu toimenpide on toteutettu. Vaikutusten seuranta.	12/2018
Vaihe 4	Kohdennettu tutkimuksen ja seurannan varmistaminen, tehostettu kalastuksen valvonta.	2015–2018
Panostukset	2016: 1,5 milj. euroa 2017: 2,5 milj. euroa 2018: 3,0 milj. euroa Yhteensä: 7,0 milj. euroa	

5 DIGITALISAATIO, KOKEILUT JA NORMIEN PURKAMINEN (Toimintatavat)

2025: Suomi on ottanut tuottavuusloikan julkisissa palveluissa ja yksityisellä sektorilla tarttumalla digitalisaation mahdollisuuksiin ja purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa. Suomen ketterää uudistumista tuetaan luottamukseen, vuorovaikutukseen ja kokeilujen hyödyntämiseen perustuvalla johtamiskulttuurilla.

Hallituskauden tavoitteet painopistealueelle

- Määrätietoisella johtamismallilla on kehitetty käyttäjälähtöiset, tuottavuutta ja tuloksellisuutta nostavat yhden luukun digitaaliset julkiset palvelut. Julkinen päätöksenteko on innovatiivisesti mahdollistanut ja luonut Suomeen suotuisan toimintaympäristön digitaalisille palveluille ja teollisen internetin sovelluksille ja uusille liiketoimintamalleille. Kansalaisten arkea, yritystoimintaa, maataloutta, investointeja, rakentamista, tervettä kilpailua ja vapaaehtoistoimintaa on helpotettu merkittävästi turhaa sääntelyä purkamalla, hallinnollista taakkaa keventämällä ja lupaprosesseja sujuvoittamalla. Johtamista ja toimeenpanoa on rohkeasti uudistettu vahvistamalla tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja avoimuutta sekä hyödyntämällä kokeiluja ja kansalaisten osallisuutta tukevia toimintatapoja.

KÄRKIHANKKEET

KÄRKIHANKE 1: DIGITALISOIDAAN JULKISET PALVELUT

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Julkiset palvelut rakennetaan käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi toimintatapoja uudistamalla. Tämä on yksi avainkeinoista julkisen hallinnon tuottavuusloikassa. Digitalisaatio on hallituksen strategian läpileikkaava teema. Luodaan asiakaslähtöiset julkisia palveluita koskevat periaatteet. Sitoutetaan julkinen sektori automatisoimaan ja digitalisoimaan toimintatapansa.

Toimenpide 1: Luodaan kaikkia julkisia palveluita koskevat digitalisoinnin periaatteet

1. Valmistellaan digitalisoinnin periaatteet
2. Digitalisoiminen toteutetaan asiakaslähtöisesti.
3. Luodaan digitalisoinnin periaatteiden johtamismalli
4. Luodaan malli digitalisaation ja kokeilutoiminnan tueksi julkisessa hallinnossa. Ohjataan julkisen sektorin toimijoita keskittymään vaikuttavuudeltaan merkittävimpien palveluiden digitalisointiin. Tarjotaan ohjeistusta ja osaamisen kehittämistä organisaatioille.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Toimenpiteen suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa.	10/2015
Vaihe 2	Digitalisoinnin periaatteiden linjaukset tehty.	12/2015
Vaihe 3	Digitalisoinnin periaatteiden linjaukset hyväksytty ministeriryhmässä.	1/2016
Vaihe 4	Digitalisoinnin periaatteet on vahvistettu tarvittavilta osin lainsäädännössä ja niiden toimeenpanoa on johdettu ja tuettu.	12/2017
Panostukset	-	

Toimenpide 2: Hallinnon sisäiset prosessit digitalisoidaan ja entiset prosessit puretaan

1. Valitaan ja digitalisoidaan kerätyistä kehittämisideoista vaikutukseltaan merkittävimmät prosessit (esim. tulorekisteri ja ODA (omahoito ja digitaaliset arvopalvelut)). Kehittämisideat jatkotyöstetään ja hankkeet asetetaan vastuuministeriön kanssa (varataan erillinen rahoitus, kts. alla).
2. Hallinnonalat ja kunnat (huomioiden itsehallintoalueiden organisointiaikataulu) sitoutetaan automatisoimaan ja digitalisoimaan toimintatapansa asiakaslähtöisesti. Digitalisoinnin yhteydessä entinen prosessi ja rakenne ajetaan alas kokonaisuudessaan. Tämä työ tapahtuu nykyisten toimintamenorahojen puitteissa.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Priorisoinnin kriteerit ja ensimmäisten hankkeiden valinta.	9/2015
	Toimenpiteen suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa.	10/2015
	Hallinnonaloilla prosessien läpikäynti alkaa Valtiokonttorin selvityksellä.	aloitus 9/2015
Vaihe 2	Erillirahoitettavat kehittämiskohteet on kerätty, ensimmäiset kokeilut priorisoitu ja hankkeet asetettu. Valtiokonttorin tekemä hallinnonalojen prosessien läpikäynti valmis.	1/2016
Vaihe 3	Hallinnonaloilla prosessien digitalisointityö on käynnistynyt. Kuntien prosessien läpikäynti on alkanut huomioiden itsehallintoaluekokonaisuus.	3/2016
Vaihe 4	Ensimmäisten kehittämiskohteiden tulosten esittely. Tukimalli toteutettu sisäisten prosessien digitalisoimiseen ja entisten prosessien purkamiseen. Hallinnonaloilla ja kunnissa prosessien digitalisointityö on käynnistynyt.	9/2016

Panostukset	2016: 33 000 000 euroa (erillisrahoitus)
	2017: 33 000 000 euroa (erillisrahoitus)
	2018: 34 000 000 euroa (erillisrahoitus)
	Hallinnonalojen ja kuntien sisäisten prosessien automatisointi ja digitalisointityön rahoitus toimenpiteistä.
	Kaikki julkisten palveluiden digipanostukset käsitellään ja prioriosidaan alustavasti digityöryhmässä.
	Osaamisen- ja koulutuksen digitalisointiin varataan erillisrahoitus ko. painopistealueen panostuksista, joten tämän kärkihankeen panostusesitys ei kata osaamiseen ja koulutukseen liittyviä digiesityksiä. Panostusesitykset eivät kata myöskään sote-uudistuksen tietojärjestelmämuutoksia.

Toimenpide 3: Tietoa kysytään vain kerran ja hyödynnetään monipuolisesti. Vahvistetaan kansalaisen oikeutta omiin tietoihin ja viranomaisen mahdollisuuksia käyttää tietoa.

1. Luodaan yhden luukun palvelumalli keskeisien tietovarantojen asiakaslähtöiseen hyödyntämiseen. Palvelumallin tueksi rakennetaan uusia kansallista palveluarkkitehtuuria käyttäviä avoimia rajapintoja. Toteutetaan julkisen hallinnon ydintiedon hallintaratkaisu ja lisätään avoimen tiedon jakelua. Palvelumallia kokeillaan tiedolla johtamisessa. Julkisen talouden suunnittelun ja ohjauksen tietopohjan parantamiseksi yhtenäistetään Kuntatieto-ohjelmassa luodun toimintamallin mukaisesti taloustiedon hallintaprosesseja ja tiedonhallintakäytäntöjä.
2. Valmistellaan esitys tiedonhallintalaiksi (VM/JulkiCT vastaa valmistelusta). Uudella lailla säädetään eri laeissa olevat yleissäännökset yhtenäistävästi tiedon hallinnasta, julkisuudesta ja käytöstä sekä arkistoinnista. Uuden tiedonhallintalain säännöksillä vahvistetaan yhtenäinen tiedon hallinnan, tietovarantojen hyödyntämisen ja kansalaisen oikeuksien toimintamalli ja mahdollistetaan julkisten palvelujen digitalisointi.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Toimenpiteen suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa. Esiselvitysvaihe ja hankkeen suunnittelu. Lainsäädännön esivalmistelu.	12/2015
Vaihe 2	Luodaan valtioneuvostolle hallitusohjelman toimeenpanon seurantaan ja julkisen talouden ohjausta tukevat mittarit, joissa hyödynnetään uuden palvelumallin mukaisesti tuotettua tietoa.	3/2016
Vaihe 3	Rajapintojen ja järjestelmien kokeilukäyttö alkaa, palvelumalli ja sen organisointi suunniteltu, lainsäädäntömuutokset eduskuntaan.	3/2017
Vaihe 4	Lainsäädäntö voimaan, lainsäädäntömuutosten mahdollinen täydentäminen, toimintamalli käynnistyy ja järjestelmien käyttöönotto alkaa.	3/2018
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu. Toimintamalli ja järjestelmät ovat tuotantokäytössä.	1/2019
Panostukset	Toimenpide rahoitetaan kärkihankeen toimenpiteeseen 2 varatusta 100 miljoonasta eurosta.	

KÄRKIHANKE 2: RAKENNETAAN DIGITAALISEN LIIKETOIMINNAN KASVUYMPÄRISTÖ

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Tavoitteena on suotuisan toimintaympäristön luominen digitaalisille palveluille ja uusille liiketoimintamalleille. Kärkihankkeessa luodaan innovaatio- ja palveluiden syntymistä tukeva säädös- ja muu toimintaympäristö. Hyödynnetään massadataa ja robotisaatiota uuden liiketoiminnan ja toimintatapojen luomiseksi. Varmistetaan tietoturva ja sen kilpailuetua kasvattavat mahdollisuudet.

Toimenpide 1: Perustetaan Esineiden internet-ohjelma, joka koordinoi eri ministeriöiden toimet.

1. Perustetaan ohjelma, jonka tavoitteena on saada aikaan muutos elinkeinoelämän toimintatavoissa siten, että kaikessa liiketoiminnassa hyödynnetään tehokkaasti digitaalisuuden mahdollisuudet. Ohjelmalla parannetaan kokonaisvaltaisesti elinkeinoelämän ja julkisen sektorin vuorovaikutuksella maassamme toimivien yritysten menestyksen edellytyksiä digitalisoituneessa toimintaympäristössä (Esineiden internet -ohjelma). Ohjelma vauhdittaa pilvipalveluympäristössä tapahtuvaa digitaalista palvelutarjontaa ja kokeiluja, tekee Suomesta houkuttelevan sijoittumiskohteen uusille teknologiayrityksille sekä kasvattaa suomalaisten yritysten kansainvälistä liiketoimintaa. Ohjelmassa luodaan kannusteita digitaalisten hyödykkeiden, uudenlaisten ansaintamallien ja innovatiivisen yritystoiminnan kehittämiseksi.
2. Ohjelma keskittyy erityisesti digitaalisten palvelualostojen ja ekosysteemien tunnistamiseen ja kasvun vahvistamiseen. Senosana kohdistetaan olemassa olevia ja uusia TKI-ohjelmia digitaalisten palveluiden, liiketoimintamallien ja arvoverkostojen kehittämiseen (mm. TEKES:n 5th Gear, Teollinen Internet ja Terveysttä biteistä -ohjelmat ja yritysten kansainvälistymisen tukeminen). Myös alueellisilla ja teemakohtaisilla innovaatiokeskittymillä (Digile, FIMECC, FIIF) on Esineiden internetiin liittyviä tutkimusohjelmia. Osana ohjelmaa arvioidaan myös EU:n kasvurahaston hyödyntäminen hankkeiden rahoituksessa sekä osaamista kokoavien ja kehittävien toimijoiden tai keskittymien roolia.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Ohjelman työsuunnitelma on valmis ja toimenpiteet määritelty	10/2015
Vaihe 2	Ohjelma käynnistyy	11/2015
Vaihe 3	Toimenpiteiden etenemisen väliarvio. Tarkastellaan toimenpiteiden etenemistä, mahdollinen täydennys ja korjaavat toimenpiteet.	3/2017
Vaihe 4	Ohjelman toimenpiteet on pääosin toteutettu	1/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Rakennetaan liikenteen digitaalisten palveluiden kasvuympäristö

Edistetään innovaatio- ja palvelualustojen syntyä sektoreilla, joilla julkishallinnolla on rooli markkinoiden toimivuuden kannalta, esimerkkinä liikenne palveluna -konseptin laaja käyttöönotto. Kasvuympäristö toteutetaan erityisesti lainsäädäntömuutoksien sekä kokeiluiden avulla.

1. Puretaan markkinoille tulon esteitä ja mahdollistetaan uusien digitaaliseen tietoon perustuvien palvelukonseptien tarjonta. Tavoitteena ovat korkealaatuiset, käyttäjien tarpeisiin vastaavat ja edulliset liikennepalvelut. Liikenne palveluna -konseptin laaja käyttöönotto edistää datapohjaisten palvelujen syntymistä, aktivoi nykyiset yritykset kehittämään uusia innovatiivisia palveluja kansallisille ja kansainvälisille markkinoille sekä houkuttelee uusia start up -yrityksiä liikennesektorille. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten suuria tietoineistoja (massadata) voidaan hyödyntää eri tarkoituksiin, esim. väylien kunnan reaaliaikaiseen hahmottamiseen.
2. Tavoitteena on löytää toimintamalleja, joita hyödyntäen luodaan laajemminkin eri sektoreilla uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle, erityisesti PK-sektorille, ja tuotekehitykselle, yksityisen sektorin palvelujen ja vientikelpoisen palveluosaamisen kehittymiselle sekä uusien työpaikkojen syntymiselle.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Strategiset linjaukset infrastruktuurin kehittämiseksi alustana digitaalisille palveluille.	9/2015
Vaihe 2	Innovatiiviset liikennepalvelut mahdollistavat lainsäädäntömuutokset on hankkeistettu niin, että lainsäädäntö tulisi voimaan viimeistään 2017. (Liittyy kärkihankkeeseen 3: Sääntelyn sujuvoittaminen. Lainsäädäntötoimi toteuttaa myös hallitusohjelman rakennepoliittisiin uudistuksiin osana kuntien kustannusten karsintaa kirjatun henkilö-, posti- ja tavarakuljetusten kokonaisuudistuksen.)	9/2015
	Vakiinnutetaan liikennelabra kokeiluhankkeiden edistämisfoorumiksi vuosiksi 2016–2020. Liikennekaaren 1. vaihe	6/2016
Vaihe 3	Liikennekaaren 2. vaihe.	2017
	Liikennekaaren 3. vaihe	2018
Vaihe 4	Käynnistetään uudet kokeilut (esim. saariston liikenne palveluna -kokeilu) ja toteutetaan osana kokeiluita Smart Countryside -konsepti edistämään uusien asiakaslähtöisten palveluratkaisujen kehittämistä ja tukemaan maaseudun asumista ja yrittämistä.	2016–2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 3: Laaditaan tietoturvastrategia, jolla lisätään luottamusta internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin

Valtion ja yritysten yhteistyönä laadittava kokonaisvaltainen strategia painottuu suomalaisten kilpailukyvyyn ja vientiedellytysten varmistamiseen, EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämiseen sekä yksityisyyden suojan ja muiden perusoikeuksien turvaamiseen. Keskeistä on poistaa esteitä turvallisten ja luotettavien digitaalisten hyödykkeiden markkinoiden kehittymiseltä ja kehittää tietoturvaosaamista sekä riskien hallintaa eri toimialoilla. Strategialla puututaan luottamusta heikentäviin ilmiöihin kuten tietoturvaloukkauksiin ja laajamittaisiin yksityisen suojan loukkauksiin verkoissa. Strategia tähtää muutokseen, jonka tuloksena tietoturva on sisäänrakennettu erilaisiin järjestelmiin, palveluihin ja päätelaitteisiin.

1. Strategian osana toteutetaan EU:ssa valmisteltavan verkko- ja tietoturvadirektiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Samalla arvioidaan kansallisten säädösten vaikutukset kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksiin hyödyntää tietotekniikan mahdollistamia palveluja sekä liiketoimintamalleja turvallisesti ja tiedonkäsittelyyn liittyvät riskit halliten.
2. Strategialla lisätään kaupallisten tiedon salaus- ja suojausmentelmien tarjontaa sekä käyttöä. Strategian toimeenpanolla parannetaan päätelaitteiden, käyttöjärjestelmien, selainten, hakukoneiden, viestintäsovellusten, pilvipalveluiden ja muiden keskeisten tieto- ja viestintäteknisten hyödykkeiden tietoturvaominaisuuksia. Strategisin toimenpitein parannetaan myös digitaalisten hyödykkeiden tietoturvaominaisuuksien yhteentoimivuutta, läpinäkyvyyttä sekä todennettavuutta. Vahvistetaan kyvykkyyttä havaita ja selvittää tietoturvapoikkeamia sekä arvioidaan, millä keinoilla Suomeen saataisiin parhaiten ankkuroitumaan yritystemme kannalta kriittistä tietoturvaosaamista sekä tietoturvapalveluita tarjoavia yrityksiä.
3. Valtion roolina on luoda luottamusta huolehtimalla lainsäädännön toimivuudesta, huolehtia omalta osaltaan tietoturvaosaamisen kasvattamisesta sekä toimia aktiivisesti myös kansainvälisillä foorumeilla.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Muodostetaan luotettavien digitaalisten hyödykkeiden tuottajista ja käyttäjistä koostuva työryhmä tukemaan strategisten tavoitteiden laatimista sekä arvioimaan niin valtion kuin yksityisen sektorin keinoja toteuttaa strategian tavoitteita.	9/2015
Vaihe 2	Luottamusta herättävän tietoturvastrategian hyväksyminen.	2/2016
Vaihe 3	Tarkastuspiste toimeenpanosuunnitelman käynnistymisestä, mahdollinen täydennys ja korjaavat toimenpiteet.	8/2016
Vaihe 4	Toteutetaan EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivistä johtuvat lainsäädäntömuutokset sekä arvioidaan kansallisten säädösten vaikutus tietoturvallisuuteen.	2016–2017
Vaihe 5	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 4: Lisätään robotiikan hyödyntämistä ja kehitystä Suomessa

Robotiikka- ja automatisaatoratkaisuiden kehittäminen sekä laajempi hyödyntäminen muodostavat merkittävän osan suomalaisten yritysten ja organisaatioiden tulevaisuutta. Ratkaisuiden avulla voidaan nostaa selkeästi suomalaisen teollisuuden, palvelualojen sekä tietotyön tehokkuutta ja kilpailukykyä.

1. Osaamista houkutellaan Suomeen kokeiluystävällisellä ympäristöllä. Julkishallinnon tehtävänä on varmistaa salliva lainsäädäntö ja suunnata olemassa olevaa rahoitusta innovaatioihin, joilla tuetaan yritysten tulevista markkinoille. Yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä tiivistetään.
2. Suomessa robotiikan ja automatisaation mahdollisuuksia on selvitetty eri yhteyksissä (esim. TEM:n raportti 20/2014 Teollisuus osana elinvoimaista elinkeinorakennetta, FI-MECC:n käynnissä oleva Future digital manufacturing technologies and systems -ohjelma), mutta sen kokonaisvaltainen edistäminen on vielä tekemättä. Onkin tarpeen, että kehitystä auttavat, relevantit toimenpiteet tunnistetaan ja jokainen hallinnonala laatii automatisaation/robotisaation edistämissuunnitelman. Samalla tarkastellaan tiettyjen hallinnonalojen, esim. sosiaali- ja terveydenhuollon mahdollisuuksia toimia kokeilukenttänä. Tavoitteena on nostaa olennaisesti suomalaisen teollisuuden, palvelualojen sekä tietotyön tehokkuutta ja kilpailukykyä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Liikenteen osalta älykkään automatisaation edistämissuunnitelma julkaistaan. Muiden hallinnonalojen osalta suunnittelu on valmis ja toteutus voi alkaa, työssä hyödynnetään mm. vuoden 2015 alussa valmistuneen AiRo-strategian suosituksia.	9/2015
Vaihe 2	Valmiina kv-vertailu (benchmark) tärkeimpien verrokkimaiden toimenpiteistä	12/2015
Vaihe 3	Selvitetty tarkemmin 1) robotisaation vaikutuksia (mm. työvoima- ja talousvaikutukset sekä osaamistarve Suomessa, esim. VN:n TEAS-toiminnan avulla), 2) mahdollisuudet kehityshankkeiden rahoitukseen sekä 3) tunnistettu yhdessä robotiikka/automatisaatioalan toimijoiden kanssa mahdollisesti kehitystä hidastava regulaatio ja muut mahdolliset pullonkaulat. Strategisia päätöksiä vaativat toimet hallitukseen.	2/2016
Vaihe 4	Jokainen hallinnonala laatinut automatisaation/robotisaation edistämissuunnitelman. Arvioitu mahdollisuudet kokeiluihin tietyillä hallinnonaloilla.	9/2016
Vaihe 5	Edistämissuunnitelmat pantu täytäntöön.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 5: Lisätään suurten tietoaisteiden (massadata) hyödyntämistä ja massadataan perustuvaa liiketoimintaa Suomessa sekä käynnistetään ns. omadataan perustuvia kokeiluja.

Tavoitteena on luoda edellytykset datan hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla uudella liiketoiminnalla ja sen merkittävälle kasvulle.

Henkilötietojen hyödyntämisessä lähtökohtana tulee olla kansalaisten siitä saama hyöty, suostumus omien tietojen käsittelyyn sekä tietosuojan kunnioittaminen. Parantamalla yhteistyössä luotamusta tietosuojaan, voidaan edistää kansalaisten ja yritysten halua antaa omat tietonsa toisille yrityksille uudenlaisen liiketoiminnan ja palvelujen käyttövoimaksi. Mahdollistamalla nykyistä tehokkaampi ja ymmärrettävämpi suostumuksen antaminen henkilötietojen käyttöön voidaan luoda uutta liiketoimintaa.

Datalähtöinen toiminta on nykyään menestyneimpien yritysten taustalla. Datan hyödyntämiseen ja jakamiseen liittyvät turhat esteet ja pullonkaulat on tunnistettava ja poistettava. Valtio voi tukea kehitystä arvioimalla liiketoiminnan mahdollistavan tietosuojalainsäädännön ajanmukaisuutta, vaihtoehtoisia ohjauskeinoja sekä mm. pilottihankkeiden avulla.

1. Laaditaan toimeenpanosuunnitelma massadatan hyödyntämiseksi sekä oman datan kokeilemiseksi (pohjana LVM:n Big Data Strategia 8/2014)
2. Tehdään oikeudellinen selvitys massadatan ja oman datan käyttöön vaikuttavista tekijöistä
3. Toteutetaan mahdolliset lainsäädäntömuutokset

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Laaditaan toimeenpanosuunnitelma massadatan hyödyntämiseksi sekä oman datan kokeilemiseksi (pohjana LVM:n Big Data Strategia 8/2014). Toimeenpanossa keskitytään jo olemassa olevien alustojen ja toimijoiden hyödyntämiseen (mm. Finnish Industrial Internet Forum, Big data Forum sekä oppilaitokset/tutkimuslaitokset) hyödyntäen aikaisempien tutkimusohjelmien tuloksia.	10/2015
Vaihe 2	Oikeudellinen analyysi massadatan ja oman datan käyttöön vaikuttavista tekijöistä (mm. datan omistajuus, yksityisyydensuoja, tekijänoikeudet, datan siirto) tehty. Uutta tutkimustietoa (VNK TEAS 2015 teema 1.5./Etla) massadatan hyödyntämisen vaikutuksista käytettävissä. Käynnistetään mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Strategisia päätöksiä vaativat toimet hallitukseen.	1/2016 2/2016
Vaihe 3	Tarkastellaan alkaneiden toimenpiteiden etenemistä, mahdollinen täydennys, mm. STM:n hallinnonalalla useita massadatan hyödyntämistä koskevia hankkeita. Uutta tutkimustietoa ja suosituksia (VNK TEAS 2015 teema 1.5. massadata) mm. tarkempien mittareiden muodostamiseksi ja toimenpiteiden sekä budjettivaikutusten tarkentamiseen.	5/2016
Vaihe 4	Tarkastuspiste alkaneiden toimenpiteiden etenemisestä, mahdollinen täydennys.	5/2017
Vaihe 5	Suunnitellut toimenpiteet on toteutettu. Arvioidaan vaikutukset.	1/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

KÄRKIHANKE 3: SUJUVOITETAAN SÄÄDÖKSIÄ

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Tavoitteena on mahdollistava sääntely, turhien normien purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Helpotetaan kansalaisten arkea, parannetaan kilpailukykyä, edistetään markkinoille pääsyä ja digitalisaatiota.

Toimenpide 1: Perataan säädökset, puretaan turhaa sääntelyä ja uudistetaan tarvittavat säädökset. Toimenpide 1 tehdään ministeriöittäin (toimialoittain) vastuuministerin johdolla ja vastuulla.

1. Norminperkuuta ja -purkua koordinoidaan hallinnonalojen välisen toimeenpanoryhmän kautta
2. Luodaan kriteerit normipurun tulosten mittaamiseen
3. Toteutetaan ripeästi ja systemaattisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Aloitetaan lakien, asetusten ja alemmanasteen normiston perkaaminen heti.	
Vaihe 2	Laaditaan lista muutettavista tai kumottavista säädöksistä	12/2015
Vaihe 3	Luodaan yhteistyössä vaikutusarvioinnin asiantuntijayksikön kanssa säädösten sujuvoittamisen sekä normien perkaamisen ja purkamisen tulosten mittaamiseen ja seurantaan kriteerit (indikaattorit). Valmistellaan lakien ja asetusten muutosehdotukset 2016–2017 ja vaikutetaan samalla EU/KV-tasolla. Poistetaan alemmantasoista normistoa.	5/2016 2016–2017
Vaihe 4	Annetaan eduskunnalle viimeisimmät muutoksia koskevat hallituksen esitykset.	12/2017
Vaihe5	Kansalliset säädökset on saatettu kuntoon.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Sujuvoitetaan lupa- ja valitusprosessit ja annetaan niitä koskeva palvelulupaus

1. Annetaan viranomaisten palvelulupaus, joka toimeenpannaan virastojen tulosohjauksessa
2. Uudistetaan prosessit systemaattisesti
3. Edistetään ilmoitusmenettelyyn siirtymistä
4. Kehitetään sähköisiä palveluja lupa- ja valitusprosesseihin

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistellaan ja annetaan viranomaisten palvelulupaus. Huomioidaan virastojen tulosohjauksessa.	12/2015
Vaihe 2	Arvioidaan lupa- ja valitusprosessit ja esitellään niiden uudistustarve. Sitoutetaan virastot lupakäytäntöjen uudistamiseen.	2/2016
Vaihe 3	Kehitetään sähköisiä palveluja (asiointia) lupa/valitusprosessien helpottamiseksi.	2016
Vaihe 4	Ilmoitusmenettelyyn siirtyminen EU-säädösten puitteissa.	2017
Vaihe5	Toimenpiteet on toteutettu.	12/2018
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 3: Viranomaisten keskinäisten valitusten määrä minimoidaan, esimerkiksi ennako-neuvottelumenettelyllä.

Osana säädösten perkuuta ja purkua toteutetaan systemaattinen läpikäynti valitusprosesseista ja tehdään tarvittavat säädösmuutokset.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Käynnistetään säädösten perkaaminen valitusprosessien osalta.	syksy/2015
Vaihe 2	Tehdään tarvittavat säädösmuutokset.	6/2016
Vaihe 3	Yhdenmukaistetaan viranomaisten konsultaatiomenettelyt (esim. vakinaistamalla en-nakkokuulemiset/neuvottelut).	
Vaihe 4	Toimenpiteet on toteutettu	12/2018 (2019)
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 4: Perustetaan lainsäädännön vaikutusarviointielin, jonka tehtävänä on varmistaa lainsäädännön vaikutusarviointien laatu.

Vaikutusarviointielimen toiminnan painopisteenä on arvioida erityisesti taloudelliset vaikutukset ml. vaikutukset ihmisten ja yritysten toimintaan (hallinnollinen taakka) sekä vaikutukset kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin. Asiantuntijaelin on lautakuntamuotoinen.

Vaikutusarviointielimen toiminta perustuu asiantuntevuuteen, riippumattomuuteen, itsenäisyyteen ja pysyvyyteen. Lautakunnan toiminnan tueksi valmistelu- ja esittelytehtäviin perustetaan säädösvalmisteluun ja vaikutusarviointeihin perehtynyt sihteeristö. Vaikutusarviointielimen yksi tehtävä on auttaa hallitusta määrittelemään säädösten sujuvoittamisen sekä normien perkaamisen ja purkamisen taloudellisten vaikutusten mittaamiseen ja seurantaan oma mittaristo (indikaattorit). Ks. toimenpide 1.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus	Toimeenpanon valmistelu alkaa välittömästi ja uusi toiminto aloittaa 1.1.2016.	
Vaihe 1	Valmiina etenemissuunitelma ja kriteerit lautakunnan kokoamiseksi sekä VNK:n ja OM:n yhteistyönä valmistelemaat tarvittavat säädösmuutosehdotukset valmiit. Hallituksen käsittely.	10/2015
Vaihe 2	Lautakunnan kokoonpanosta voidaan päättää ja sihteeristön rekrytointi valmisteltu niin, että henkilöt voivat aloittaa 1.1.2016.	11/2015
Vaihe 3	Säädökset voimaan. Lautakunta ja sihteeristö aloittavat toimintansa.	1/2016
Vaihe 4	Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	1/2016
Panostukset	2016: ehdotettu VNK:N TAE 2016 2017: 2018:	

KÄRKIHANKE 4: OTETAAN KÄYTTÖÖN KOKEILUKULTTUURI

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Kokeiluilla tavoitellaan innovatiivisia ratkaisuja, parannetaan palveluita, edistetään omatoimisuutta ja yrittäjyyttä sekä vahvistetaan alueellista ja paikallista päätöksentekoa ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimintatapoja hyödyntäen.

Toimenpide 1: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

Kokeilukulttuurin vahvistamiseksi lisätään kokeiluhallitusta sekä kokeiluosaamista. Kokeilutoimintaan sisältyvät kokeiluohjelma sekä säädöspohjaan tehtävät muutokset kokeiluiden mahdollistamiseksi.

Kokeiluohjelma toimii kolmella tasolla, jotka ovat 1) strateginen taso (kuten hallitusohjelmaan kirjattut kokeilut: perustulo, kielen opiskelu, palvelusetelijärjestelmä, palvelualoite ja vapaakuntakokeilu), 2) kokeilukeskittymien/kumppaneiden taso (sellainen kokeilutoiminta, joka edistää hallitusohjelman tavoitteita ja jossa valtioneuvoston tuki on tarpeen, mutta jota toteutetaan kunnissa, maakunnissa, järjestökentällä ja elinkeinoelämän toimijoiden keskuudessa) ja 3) Ruohonjuuritaso (kansalaisyhteiskunta).

1. Kolmitasoisia ohjelmaa toteutetaan sateenvarjo-periaatteella, jossa toimijat ovat itsenäisiä, mutta joille tarjotaan tiettyjä yhteisiä tukitoimia, kuten esimerkiksi ”kokeilutoimiston palvelut”, vertaisyhteisö, osaamisen kehittäminen ja tiedonvälittäminen.
2. Avataan kokeilutoiminnan edistämisen sivusto, jossa kokeilutoimijat kohtaavat, tietoa jaetaan ja jonka kautta toimijat voivat tuoda esiin kokeiluiden esteet ja ratkaisut. Kokeilutoiminnassa hyödynnetään avoimia haaste- ja ideakilpailuja.
3. Helpotetaan kokeilutoiminnan säädöspohjaa mm. muuttamalla kuntalakia sekä poistamalla kokeiluiden esteitä. Asetetaan parlamentaarinen neuvottelukunta edistämään kokeilutoimintaa.
4. Myös julkisia hankintoja käytetään aktiivisena kokeilutoiminnan ja uudistamisen välineenä. Lisäksi selvitetään mahdollisuus kokeilurahastoon. Kokeilurahasto olisi toimintamalli, johon kootaan yhteensä esim. 15 milj. euron rahoitus eri tahojen osarahoittamana. Kumppaneina voisivat olla mm. kunnat/Kuntaliitto, maakunnat, elinkeinoelämä, säätiöt ja järjestöt. Tarkoituksena on selvittää myös rakennerahastojen hyödyntämistä. Rahaston hallinnoista vastaisi kokeilutoiminta.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Kokeiluohjelman suunnittelu on valmista ja toteutus voi alkaa. Kokeilutoiminnan kordinointi järjestetty (VNK).	9/2015
	Hallitusohjelmaan kirjatut strategisen tason kokeilut on resursoitu. Asetetaan parlamentaarinen neuvottelukunta.	10/2015
Vaihe 2	Strategisista kokeiluista ensimmäiset käynnistyneet ja keskittymien tasolta sekä operatiiviselta tasolta on saatu toimintatapamuutoksia aikaan. Sivusto kokeiluiden esteiden purkua varten on avattu. Selvitys kokeilurahastosta on toteutettu.	6/2016
Vaihe 3	Strategisen tason kokeilujen ensimmäiset kokemukset saatu käyttöön. Kokeilujen määrä on kasvanut ja on toteutettu kokeiluiden esteiden purkua sekä nykyisten normien purkua kokeiluiden seurauksena. On näyttöä ja sekä dokumentoitua että kokemuksellista tietoa muutoksen edistämisestä kokeiluilla. Säädosmuutokset ja hallituksen kokonaistarkastelu.	6/2017
Vaihe 4	Kokeiluohjelman arviointi käynnistetään. Kokeiluista saatava tieto ja kokemus toimintatapojen muutoksista on välitetty todennetusti päätöksenteon ja valmistelun käyttöön.	4/2018
Vaihe 5	Kokeiluohjelma päättyy. Suunniteltu toimenpide on toteutettu.	12/2018
Panostukset	€	Kommentti
2016	2–3 htv ja toimintamenomäärärahaa 300 000 euroa (TEAS-momentti)	Huom! Hallitusohjelmaan kirjattujen strategisen tason kokeilujen rahoitus on allokoitu erikseen ko. kärkihankkeiden kautta. Erillistä kokeilurahastoa selvitetään.
2017	2–3 htv ja toimintamenomäärärahaa 200 000 euroa (TEAS-momentti) (rahoitus puuttuu), selvitetävä kokeilurahasto	
2018	2–3 htv ja toimintamenomäärärahaa 300 000 euroa (TEAS-momentti)	

KÄRKIHANKE 5: PARANNETAAN JOHTAMISTA JA TOIMEENPANOAA

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Valtioneuvoston ja valtionhallinnon johtamisprosessit sovitetaan yhteen strategisen hallitustyöskentelyn kanssa. Vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa.

Toimenpide 1: Strategialähtöisillä tavoitteilla parempaan julkisen hallinnon johtamiseen

Valtioneuvoston ja valtionhallinnon johtamisprosessit sovitetaan yhteen hallituksen strategisen ohjauksen ja päätöksenteon kanssa ja näille asetetaan laadulliset tavoitteet sekä seuranta. Johtamista uudistamalla vahvistetaan toimeenpanokykyä sekä poikkihallinnollisten hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista tietoon perustuen.

1. Laaditaan valtion johtamisen toimenpideohjelma lokakuun 2015 loppuun mennessä. Sitoutetaan poikkihallinnollisten hankkeiden läpiviemiseen koko hallitus ja keskeiset virkamiehet. Toimenpideohjelman valmistelussa hyödynnetään valtionhallinnon ulkopuolista johtamiskokemusta omaavia henkilöitä.
2. Jatketaan keskushallinnon uudistamista Kehu-komitean ehdotusten mukaisesti vahvistamalla hallituksen strategista ohjaus- ja toimeenpanokykyä ja lisäämällä valtioneuvoston yhtenäisyyttä. Käynnistetään poikkihallinnollinen virkamiesvalmistelu ministeriöiden sisäisten johtamisjärjestelmien uudistamiseksi (2016–2017)
3. Tehdään selvitys yhtenäisen valtioneuvoston mallin toimivuudesta Suomessa (vrt. Ruotsissa käytössä oleva malli) (12/2016)
4. Toteutetaan johtamiskonseptien kokeiluja (esim. Lean, Six Sigma), joilla kyetään kokonaisuuden optimoimiseen eli asiakastyytyvyyden ja resurssitehokkuuden yhtäaikaiseen maksimointiin (v. 2016–2018)
5. Tehostetaan johdon poikkihallinnoista ja sektorirajat ylittävää liikkuvuutta ja ristiinoppimista.
6. Vahvistetaan julkisen johtamisen ammattimaisuutta ja lisätään valmiuksia vastata julkisen hallinnon muutoksiin Suomessa ja muissa OECD-maissa (Maailman luokan johtamiseen) (6/2016–12/2017)

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Johtamisen toimenpideohjelma valmistuu	10/2015
Vaihe 2	Johtamis- ja toimeenpano-konseptien kokeiluja käynnistynyt	12/2015
Vaihe 3	Selvitys yhtenäisestä valtioneuvostosta valmis	12/2016
Vaihe 4	Ministeriöiden sisäiset johtamis- järjestelmät uudistettu ja yhtenäistetty	12/2017
Vaihe 5	Toimenpide-ohjelma toteutettu. Kokeilut päättyvät.	12/2018
Panostukset	2016: 2017: 2018:	

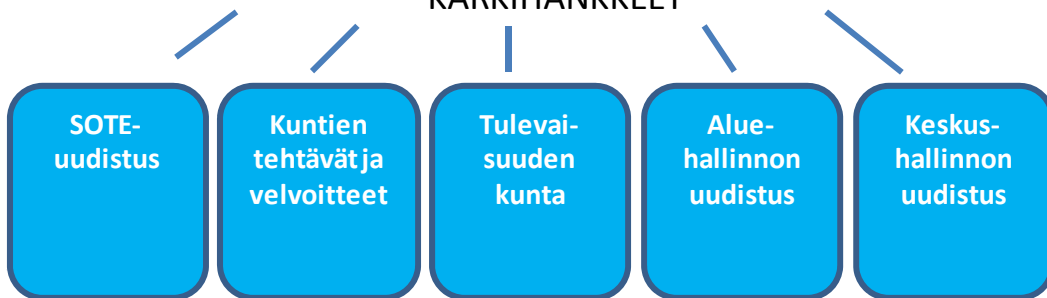

6 REFORMIT

Hallituskauden tavoite:

- Hallitus vahvistaa julkisen talouden kestävyttä seuraavilla rakenteellisilla uudistuksilla. Tehtävillä ratkaisulla on tavoitteena vähintään 4 miljardin euron taloudelliset vaikutukset. Ennen lakiesitysten antamista ja toimeenpanoa uudistuksilla tavoitellut kestävyysvajevaikutukset arvioidaan.

KÄRKIHANKKEET

REFORMI 1: SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON UUDISTUS

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun kokoaminen kuntaa suuremmille itsehallintoalueille. Itsehallinnollisten sote-alueiden järjestämänä toteutetaan palvelujen täydellinen horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio. Tavoitteena on näin ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta tärkeä palveluketjujen saumaton kokonaisuus. Uudistuksella kavennetaan väestön hyvinvointi- ja terveyseroja ja saadaan toiminnan kustannukset hallintaan.

Toimenpide 1: Sote-uudistus

Nyt kuntien järjestämisvastuulla oleva sosiaali- ja terveydenhuolto siirretään uudistuksessa kuntaa suurempien itsehallintoalueiden (sote-alueiden) vastuulle. Sote-alueiden valtuusto valitaan suorilla vaaleilla. Alueiden lukumäärä ja maantieteellinen sijoittuminen määritellään uudistuksen jatkovalmistelussa siten, että niitä on sosiaali- ja terveystalvelujen hyvän järjestämisen ja kustannusten hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen määrä, kuitenkin enintään 19.

Sote-alueet päättävät itse järjestämisvastuulleen kuuluvien palvelujen tuottamisesta. Palveluja voidaan tuottaa omana toimintana sekä hankkimalla niitä yksityisiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta. Palvelujen toteutuksessa hyödynnetään ICT:n ja digitalisaation mahdollisuudet. Itsehallintoalueiden rahoituksesta vastaa ainakin aluksi valtio.

Uudistus edellyttää uuden sote-järjestämlain säätämistä ja sen toimeenpanemiseksi erillisen voimaanpanolain. Lisäksi uudistus edellyttää muutoksia kuntien valtiosuuslakiin ja verotusta koskeviin säännöksiin. Näiden ohella saattaa olla tarpeen säätää erillinen laki kuntaa suuremmista itsehallintoalueista. Uudistus edellyttää myös muutoksia useisiin kymmeneen lakeihin.

Uudistuksen toisessa vaiheessa nykyistä monikanavaista rahoitusta yksinkertaistetaan. Lisäksi uudistukseen liittyen selvitetään mahdollisuudet laajentaa asiakkaiden valinnanvapautta. Tavoitteena on vahvistaa perustason palveluja ja turvata palvelujen nopea saatavuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja ja hallita kustannuksia. Tavoitteena on ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta tärkeä palveluketjujen saumaton kokonaisuus ja toimivimmat peruspalvelut. Lisäksi vahvistetaan järjestäjien kantokykyä. Tällä on merkittävä vaikutus julkisen talouden kestävyysvajeeseen.

Uudistus tukee strategiseen tavoitteeseen kuuluvaa, erikseen päätettävää aluehallinnon uudistusta.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Päätös alueiden määrästä ja rahoituksen perusratkaisusta.	10/2015
Vaihe 2	Linjaukset ICT:n ohjauksesta, rakennusinvestointien koordinaatiosta ja vaalien periaatteista.	12/2015
Vaihe 3	Järjestämislaki lausuntokierrokselle.	4/2016
Vaihe 4	HE-eduskuntaan.	10/2016
Vaihe 5	Sote voimaanpanolaki voimaan.	7/2017
Vaihe 6	Vaalit ja muutoshallinto.	2017–2018
Vaihe 7	Järjestämisvastuu siirtyy kunnilta sote-alueille.	1/2019
Panostukset	<p>Uudistuksen toteutuessa sote-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy yhtä kuntaa suuremmille itsehallintoalueille. Järjestämisvastuun poistumisen yhteydessä kuntien rahoitusvastuu sote-palveluista poistuu. Tämän vuoksi kunnilla ei ole myöskään rahoitusvastuuta uudistuksen toimeenpanosta. Uudistuksen valmistelu ja toimeenpano rahoitetaan valtion varoista.</p> <p>STM:ssä ja VM:ssä valmistelu edellyttää sen laajuudesta johtuen riittävää lisäresursointia. Lisäksi tarvitaan ministeriöiden ulkopuolelta hankittavia erillisselvityksiä.</p> <p>Uudistuksen toimeenpanemiseksi perustettaville itsehallintoalueille (enintään 19) muodostetaan toimeenpanoa valmisteleva organisaatio. Järjestämisvastuun siirtymisen toteuttamiseksi on huolehdittava esimerkiksi henkilöstön siirtymisestä, omaisuusjärjestelyistä, tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta sekä palvelu- ja muiden sopimusten uudelleenjärjestelyistä. Itsehallintohallintoalueiden ensimmäiset vaalit on järjestettävä.</p> <p>Uudistuksen toteutuksessa varmistetaan ICT:n, digitalisaation ja hyvien käytäntöjen koordinaatio.</p> <p>Edellä olevaan perustuvat hankkeen kustannukset selvitetään ja päätetään erikseen valmistelun edetessä.</p>	

REFORMI 2: KUNTIEN KUSTANNUSTEN KARSIMINEN TEHTÄVIÄ JA VELVOITTEITA VÄHENTÄMÄLLÄ

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on vähentää kuntien kustannuksia 1 miljardilla eurolla.

Toimenpide 1: Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen.

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelman valmistelu.

1. Kuntien tehtävien vähentäminen ja supistaminen. Nimetään alustavasti kuntien tehtävät, jotka kokonaan tai osittain siirretään valtion, yritysten tai yhteisöjen tehtäväksi tai joiden sääntelystä lakitasolla luovutaan kokonaan.
2. Kuntien velvoitteiden vähentäminen ja joustavoittaminen. Muutosaihioiden valinta velvoitetyypeittäin.
3. Edellytysten luominen sujuvammalle poikkihallinnolliselle toiminnalle. Nimetään palvelukokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen liittyvät sektoroitumisen tuomat esteet ja jäykkyydet puretaan.
4. Vapaakunta ja muiden kuntakokeilujen käynnistäminen ja kokeilutoiminnan ripeä eteenpäin vieminen. Kokeilujen toteutus asioissa, jotka eivät edellytä säädosmuutoksia. Kokeilujen mahdollistaminen pysyväisluonteisin säädöksin rajatuissa asioissa.
5. Sääntelypolitiikan periaatteiden ja kuntien tehtävien ohjauksen uudistaminen
6. Kuntien maksutulojen lisääminen ja julkisesti tuettujen henkilökuljetusten uudistaminen
7. Kuntien tuotantokustannusten mittariston luominen
8. Palvelukohtaisen kuntien tiedon keruujärjestelmän perustaminen.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Muutosaihioiden valinta ja ehdotusten sisällyttäminen toimenpideohjelmaan. Ehdotus käsiteltäväksi budjettiriiheen.	8/2015
Vaihe 2	Säädösmuutosten yksilöinti, aikatauluttaminen ja valmistelu ministeriöissä. Yksityiskohtainen yhteinen suunnitelma ja esitykset kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämistä koskevista säädösmuutoksista hallituksen hyväksyttäväksi.	12/2015
Vaihe 3	Suunnitelman mukaisten säästöarvioiden kokonaiskuva ja valmistuneet säästöarviot	3/2016
Vaihe 4	Hallituksen esitysten valmistelu ministeriöissä ja käsittely eduskunnassa siten, että ne tulevat tapauskohtaisesti vaiheessa 2 tehdyn suunnitelman mukaisesti voimaan	2016–2017
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

REFORMI 3: TULEVAISUUDEN KUNTA

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on määrittää kuntien roolia ja tehtäviä sekä suhdetta itsehallintoalueisiin. Uudistaa peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä.

Toimenpide 1: Kunnan rooli ja tehtävät sekä uudet toimintatavat

Määritellään parlamentaarisen työn pohjalta kuntien roolin ja aseman muutos sote-uudistuksen ja itsehallintoalueiden perustamisen myötä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Kootaan tutkimus- ja selvitysmateriaalia parlamentaarisen selvitystyön määrittelemistä varten. Parlamentaarinen työryhmä asetetaan. Käynnistetään tarvittavia erillisselvityksiä.	syksyllä 2015
Vaihe 2	Työryhmän alustavat esitykset kunnan roolista elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta.	12/2016
Vaihe 3	Muutoksentukiohjelma kuntien osalta.	2017–2020
Vaihe 4	Mahdolliset lainsäädäntömuutokset/HE:t	2017-
Vaihe 5	HE-muutokset voimaan	1/2019
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

Toimenpide 2: Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Kunnan roolin ja tehtävien muutoksen myötä tarkistetaan ja uudistetaan voimassa oleva peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Valmistelu käynnistyy ja yhteen sovitetaan itsehallintoalueiden valmistelun ja perustamisen kanssa.	syksyllä 2015
Vaihe 2	HE kunnille jäävien peruspalvelujen valtionosuuslaista annetaan eduskunnalle yhteen sovitettuna itsehallintoalueiden valmisteluajataulun mukaisesti.	
Vaihe 3	Laki voimaan, suunniteltu toimenpide toteutettu	
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

REFORMI 4: ALUEHALLINNON UUDISTUS

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on valtion aluehallinto ja maakuntahallinto yhteen sovittaan ja yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat).

Toimenpide 1: Aluehallinnon uudistus

Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovitukselta tehdään erikseen päätös, jolla yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet, kunnat). Ensisijaisena ratkaisuna on toimintojen keskittäminen tehtäviltään ja toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille. Perustetaan hanke valmistelemaan aluehallinnon uudistamista.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Hallitus tekee linjauspäätöksen valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovitukselta kun perusratkaisu soteuudistuksesta on tehty (pätös aluejaosta). Aluehallinnon uudistamisen hanke asetetaan hallituksen linjauspäätökseen perustuen.	1/2016
Vaihe 2	Selvitysvaihe valmis.	4/2016
Vaihe 3	HE-luonnos ja ehdotukset valmiina.	12/2016
Vaihe 4	HE eduskuntaan.	5/2017
Vaihe 5	Lainsäädäntö voimaan.	1/2019
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

REFORMI 5: KESKUSHALLINNON UUDISTUS

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on keskushallinto, jonka rakenne, ohjaus ja johtamisjärjestelmät ovat selkeät, jolla on kyky muutokseen ja riskienhallintaan ja jonka palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Kokonaisuuden hallinta hallinnolliset sektorirajat ylittäen.

Toimenpide 1: Keskushallinnon uudistus

Hallitusohjelman mukaan keskushallinnon virastorakenteen uudistusta jatketaan välittömästi tukeutuen Kehu- ja Virsu-hankkeissa omaksuttuihin kehittämisperiaatteisiin:

1. selkeästä rakenteesta ja ohjauksesta,
2. valtakunnallisesta toimivallasta,
3. asiakasnäkökulmasta,
4. sähköisistä palveluista,
5. kyvystä muutokseen ja riskienhallintaan,
6. julkisen hallinnon yhteistyöhön asiakaspalvelussa.

Uudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota johtamisjärjestelmän selkiinnyttämiseen ja kokonaisuuden hallintaan hallinnolliset sektorirajat ylittäen. Hallitus toteuttaa uudistuksen noudattamalla hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Perustetaan hanke valmistelemaan keskushallinnon uudistamista.

Aikataulu (kk/vvvv) ja vaiheistus		
Vaihe 1	Keskushallinnon uudistamisen hanke asetetaan hallituksen linjauspäätökseen perustuen.	1/2016
Vaihe 2	Selvitysvaihe valmis.	4/2016
Vaihe 3	HE-luonnos ja ehdotukset valmiina.	12/2016
Vaihe 4	HE eduskuntaan.	5/2017
Vaihe 5	Lainsäädäntö voimaan.	1/2019
Panostukset	2016: - 2017: - 2018: -	

7 HALLITUKSEN KESKEISET KIVIJALKAHANKKEET

Hanke 1: Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

- Aloitetaan alkusyksystä 2015, valmis kevätkaudella 2016.

Hanke 2: Kansainvälisen kestävän kehityksen toimintaohjelman kansallinen suunnitelma

- Valmis 2016.

Hanke 3: Suomen kehityspoliittinen linjaus, ml. tavoitteiden yhtymäkohdat maailmanlaajuiseen kestävän kehityksen ohjelmaan

- Syksyllä 2015.

Hanke 4: Puolustusselonteko

- Aloitetaan alkusyksyllä 2015, valmis keväällä 2017.

Hanke 5: Puolustusvoimien strategiset suorituskykyhankkeet toteutetaan

- Merivoimien taistelualusten korvaamisen hanke: käynnistyy 2015, tarjouspyynnöt lähetetään 2016 ja investointipäätös tehdään 2019.
- Hornet-kaluston suorituskyvyn korvaamisen hanke: käynnistyy 2015 ja tarjouspyynnöt lähetetään 2018. Investointipäätös tehdään seuraavalla hallituskaudella 2021.

Hanke 6: Arktisen strategian päivitys

- Aloitus 10/2015, ml. konsulttiselvitys Arktisen osaamiskeskuksen liiketoimintasuunnitelman täsmentämiseksi.

Hanke 7: Kyberturvallisuus kansalaisten arjen ja yritysten kasvun takaajana

- Kyberturvallisuusselvitys ja -lainsäädännön luominen

Hanke 8: Ulkomaan- ja tietoliikennetiedustelun toimivaltuuksien säädösperustan luominen

- Aloitus 10/2015, valmis 6/2016.

Hanke 9: Oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimeenpano mm. käräjäoikeuksien rakenneuudistus, korkeimpien oikeuksien yhdistäminen, tuomioistuinvirasto

- Ohjelman toimeenpano on käynnistetty vuonna 2013. Suurin osa ohjelman sisältämistä hankkeista on jo valmisteilla, osa toteutunutkin. Valmis 2025.

Hanke 10: Hallituksen tulevaisuusselonteko

- Alkaa syksyllä 2015, valmis 2018 loppuun mennessä.

Hanke 11: Sisäisen turvallisuuden selonteko

- Alkaa 9/2015, valmis 2/2016.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN PDF 978-952-287-195-4
ISSN PDF 2323-962X